

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’DE MUHAFAZAKÂR MEDYANIN
SOSYAL HAREKETLER KARŞISINDAKİ TUTUMU:
GEZİ PARKI ÖRNEĞİ

MERVE ÇAKIR

OCAK 2016

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOJİ BİLİM DALI

TÜRKİYE’DE MUHAFAZAKÂR MEDYANIN
SOSYAL HAREKETLER KARŞISINDAKİ TUTUMU:
GEZİ PARKI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Merve ÇAKIR

Danışman
Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

BOLU 2016

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Merve ÇAKIR'a ait "Türkiye'de Muhafazakâr Medya'nın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumu: Gezi Parkı Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

25.01.2016

Unvan, Adı, Soyadı

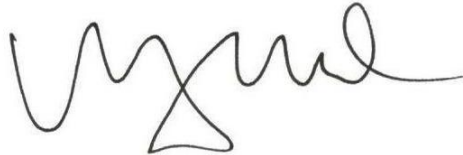
İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

Üye : Prof. Dr. Musa TAŞDELEN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Serdar UĞURLU

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “**Türkiye’de Muhafazakâr Medyanın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumu: Gezi Parkı Örneği**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Merve ÇAKIR

25.01.2016

ÖN SÖZ

Bu çalışma, 27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul Taksim Gezi Parkı'nda başlayarak çeşitli aralıklarla devam eden ve İstanbul başta olmak üzere pek çok şehirde yankı bulan, birçok kişinin yaralandığı ya da yaşamını yitirdiği Taksim Gezi Parkı olayları ile ilgili olarak muhafazakâr medyada yer alan haberlerin ve kullanılan haber söyleminin incelenmesi amacını taşımaktadır.

Toplumda geniş etki uyandıran ve ülke hatta dünya çapında destek bulan, etkisi günlerce sürmüş Taksim Gezi Parkı olayları, büyük ölçüde medya aracılığıyla şekillenmiştir. Bu sebeple olayların medya ayağının incelenmesi, özellikle muhafazakâr medyanın konuya dair yaklaşımının nasıl olduğu noktasında doğru verilere ulaşılması ve daha gerçekçi sonuçlara varılabilmesi noktasında önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, çalışmamın her aşamasında bana desteğini ve yardımını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Yahya Mustafa Keskin'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışmamın her anında bana destek veren ve sevgilerini esirgemeyen aileme teşekkür ediyorum.

Merve ÇAKIR

25.01.2016

ÖZET

TÜRKİYE’DE MUHAFAZAKÂR MEDYA’NIN SOSYAL HAREKETLER KARŞISINDAKİ TUTUMU: GEZİ PARKI ÖRNEĞİ

Merve ÇAKIR

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

Ocak 2016, 148 + XIV Sayfa

Yaşanan toplumsal değişimlere bağlı olarak modern zamanlardan itibaren her dönemde var olagelen sosyal hareketler, yerleşik düzenin içerisinde, bu düzen için duyulan memnuniyetsizlikler veya mevcut düzeni korumak bağlamında, ortak hedeflere ulaşmayı amaçlayan insan toplulukları tarafından yürütülmektedir. Bu hareketler bazen siyasal perspektifte bürokratik örgütlenme modeli ile ortaya çıkarken bazen de yasal olmayan bir amaçla örgütlenen yapıları anlatmak için kullanılmaktadır. 27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul Taksim’de yer alan Gezi Parkı’nda bazı ağaçların sökülmesine tepki olarak başlayan ve kısa sürede Türkiye’ye yayılan eylemler de başlangıçta birkaç ağacın sökülmesine tepki olarak çevreci yaklaşımla başlayıp, sonraki süreçte engellenmesi noktasında sıkıntıların baş gösterdiği bir harekete dönüşmüştür.

Bu bağlamda, Günümüzde Muhafazakâr kesime hitap eden olarak nitelendirilen medyada yer alan belli başlı gazetelerin (Sabah, Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün) konu başlıkları, haber sayıları ve köşe yazıları üzerinden konuya dair yaklaşımların nasıl olduğu ve işlenme tarzı bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı ise; Türkiye ve Dünya'nın gündeminden düşmeyen ve her gün farklı bir tarz ile devam eden eylemlerin muhafazakâr medya üzerinden ne derecede ve ne şekilde işlendiği ve topluma olayları nasıl sunduklarının belirlenmesidir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal çerçeve adı altında konuyla ilgili olarak belli başlı temel kavramlara yer verilmektedir. İkinci bölümde muhafazakârlık, muhafazakârlığın oluşum ve gelişim süreci ele alınarak ardından Türkiye'deki muhafazakârlık olgusuna değinilmiştir. Ardından sosyal hareketler tanımlaması yapılmış, dünya üzerinde son yıllarda meydana gelen sosyal hareketlerden birtakım örneklerle yer verilmiştir. Üçüncü bölüm de, Gezi parkının geçmişten günümüze yeri ve toplumsal olaylardaki konumuna dikkat çekilerek 27 Mayıs 2013 günü meydana gelen Gezi Parkı olaylarına değinilmiştir. Konuyla ilgili referans gazete olarak belirlenen sekiz günlük gazetede yer alan Gezi Parkı olayları ile ilgili haberler, haber başlıkları ve köşe yazıları herhangi bir yorum katılmaksızın olduğu gibi aktarılmaktadır. Referans gazetelerin sundukları Gezi Parkı haberlerinin içerik analizleri yapılarak, gazetelerin söylemlerinden ideolojileri belirlenmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölüm olan son bölüm de ise, ele alınan gazetelerin haber başlıkları ve üslubu üzerinden konunun genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmada yöntem olarak içerik analiz yöntemi uygulanmıştır. Ele alınan 130 gazete nüshası üzerinden gündem ve politika haberleri ile köşe yazıları incelenmiş olup herhangi bir değişikliğe uğramadan direk aktarılmıştır. Sonuç ve değerlendirme kısmında ise gazetelerin kullanmış oldukları üslup ve içerikler ile olayların genel değerlendirmesi yapılmış, konuya dair birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Gezi Parkı, Muhafazakârlık, Medya, Sosyal Hareketler

ABSTRACT**THE ATTITUDE OF THE CONSERVATIVE MEDIA IN TURKEY TOWARDS
SOCIAL MOVEMENTS:
GEZI PARK INSTANCE****Merve ÇAKIR****Master's Thesis****Department of Sociology****Supervisor: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN****January 2016, 148 + XIV Pages**

Since the modern times, social movements have existed in parallel with social changes that carried out by human communities. Human communities aim to achieve common goals as part of the dissatisfactions towards the established systems or to protect the existing one. While sometimes these movements emerge with a bureaucratic organization model in political perspective, other times they are used to describe the organized structures with illegal purposes. The protests which had started at first as a reaction with an environmentalist approach to the uprooting of some trees in Gezi Park, Taksim, Istanbul in May 27th 2013 and had spread through Turkey in a short span of time, later turned into a movement where some difficulties appeared in point of preventing them.

In this regard, the subject of this study is how the approaches were on the subject and the way of they were discussed through the headlines, the number of news and columns of some certain newspapers that partake in the media which is described as appealing to the Conservative wing.

The purpose of this study is to determine in what way and to what extent these movements, which kept on going in different ways every day and were constantly on the agenda of Turkey and the world, were discussed through Conservative media and how they presented the events to the society.

The study consists of four sections: The first section includes some basic concepts on the subject under the name of conceptual framework. In the second section; conservatism and the formation and development of it are discussed and after that, the fact of conservatism in Turkey is addressed. After that, social movements are defined and several examples of social movements, which have occurred around the world in recent years, are mentioned. In the third section; the place and position of Gezi Park in social events from past to present are pointed out and the Gezi Park events which had taken place in May 27th 2013 are addressed. The news, headlines and columns on the Gezi Park events which are taken from the eight daily newspapers that have been decided as the reference newspapers on the subject are cited as they are without any interpretation. The ideologies of the reference newspapers are tried to be determined from their discourse by content analysis on the Gezi Park news that they reported. And lastly in the fourth section, the subject is generally evaluated through the headlines and the tone of the selected newspapers.

The content analysis method is applied in this study. Through the 130 copies of newspapers that are taken in hand, the agenda and politics news and columns are studied and they are cited without going under any changes. In the conclusion and assessment section the events are generally evaluated by the tone and the contents which are used by the newspapers and some suggestions on the subject are offered.

Key words: Gezi Park, Conservatism, Media, Social Movement

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
RESİMLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Temel Kavramlar.....	5
1.1.1. Muhafazakârlık.....	5
1.1.2. Medya.....	7
1.1.3. Demokrasi.....	8
1.1.4. Özgürlük.....	9
1.1.5. Devlet.....	9
1.1.6. Otorite.....	11
1.1.7. İfade Özgürlüğü - Basın Özgürlüğü.....	14
1.1.8. İktidar – Basın.....	16
1.1.9. Kitle.....	19
1.1.10. Çatışma.....	21
1.1.11. Direniş.....	22
1.1.12. Sosyal Kontrol.....	23

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....24

2.1. Muhafazakârlığın Oluşumu ve Gelişimi.....	24
2.2. Muhafazakârlığın Vurgu Yaptığı Temel Kavramlar.....	28
2.3. Türkiye’de Muhafazakârlık.....	32
2.4. Sosyal Hareketler.....	40
2.4.1. Sosyal Hareketleri Belirleyen Faktörler.....	42
2.4.2. Yapısal Durum Kaynaklı Faktörler.....	42
2.4.3. Yapısal Gerginlik.....	42
2.4.4. Belirli Bir Genel İnancın Yaygınlaşması.....	43
2.4.5. Hızlandırıcı Faktörler.....	43
2.4.6. Eylem İçin Harekete Geçilmesi.....	43
2.4.7. Sosyal Hareketin Türleri.....	43
2.4.8. Yeni Sosyal Hareketler.....	44
2.4.9. Dünyada Oluşan Sosyal Hareketlerden Birtakım Örnekler ve Bunların Karşılaştırılması.....	45
2.4.9.1. Arap Baharı.....	46
2.4.9.2. Wall Street’i İşgal Et.....	46
2.4.9.3. Ukrayna Gösterileri.....	47
2.4.9.4. Sosyal Medyanın Tunus Devrimine Etkisi.....	48
2.4.9.5. Sosyal Medyanın Wall Street Olaylarına Etkisi.....	48
2.4.9.6. Sosyal Medyanın Ukrayna Olaylarına Etkisi.....	50
2.4.10. Gezi Parkı Olayları.....	52
2.4.11. Geçmişten Günümüze Gezi Parkı.....	54
2.4.12. Gezi Parkının Coğrafi Yeri ve Konumu.....	54
2.4.13. Gezi Parkının Tarihçesi.....	56
2.4.14. Toplumsal Olaylarda Taksim ve Gezi Parkı.....	57
2.4.15. Yakın Tarihimizde Taksim ve Taksim’deki Toplumsal Olaylar.....	58

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....60

3.1. Gezi Parkı Olaylarının Öncesi.....	60
3.2. Gezi Parkı Olaylarının İlk Kıvılcımları	61
3.3. Gezi Parkı Olaylarının Ortaya Çıkış Nedenleri.....	62
3.4. Medyanın Gezi Parkı Olaylarına Yaklaşımı.....	74
3.5. Muhafazakâr Medyada Gezi Parkı Olayları İle İlgili Haber Dağılımının İncelenmesi.....	77
3.6. Gezi Parkı Haberlerinin İstatistiksel Dağılımı ve Haberlerin Analizi.....	119
3.7. Referans Gazetelerde Gezi Parkı Olayları İle İlgili Haberlerin Dağılımı.....	120
3.8. Gezi Parkı Haberlerinin İçerik Analizi.....	121
3.8.1. Referans Gazetelerde “Polis, Şiddet ve Polis Şiddeti” Söylemlerinin Analizi.....	121
3.8.2. Referans Gazetelerde “Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası, Tazyikli Su” Söylemlerinin Analizi.....	127

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME..... 133

KAYNAKLAR..... 140

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Eski ve Yeni Toplumsal Hareketlerin Karşılaştırılması.....	44
Tablo 3.1: Referans Gazetelerdeki Gezi Parkı Haberlerinin Politika ve Gündem Haberleri İçindeki Dağılımı.....	120
Tablo 3.2: Referans Gazetelerdeki Politika ve Gündem Haberleri İçindeki Polis, Şiddet ve Polis Şiddeti Söylemlerinin Kullanımı.....	122
Tablo 3.3: Referans Gazetelerdeki Politika ve Gündem Haberleri İçindeki Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su Söylemlerinin Kullanımı.....	127

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1: Wall Street Olayları Biber Gazı ve Polis Şiddeti İle İlgili Atılan Tweetler..	49
Resim 2.2: Wall Street Olayları Yer Bildirimi İle İlgili Atılan Tweetler.	49
Resim 2.3: Wall Street Olayları İle İlgili Atılan Tweetler	50
Resim 2.4: Gezi Parkı ve Çevresinin Havadan Görünüşü	55
Resim 2.5: Taksim Gezi Parkı'nın Görünüşü	55
Resim 3.1: 13 Haziran 2013 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi 1. Sayfası	104
Resim 3.2: 19 Haziran Tarihli Yeni Şafak Gazetesinin 1. Sayfası	114

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	: Avrupa Parlamentosu
ASKON	: Anadolu Aslanları İş Adamları Derneği
AVM	: Alışveriş Merkezi
BBC	: British Broadcasting Corporation (İngiliz Radyo Televizyon Kurumu)
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CNN	: Cable News Network (ABD Menşeli Haber Ajansı)
DHKP-C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
EMEP	: Emek Partisi
ESP	: Ezilenlerin Sosyalist Partisi
GP	: Gezi Parkı
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
SDP	: Sosyalist Demokrasi Partisi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TD	: Taksim Dayanışması
TİM	: Türkiye İhracatçılar Meclisi
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TUSKON	: Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Bu çalışma, 27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul Taksim Gezi Parkı'nda başlayarak çeşitli aralıklarla devam eden ve İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere pek çok şehirde yankı bulan ve yaşamını yitiren vatandaşların yanı sıra birçok kişinin de yaralandığı Taksim Gezi Parkı olayları ile ilgili muhafazakâr medyada çıkan haberleri ve söylemi konu edinmiştir. Çalışma Sabah, Star ve Yeni Şafak, Zaman ve Bugün gazetelerinin 29 Mayıs-23 Haziran 2013 tarihleri arasında çıkan baskılarının ve konuyla ilgili kaynakların taranarak analiz edilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Problemi

Haber, en temel medya içeriğidir ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla geniş kitlelere hızlıca ulaştırılabilmektedir. Bu nedenle güncel olayların insanlara aktarılırken kamusal sorumluluk, objektif tutum gibi olgular göz ardı edilmeden aktarılması gerekmektedir.

Taksim Gezi Parkı olayları gibi toplumun geniş bir bölümünü etkilemiş ve dikkatli davranılmadığı takdirde istenmeyen sonuçlar doğurabilecek toplumsal bir olayda, kitle iletişim araçlarıyla ulaştırılan söylemin; taraflı, nefret yüklü, kaosu körükleyen, ötekileştirici üsluptan arınmış ve gerçekleri topluma yansıtan bir üslup olması gerekmektedir. Çalışmada, Taksim Gezi Parkı olaylarının yaşandığı süreçteki gazete haberlerinde kullanılan haber söylemi, bu noktada çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul Taksim Gezi Parkı'nda Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi kapsamında birkaç ağacın yerinden sökülmesiyle başlayan, ilerleyen günlerde Türkiye ve dünya medyası üzerinden olaylara yönelik birçok bilgi paylaşımında bulunan ve özellikle sol gruplara hitap eden medya organları hem görsel hem de yazılı medya organları üzerinden konuya dair halkı bilgilendirme noktasında oldukça başarılı olmuştur. Nitekim en başından beri hükümetin İstanbul eksenindeki projelerine karşı çıkan Taksim Platformu üyelerinin farklı sol kesimlere mensup oldukları bilinmektedir. Bunlar ulusalcı sol çizgiye yakın bir kesim olarak değerlendirilebilir. Ülke genelindeki eylemci katılımına baktığımızda da yine hem devrimci hem de ulusalcı sol çizgiye mensup kişilerden oluştuğu dikkat çekmektedir. Ayrıca özellikle eylemlerin yoğunlaştığı bölgeler göz önünde bulundurulduğunda, Alevi kesimin de yoğun bir şekilde eylemlere katıldığı iddia edilebilecektir.

Bu bağlamda eylemci katılımının genel olarak sol çizgiye mensup kişiler olması ve merkez medyada kendilerine yakın belli medya organlarının eylemleri destekleyen ve eylemcileri haklı bir duruş sergileyen kesim olarak gösterdikleri görülmektedir. Çalışmanın amacı bu noktada, olaylara sağ kesim diye hitap edebileceğimiz merkez medyada muhafazakâr olarak nitelendirilen medya organlarından hükümete yakın olarak bilinen belli gazetelerin konuya dair yaklaşımları nasıl şekillenmiş ve nasıl bir tavır sergilenmiş araştırmak istenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Taksim Gezi Parkı Olayları, büyük ölçüde medya aracılığıyla şekillenmiştir. Her kitle iletişim aracı kendi ortamının sunduğu iletiyi insanlara ulaştırmış; bu, bazen bir video, bazen fotoğraf, bazen 140 karakterli bir tweet olmuştur. Diğer kitle iletişim araçları bir yana, gazetelerin ulaştırdığı haber metinleri ve görsel öğeler de protestolara etkide bulunan temel medya içeriklerinden biri olmuştur. Bu nedenle gazetelerin haber metinlerinin, fotoğraflarının, başlıklarının ve bunların konumlarının incelenmesi,

kısacası söylem ve içerik analizi yapılması, haber metinlerinin etkilerinin ölçülmesinde nitel ve nicel veriler sağlayacağından daha doğru çıkarımlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Bu bağlamda çalışma içerisinde muhafazakâr medyayı yansıtan belli başlı gazetelerin ele alınıp incelenmesi söylem ve analizlerin yapılmasına yer verilmiştir. Böylece, “muhafazakâr” medyanın örnek olaydaki etkisi ölçülmüş olup, eksikliklerin veya yanlışların düzeltilmesi yönünde gerekli önerilerin oluşmasına da olanak sağlanacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, “Türkiye’de Muhafazakâr Medya’nın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumu’nu Gezi Parkı Örneği” üzerinden ele almaktadır. Çalışmada öncelikle kavramsal ve kuramsal çerçevenin oluşabilmesi için konuyla ilgili literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Ardından konuyla bağlantılı olarak ele alınan Sabah, Zaman, Yeni Şafak, Star ve Bugün gazetelerinin 29 Mayıs-23 Haziran 2013 tarihleri arasında çıkan baskılarında yer alan Taksim Gezi Parkı protestolarıyla ilgili haberlerin haber taraması, içerik analizi yapılarak ele alınan gazetelerden konuyla ilgili sayısal veriler elde edilmiştir.

a. Evren ve örneklem

Çalışma evrenini Muhafazakâr Medya organı olarak nitelendirebileceğimiz seçilmiş olan beş gazete oluşturmaktadır. Bu gazetelerin seçilmesinde merkez hükümete yakın bir duruş sergilemeleri, toplum kesiminde muhafazakâr diye nitelendirilen sağ kesime hitap eden söylem ve tavırlarda bulunmaları etkili olmuştur.

Çalışma kapsamında seçilen gazetelerle ilgili olarak gerek internet ağı üzerinden gerekse de konuyla ilgili her gün yayınlanmış olan gazetelerin haber taraması ve köşe yazıları incelenerek bir veri analizi oluşturulmuştur. Araştırma materyali olarak 130 gazete nüshası incelenmiş, içerik analizleri de bu nüshalar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

b. Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları

Bu çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Öncelikle ilk bölümde, kavramsal çerçeve adı altında konuya dair birtakım temel kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde muhafazakârlık olgusunun oluşum ve gelişim seyri, Türkiye’deki muhafazakârlık ve medya algısına değinilmiş ve sosyal hareket kavramı üzerinden dünya üzerinde son yıllarda yaşanan sosyal hareketlerden birtakım örneklerle yer verilmiştir. Aynı zamanda Gezi Parkı ile ilgili genel bilgilendirme yapılarak, Taksim ve Taksim’deki olaylarda Gezi Parkı’nın rolü belirtilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırma bulguları kapsamında Gezi Parkı ile ilgili yapılan Zaman, Sabah, Star, Yeni Şafak ve Bugün gazetelerinin 29 Mayıs-23 Haziran 2013 tarihleri arasında yayınlanan baskıları ve konuyla ilgili 130 gazete nüshasının haber ve köşe yazısı taraması yapılmıştır. Temel konumuz olan “Türkiye’de Muhafazakâr Medyanın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumu: Gezi Parkı Örneği” adlı çalışma içerik analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Çalışmanın seçilen beş gazeteyle gerçekleştirilmiş olması, bu çalışmanın temel sınırlılığını oluşturmaktadır. Sonuç ve değerlendirme kısmı olan dördüncü bölümde ise ele alınan gazetelerin haber başlıkları ve üslubu üzerinden konunun genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

c. Verilerin analizi

Konuyla ilgili olarak elde edilen kavramsal ve kuramsal çerçevede yer alan bilgiler literatür taraması ile elde edilmiş olup ilgili gazetelerin politika ve gündem haber taraması ile köşe yazıları incelenmiştir. Buradan elde edilen veriler ise içerik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Temel Kavramlar

Bu çalışmada kavramsal çerçeve içerisinde, Türkiye’de Muhafazakâr Medya’nın Gezi Parkı Örneği üzerinden ele alınışı ile ilgili birtakım temel kavramlara değinilmektedir. Konunun daha net ve objektif olarak değerlendirmesinin yapılabilmesi için ilgili belli kavramların ele alınıp tanımlanmasında fayda sağlanacağı düşünülmüştür.

Muhafazakârlık, çatışma, direniş, basın, medya, ifade özgürlüğü, devlet, otorite vs. gibi kavramlar ele almış olduğumuz konuyla birebir ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle bu kavramların genel açıklamaları yapılarak ilerleyen bölümlerde belirtilmek istenen düşünceler daha net olarak anlaşılmış olacaktır.

1.1.1. Muhafazakârlık

Muhafazakârlığın ne olduğu, nasıl bir toplumsal ve siyasal felsefeyi yansıttığı konusunda tam olarak görüş birliğine varılamamakta ve söz konusu kavram, gelenekçilik, gericilik, tutuculuk ve statükoculukla karıştırılmaktadır. Bu konu üzerinde yoğunlaşan çalışmalar ele alındığında, muhafazakârların iki değişik biçimde tanımlandığı görülmektedir. Birinci tanımlamaya göre muhafazakârlık, Fransız Devrimi’ne tepki olarak ortaya çıkan ve “modernlik” olarak algılanan tüm gelişmeleri yadsıyan bir ideolojidir. Bu bakış açısına göre muhafazakârlık, eski rejimle özdeşleşen ve eskiye hayran olan, feodalitenin monarşi, kilise ve aristokrasi gibi tüm hiyerarşik

yapılarını savunan, akli küçümseyen, sanayi toplumunun kimi niteliklerine karşı çıkan hareketler anlamında kullanılmaktadır (Demirel 2005: 215).

Aslında bu tanımlama, muhafazakârlıktan çok eskiye özlem duyan, gelecekte korkan yaklaşımlar (tutuculuk, statükoculuk, gelenekçilik vb.) için yapılabilir. Çünkü muhafazakârlık geçmişle gelecek arasında bir “ek”, bir köprü görevi görmekte ve bu nedenle hem geçmişle hem de gelecek ile ilgili kaygılar taşımaktadır. Dolayısıyla muhafazakârlık -ki ikinci tanımlama da budur-, katı doktriner içeriğe sahip bir ideoloji olmaktan çok, geçmişten gelen kurum ve ilişkiler ağının güncel koşullara uygun bir biçimde yorumlanmasını; bu kurum ve ilişkilerin geçerliliği olmayanlarının ise kendiliğinden -hiçbir dış etkene gerek kalmadan- geçerliliğini yitirmesi gerektiğini savunan bir davranış biçimidir. Bu anlamda muhafazakârlık, toplumsal gelişimin belki yavaş yavaş ancak doğal bir biçimde gerçekleşmesini savunurken, herhangi bir odağın, söz konusu gelişimin yönünü ve niteliğini belirlemeye yönelik girişimlerine karşı çıkar. Muhafazakâr için otoritenin varlığının doğal ve gerekli olmasına karşın, otoritenin meşruluğu sözleşmeden kaynaklanmaz. Söz konusu tanımlama dayanak olarak alındığında, muhafazakâr felsefenin özleri şöyle özetlenebilir (Vural 2003: 14-15).

- Muhafazakâr felsefeye göre insan akli sınırlıdır; her şeyi kavrayabilecek, açıklayabilecek bir niteliğe sahip değildir. Muhafazakâr anlayışların insanla ilgili bu yaklaşımı, siyasal düşünceyi de sınırlar.

- Muhafazakârlar, insanın toplumu çeşitli ideallere göre yeniden biçimlendirme yeteneğine güvenmezler.

- Muhafazakâr düşünce anti-ütöpic olup siyasal yaklaşımı pragmatiktir. Daha açık bir deyişle muhafazakarlar, çeşitli siyasal önerileri değerlendirirken, içinde bulunulan pratik, tarihsel ve ampirik koşulların önemini vurgular. Bu nedenle de insan ve toplumun oluşumunda devrim stratejisini yadsırlar. Çünkü devrimler, toplumsal düzeni altüst edip geleneksel otorite, meslek ve sınıf yapılarını yok eder.

- Otoriteyi kullanma açısından toplumu en yetenekli insanların (doğal aristokrasi) yönetmesi gerektiği, yine muhafazakâr düşüncenin bir özelliğidir.

- Muhafazakârlar modern siyasal yaşamda “irrasyonel çoğunluğun” topluma vereceği zararları önlemek ve liderlerin gücünü sınırlamak için anayasal yapılanmanın gerekli olduğunu öne sürerler.
- Siyasette yerelliği savunan muhafazakâr düşünce, küçük ölçekli toplumsal ilişkilere, cemaatlara ve aile kurumuna büyük önem verir.
- Muhafazakâr siyaset felsefesinde ilkeler mutlak olmayıp, toplumun doğal akışı çerçevesinde değişebilir, eklenebilir ve çıkarılabilir.

Muhafazakârlık, kapitalist modernleşme süreci karşısında bu sürecin çözdüğü siyasal, toplumsal ve kültürel yapıların daha doğrusu bu yapılara yüklenen anlam ve değerlerin sürekliliği adına gösterilen tepkiye dayanır (Bora 1998: 54). Bu açıdan yukarıdaki son ilke bağlamında muhafazakârlığın mutlak olmayan, sürekli yenilenebilen bir nitelik tartışmasının nedeni, tepki verdiği modernleşmenin de sürekli değişen bir süreç olmasıdır.

1.1.2. Medya

Medya, Latince kökenli bir sözcüktür. Halka, kamuoyuna ait olan anlamında kullanılan medium mediae sözcüğünden gelmektedir. “yazı, ses ya da görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan yazılı basın (gazete ve dergi) elektronik basın[radyo, televizyon, sinema ve film] ile sinevizyon, multivizyon, hypermedia, internet, bilgisayar, video, kitap, tele foto, radyo-foto, lifaks, frekans planlaması, telefon, teleks, faks, telekominikasyon uydusu vb. kitle iletişim araçlarının bütününe medya denilmektedir.

Medya, her çeşit mesajı, farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kitleye, kendi yayın politikasına göre dolaylı olarak ve aracın özelliklerine göre formatlayarak, tek yönlü yayın, kitle iletişim aracıdır. Barbier ve Laveneir medya denince akla gelenin bir toplumda, mesaj ve bilgilerin saklanması, uzaktan iletilmesi ve kültürel, siyasi pratiklerin güncelleştirilmesi yönündeki üç temel işlevi tamamen ya da kısmen yerine getirme olanağı sağlayan bütün iletişim sistemlerinin anlaşılması şeklinde belirtir.

Medya; oluşturduğu gündem ile bir tutum değişikliği yaratmaya çalışmaktadır. Bu durum medyanın geniş halk kitlelerini etkileme gücünü göstermektedir. Çünkü medyanın gündem oluşturarak etkileme hipotezi; medyanın dünyada olup bitenlerden insanları haberdar etme gücüne dayanmaktadır.

Aynı zamanda kitle iletişim sürecinin en önemli organizasyon biçimi olarak nitelendirilir. Gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsamaktadır. Bir kuruluş veya şirket tarafından işletilen medya organları, halkın haber alma ihtiyacını sağlamakla yükümlü olup, iletmek istediği mesajı üreterek, kanalları kullanarak hedef kitlesi olan alıcılara (bir başka ifadeyle tüketiciye) iletirler (Nuran 2015:4-5).

Günümüzde medyanın yaptığı yayınların toplum ve hükümet üzerinde önemli etkilerinin olması, bazı yazarlarca medyanın yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü erk olarak kabul etmelerine neden olmuştur. Hükümetin yaptıklarında toplumu haberdar etmesi, toplumun sorunlarından da hükümeti haberdar etmesi medyayı kamu politikalarında rol oynayan aktörlerden biri haline getirmiştir (<http://www.irfanerdogan.com/makaleler/dorduncu.htm>, 20 Temmuz 2015'te erişildi).

1.1.3. Demokrasi

Demokrasi, Yunanca demokratia, yani (dimos, halk zümresi, ahali, iktidar) sözcüğünden türemiştir. Türkçeye, Fransızca democratie sözcüğünden geçmiştir. Halkın hem yöneten hem de yönetilen durumunda olduğu bir yönetim biçimidir. Montesque'ya göre oyu ile iradesini açıklayan halk yönetendir, egemen kişinin iradesi egemen gücün kendisidir. Oy hakkını belirleyen yasalar ise, bu yönetim biçiminin yasaları olacaktır şeklindedir (Göze 2007:180).

Genellikle devlet yönetim biçimi olarak değerlendirilmesine rağmen, üniversiteler, işçi ve işveren organizasyonları ve bazı diğer sivil kurum ve kuruluşlar da demokrasi ile yönetilebilirler (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Demokrasi>, 19 Nisan 2015'te erişildi.).

1.1.4. Özgürlük

Özgürlük esas olarak bireyin, dışarıdan gelen herhangi bir zorlama altında kalmaksızın davranabilmesi, serbestçe hareket edebilmesi şeklinde tanımlanır. Diğer bir ifade ile birey, eylemlerine dışarıdan herhangi bir müdahale yapılmadığı ölçüde özgürdür. Herhangi bir baskı altında kalmadığı alan ne kadar geniş ise birey o kadar özgürdür (Yayla 1998:152). Şurası gerçek ki, sosyal bir olay olan özgürlükten, ancak bireylerin başkaları ile olan ilişkilerinde ortaya çıkan ve toplumsal ilişkiler ağı içerisinde anlamlandırılan bir kavram olarak bahsedilebilir. Yoksa doğa ile olan ilişkilerinde bir özgürlük kısıtlanmasından bahsetmek anlamsızdır. Dolayısıyla bu anlamda “...özgürlük, ‘bir şeyden özgürlük’ (freedomfrom) tür; ‘bir şeye özgürlük’ (freedomto) değildir. Özgürlükte esas olan bireye ‘bir şey’ sağlanması değil, onun dış baskı ve zorlamalara maruz bırakılmamasıdır” (Yayla 1998:153).

Montesque’ya göre özgürlük, bir devlet düzeni içerisinde yani yasaların bulunduğu bir toplumda, insanın ancak “istemesi gerekeni” yapabilip ve” istememesi gerekeni” de yapmaya zorlanamaz şeklindedir. Yani özgürlük yasaların izin verdiği şeyleri yapabilmektir ve yasakladığı şeyleri de yapmamaktır.

Eğer bir kimse yasaların yasakladığı bir şeyi yapabilirse özgürlük olmaz, çünkü herkesin hareket etme olanağı doğar. Özgürlük ancak yasaların izin verdiği şeyleri yapmak olduğuna göre, kişinin yasaların izin vermediği şeyleri yapmaya zorlanmaması ve izin verdiği şeyleri yapmaktan alıkonmaması gerekmektedir (Göze 2007:187).

1.1.5. Devlet

Devlet, genel ve klasik bir ifadeyle, belli bir toprak üzerinde müstakil bir teşkilat kurmuş insan topluluğudur. Bu tariftten de anlaşılacağı gibi devlet, ferdi, tabii ve siyasi unsurdan meydana gelir. Bu unsurlar sırayla "nüfus, ülke ve hâkimiyet”tir.

Devlet anlayışı, devletin kaynağı ve vasıfları konusundaki görüşler çağlar boyunca değişmiştir. Ayrı ideolojilere göre farklı devlet anlayışları belirmiştir. Aristoteles'ten günümüze kadar hemen bütün filozoflar devlet kavramı ile ilgilenmişlerdir. Hristiyanlıkta kendi prensipleri açısından devlet konusıyla meşgul olmuştur.

Devletin siyasi olarak açıklanmasını ilk defa filozof Hegel ve Pufendorf ele almıştır. Özellikle 16 ve 17. yüzyıllarda Avrupa'da hâkim olan bozulmuş kilise ve papazlara dayalı dini kudrete karşı siyasi otoriteyi güçlendirme çabaları devletin bugünkü manasıyla ortaya çıkmasını sağlamış, böylece dini kurallara uygun (teokratik) devlet anlayışı, yerini siyasi devlet anlayışına bırakmıştır.

Felsefi olarak ise, bir sosyo-ekonomik kuruluşta ekonomik bakımdan egemen olan sınıfın, kendi çıkarlarını diğer sınıf ve katmanlara dayatmasını ve onlar karşısında bu çıkarları güvence altında tutmasını sağlayan, belirleyici politik iktidar mekanizmasıdır denilebilir. Lenin ve Engels'in devlet tanımı ele alındığında, Lenin için Devlet, "bir sınıfın, bir başka sınıfı baskı altına almasını sağlayan mekanizmadır". Devlet, bir sosyo-ekonomik kuruluşun politik örgütlenmesindeki en önemli ögedir, sınıflar arasındaki ilişkileri ve egemen sınıfın çıkarlarını en yalın şekilde dile getirir. Tarihsel bir ürün olan devlet, özel mülkiyetin ve sınıfların ortaya çıkmasıyla birlikte doğmuştur ve üretim araçlarının özel mülkiyetine dayanan bütün toplumlarda sınıfsal karşıtlıkların uzlaşmazlığını ifade eder.

Engels'a göre ise, toplumun belirli bir gelişim basamağındaki ürünüdür o söz konusu toplumun, kendi içinde çözülmez bir çelişkiye düştüğünün ve uzlaşmaz karşıtlara bölündüğünün itirafıdır. Ancak, bu karşıtların, ekonomik çıkarları birbiriyle çelişen sınıfları ve toplumu, kısır ve sonuçsuz bir savaş içinde boş yere yiyip bitirmemesi için, toplumun üstünde yer alan ve kendisinden bu çatışmayı yatıştırması, düzenin sınırları içinde tutması beklenen bir güç zorunlu hale gelmiştir. Bu güç, devlettir (<http://devlet.nedir.com/>, 19 Nisan 2015'te erişildi).

1.1.6. Otorite

En geniş anlamıyla otorite, bir iktidar biçimidir. Zaman zaman onun ‘meşru iktidar’ olduğu da düşünülmektedir. İktidar başkalarının davranışlarını etkileme kabiliyeti olduğu halde, otorite bunu yapma hakkıdır. Dolayısıyla otorite, herhangi bir cebir veya manipülasyondan ziyade, otoriteye itaati kabul etmeye yani rızaya dayanır. Siyaset teorisinin en merkezi konularından birisini teşkil eden otoritenin belli başlı üç tanımı vardır. Bunlardan birincisi kavramın sözlük anlamı olup, “emretme veya nihai kararı verme hakkını”, ikincisi, “başkaları adına konuşma veya eylemde bulunma hak veya yetkisini”, üçüncüsü ise “herhangi bir konudaki uzmanlığı” ifade eder. Siyaset teorisi, bu üç anlamdan birincisi ile yani “başkaları için bağlayıcı olan kararları alma ve onları bu kararlara uymaya ikna etme veya zorlama gücü” ile alakalıdır. Siyasal otorite hem tasviri hem de normatif bir karakter taşımaktadır. Siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisi, onun pratik ve tasviri yönünü anlamaya ve ortaya koymaya çalışırken, siyaset felsefesi onun normatif tarafıyla ilgilenmektedir. Weber'den beri bilinmektedir ki, devlet sadece şiddet kullanma tekeline sahip olduğu için değil, ayrıca bu şiddet kullanma tekelinin meşru olmasından dolayı otorite sahibidir. Burada devletin otoritesini tesis etmek için şiddet kullanması işin tasviri tarafını, kullanmakta olduğu şiddetin meşru olması ise normatif tarafını ifade eder.

Weber iktidarı, insanları itaat etmeye ve onları arzu etmedikleri şeyleri dahi yapmaya zorlayabilme iradesi olarak görmektedir. İktidarı, “meşru” ve “meşru olmayan” iktidar olarak ikiye ayırarak, rızaya dayalı olan kısmına “meşru iktidar” anlamında “otorite” adını vermektedir. O’na göre, otorite ile iktidar arasındaki en temel fark, insanların otoritenin yönetme hakkını (meşruiyetini) onaylamaları ve verdiği emirlere isteyerek itaat etmeleridir. Bu yönüyle otorite kavramı, sadece hukuksal bir meşruiyeti değil, aynı zamanda toplumsal meşruiyeti de içermektedir (Weber, 2006: 110).

Weber’in ortaya koyduğu tipoloji dikkatli incelendiğinde de, meşruiyetin sadece hukuksallıkla sınırlı tutulmadığı anlaşılmaktadır. Zira hukuken meşru olan bir iktidar, toplum vicdanında benimsenemezse tartışılmaya başlanır. Böyle bir iktidarın ise, eninde sonunda yıkılması ya da istikrarsızlığa düşmesi kaçınılmazdır (Davutoğlu, 1995: 23). Bazen de tersi olmakta ve bir iktidar, hukuka uygun davranmasa dahi toplum tarafından

rahatlıkla benimsenmektedir. Sonuçta, toplumda oluşan/oluşturulan algının da büyük önemi vardır. Bu nedenle hukuka uygunlukla meşruiyet arasında tek yönlü bir ilişki yoktur (Arato, 1994: 166). Kısacası, Rousseau’nun, “hiçbir iktidar, egemenliğinin ‘hak’, halkın itaatini de ‘görev’ biçimine sokmadıkça süreklilik sağlayamaz, ifadesinde de belirtildiği gibi; tarih boyunca tüm iktidarlar, nitelikleri ne olursa olsun (demokratik, otoriter, totaliter, vs.), egemenliklerini sürdürebilmek için kendilerinin meşru olduklarını halka anlatma zorunluluğu duymuşlardır (Rousseau, 1992 Aktaran: Gürbüz 2014:74). Ancak modern devlet aslında bundan daha fazlasını ifade eder. Çünkü devletin kullanma tekeline sahip olduğu şey sadece meşru güçten ibaret değildir. Devlet, ayrıca yasa adında, insanların davranışlarını yönlendiren ve yurttaşlar tarafından bağlayıcı olarak kabul edilen bazı tasarrufların da sahibidir.

Kavramın ortaya çıktığı Batı dünyasında “authority” kelimesi ve aynı kökten gelen “author” (yaratıcı yazar), “authentic” (otantik, sahil, aslına uygun), “authorative” (otoriteye dayalı, otoriteye dayalı bir kaynaktan gelen) ve “authorize” (belli bir erkin havale veya devredilmesi) gibi kelimelerin kendi zaman ve toplumsal şartlarına has uzun ve karmaşık bir geçmişleri vardır. Ancak řu nokta çok açıktır ki, bu kelime dizisi kullanılırken ifade edilmek istenen şey, başkalarının belli bir davranış ya da inancına yönelik kendine özgü bir istem türünün dayatılması ya da inkâr edilmesiydi. Bu açıdan amentülerin, öğretilerin, görüşlerin ve kutsal metinlerin belli oranlarda otorite içerdiki söylenebilir. Keza, insanların davranışlarını düzenlemeyi amaçlayan anayasa, yasa, yargı kararları ve buyruklar gibi düzenleyici işlemlerin de değışen oran ve yoğunluklarda otorite içerdikleri söylenebilir. Dolayısıyla, otoritenin yasa koyucular, devlet adamları, yargıç ve memurlar, anne-baba, öğretmenler, uzmanlar, aydınlar, din adamları gibi her türden kişiliklere yönelik zenginlikte bir anlamsal içeriğe sahip olduğu görülmektedir (Blacwell 1995:186).

Joseph Chan (2001)’e göre otoriteyi teorik ve pratik olmak üzere iki açıdan ele almak gerekmektedir. ‘Teorik’ açıdan otorite, belli konularda düşünce ve görüşleri diğlerlerinden daha değeri addedilen ve bu nedenle de -en azından söz konusu konularda- kendisine inanılan ve güvenilen bir uzmanı ifade eder. Teorik olandan daha yaygın bir kullanıma sahip olan ‘pratik’ açıdan otorite ise, iştilal ettikleri meslek veya

sosyal konum nedeniyle, diğer insanların karar ve davranışları üzerinde etkili olabilen ve onlarla ilgili bağlayıcı kararlar alabilen insanları ifade eder. Otoritenin siyasal anlamını daha net ortaya koymak için, onun ne olduğundan ziyade, ne olmadığına bakmak belki daha yararlıdır. İnsanların karar ve eylemlerini etkilemenin birçok yolu vardır. Mesela bunlardan biri cebirdir. Ancak cebir, cebre maruz kalan kişi veya kişiler üzerinde otorite olma hakkını mücbire vermez. Keza, otorite sadece meşru kuvvet kullanımı da değildir. Mesela, nefsi müdafaa gibi bazı durumlarda, bireyin başkaları üzerinde güç kullanması ahlaken meşru sayılabilir. Ancak bu da ilgili bireyin onlar üzerinde otoritesi olduğunu göstermez (Aktaran: Bal 2004).

Amerikalı sosyolog Richard Sennett ise otoriteyi; iktidar koşullarını yorumlama, bir güç imgesi tanımlamak suretiyle denetim ve nüfuz koşullarına bir anlam verme çabası şeklinde tanımlar. Sennett, gerek toplumlar gerekse bireyler tarafından somut, güvenceli ve istikrarlı bir gücün arandığını, bunların da otorite sahibi bir rejimden beklendiğini belirtir. Güç sahibi olmak ve bu gücü kullanarak diğer insanları yönlendirip daha yüksek bir standarda göre hareket etmelerini sağlamak; ayrıca güven, üstün yargılama yeteneği, disiplin uygulama yeteneği ve korku uyandırma kapasitesi gibi özellikler, bir otoritede bulunabilecek niteliklerdir (Sennett, 2011:28- 29). Güç ile otorite ilişkisinin, gücün tanımından dolayı karmaşık görünüm arz ettiğine dikkat çeken Sennett, siyasette ‘güç ile iktidar’ sözcüklerinin; yine çoğu zaman ‘iktidar ile otorite’ sözcükleri ile eş anlamlı olarak kullanıldığını, oysa bu sözcüklerin farklı anlamlara gelebileceğini örneklerle açıklar (Sennett, 2011: 28). Bütün bu tanımlara bakıldığında daha çok iktidar, devlet otoritesi biçiminde algılandığını gördüğümüz otorite; dinsel (kutsal), siyasal, askerî, ahlâkî, toplumsal vb. birçok alanda devlet adamları, yasa koyucular, yargıç ve memurlar, öğretmenler, anne-babalar, uzmanlar, aydınlar, din adamları gibi temsilcileri ile çok boyutlu bir şekilde karşımıza çıkan bir kavramdır. Yine sosyal hayatta bilgiye, paraya, uzmanlığa, başarıya, yeteneğe vb. dayalı farklı otorite çeşitleri de söz konusu olabilmektedir (http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi34_pdf/1dil_edebiyat/ozel_hanife.pdf, 2 Şubat 2016 tarihinde erişildi).

Literatürde “bir otorite” olmak ile “otoritede” olmak arasında ayrım yapılmaktadır. Bu ayrımı literatüre kazandıran ünlü düşünür Friedman'a göre, bir kişinin

iki farklı şekilde otorite sahibi olduğu söylenebilir. Bunlardan biri, “otoritede” olmaktır; bunun anlamı, bir kişinin başkalarının davranış şekillerini belirleme yetkisi tanıyan bir görev, pozisyon veya statüye sahip olmasıdır. Diğeri ise bir şeyde “bir otorite” olmaktır; bunun anlamı ise, bir kişinin söz veya görüşlerinin (doğru veya yanlış ilişkili mülahazalarının) başkaları nezdinde saygıya ve inanılmaya layık görülmesidir. Dolayısıyla Gaus'ın'da ifade ettiği gibi, “bir otorite” kavramı, inanç ve bilgiye yoğunlaşırken, “otoritede” kavramı başkalarının davranışlarını düzenleme yetkisine işaret etmektedir. Bütün bu açıklamalardan sonra, “otorite” kavramı, ikna veya cebre başvurmak zorunda kalmadan insanların davranışlarını yönlendirebilme kapasitesi olarak tanımlanabilir.

Bu tanım altında, otoritenin güç ve cebirden çok, güven ve kabule (veya kabullenmeye) dayandığı aşikârdır. Hagel'in de işaret ettiği gibi, her ne kadar ikna edici ve zorlayıcı tedbir ve araçlar otoriteyi temsil eden kişi, kurum veya merciin elinde olsa da, onun bunlara başvurma ihtiyacı duyması, yönetilenler tarafından kendisine yeterince güvenilmediğini ve onlar nezdinde yeteri derecede kabul görmediğini gösterir. Çünkü otorite, bir şey yapar veya yaptırırken (veya yapmaz veya yaptırmazken), açıklama yapmak veya zor kullanmak zorunda değildir; ona bu imtiyazı, otorite olmasını sağlayan aparat (bilgisi, statüsü veya pozisyonu) tanır. Buradan, gerçek otorite ile saf güç (şiddet kullanımı) arasında fark olduğu anlaşılmaktadır. Otorite insanlara itaat ettirirken, saf (veya sırf) güç, onları icbar ettirmektedir. O halde, siyaset teorisinde siyasal otoritenin, meşruiyetle donanmış bir güç veya iktidar anlamına geldiği görülmektedir (Bal 2004).

1.1.7. İfade Özgürlüğü - Basın Özgürlüğü

İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğü kavramları, tüm toplum için kıymetli ve korunması gereken özgürlükleri ifade eder. Ancak bu özgürlükler yapıları gereği kesin bir nitelik kazanamamaktadır. Bu özgürlükleri bireylerin haklarını gasp etmesi ve kamu yararının gözetilebilmesi adına sınırlamak meşrudur. Ancak bu noktada karşımıza sıkça tartışılan o konu çıkmaktadır: Bu, bireylere ve medyaya sunulan ifade özgürlüğünün istismar edilip edilmediği tartışmasıdır. Nefret söylemi, bu istismarların başında gelir.

Buna karşılık, hükümetin ulusal ve uluslararası “hukuk çerçevesinde” ifade özgürlüğünü sınırlandırma yetkisi de istismar edilebilmektedir. Türkiye de dâhil olmak üzere neredeyse her yerde, nefret söylemine karşı oluşturulan yasalar başka söylem türlerini sansürlemek ve kontrol altına almak maksadıyla kullanılabilir. Anlaşılan o ki, ifade özgürlüğünü hem bireylerin hem de devletin karşılıklı istismarından sakınmayı başarmak oldukça zordur (Boyle 2010:67).

Günümüzde herkes tarafından kabul edilen gerçek; yasama, yürütme ve yargıdan sonra basın dördüncü kuvvet olduğudur. Bu noktada basın alanında en çok tartışılan sorunlardan biri olan basın özgürlüğü kavramı, “demokrasinin bütün kurum ve mekanizmalarıyla uyumlu bir sistem içinde kişiyi ve dolayısıyla kişisel hak ve özgürlükleri temel alan bir özgürlük kavramı” anlaşılmaktadır. Basın özgürlüğü kavramı günümüzde teknolojik gelişmelere paralel hızla gelişmeyle daha geniş bir içeriği kapsayan “iletişim özgürlüğü” olarak da kullanılmaktadır (Büyükbakkal 2004:43).

Basın özgürlüğü kavramı, temellerini İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nden almaktadır. Bildirgede “herkesin, bilgi edinme, haber alma, özgür düşünce, ifade ve eleştiri hakkına sahip olduğu” ifade edilmektedir. Düşünce ve ifade özgürlüğünü kullanabilmenin ve korunmanın başlıca yolu olan basın ve yayın özgürlüğünün temel insan haklarından olduğu kabul edilmektedir. Basın özgürlüğü, en geniş anlamıyla, kişilerin haklarının korunması ve kullanılmasının önemli bir aracı ve kişilerin “doğru haber” almasını sağlayan bir kavramdır. Basın özgürlüğü, sadece gazetecilerin haber yapma ya da ifade etme özgürlüğünü değil, insanların doğru haber alma hakkını da akla getirir. Kısacası, “basın özgürlüğü olmadan, doğru haber alma hakkının gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı” öne sürülmektedir (Büyükbakkal 2005:76).

Basın özgürlüğünü en başta “sansür” uygulaması olumsuz yönde etkiler. Bir iletinin tamamını veya bir kısmını engellemek, kendince düzenlemek, hileli yollara başvurarak içeriğini bozmak sansürdür. Sansür dışında iletişim ve basın özgürlüğünü kısıtlayan diğer etkenler ise; “gazete çalışanlarının iş ve sendika güvencesinden yoksun olarak görevlerini sürdürmeleri, kişisel güvenliklerinin sağlanamaması, düşüncelerinin

suç olarak kabul edilmesi, her türlü dağıtım engeli, basının tekelleşmesi ve basının devletle ticari ilişkilere girmesinin olduğu genel kabul görmektedir.”

Özetle; “sağlıklı bir kamuoyunun oluşabilmesi için düşünce ve kanaatleri ifade edebilme ve yayma özgürlüğünün bulunması ön koşuldur.” Ancak burada ifade etmek gerekir ki; ifade özgürlüğünün kısıtlanması, yani kanaat sahibi kimselerin görüşlerini ifade edememesi ya da etseler de duyuramamaları, yalnızca yasaların ya da siyasal gücün elinde değildir. İfade özgürlüğünün gerçekleşmesinde, kitle iletişim araçlarının yöneticilerinin görev anlayışları, bu araçların toplumdaki işlevleri de önemli rol oynar (Büyükbakkal 2005:45).

1.1.8. İktidar - Basın

Dijk’a göre başka insanların özgürlükleriyle ilgili olan iktidar kavramı, diğer insanlara ve gruplara hükmetmektir. Bu da, insanların eylemlerini, neyi yapıp neyi yapamayacaklarını kontrol etmeniz anlamına gelir. “Eğer insanlar istedikleri şeyleri yapmakta özgürse, bu sizin onlar üzerinde yeterince iktidar kurmadığınızı gösterir. İnsanların yapabileceklerini ve yapamayacaklarını kontrol etmeye başladığınız andan itibaren, insanlar üzerinde iktidar kurmuş olursunuz (Dijk 2010:12).

Söylem kavramı da tıpkı iktidar gibi gündelik yaşantımız içinde yer tutan bir uygulamadır. “İnsanların eylemlerini kontrol altında tutmak, söylemlerini de kontrol altında tutmaktır.” Ayrıca “söylemi kontrol etmek, yalnızca insanların herhangi bir tür eylemini denetim altında tutma girişimi değil, aslında, tam da diğer insanların zihinlerini etkileyen ve ele geçiren türden bir faaliyettir.” Bu nedenle bilgiyi, ideolojiyi ve tutumları kontrol edebilen, insanların eylemlerinden ziyade zihinlerine de hükmetmiş olacaktır. Kısacası, “söylemin, denetim kurma hususunda temel ve merkezi bir konuma sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu yüzden, eğer söylemi kontrol edebiliyorsanız yalnızca gazeteleri değil, aynı zamanda, muhtemelen okuyucuların zihinlerini de doğrudan ya da otomatik bir şekilde olmasa da dolaylı olarak kontrol ediyorsunuz demektir (Dijk 2010:12-13).

Siyasi ve ekonomik bir yansımanın sonucu olan iktidar, toplumun tüm kesimlerinin, kendi istediği şekilde örgütlenmesini sağlamak için kendini toplumda meşrulaştırma yoluna gider. İktidar bu yolla hem amaçlarını gerçekleştirir hem de bu amaca katılmayanları cezalandırmaya da hak kazanır. Kaldı ki, “iktidarın yoğunlaşması da yürütmenin yasama üzerinde tahakküm kurmasını sağlar. Böylece iktidarın gittikçe pekişen, gücünü meşrulaştırdığı baskıcı yapısı belirir (Güreşçi 2007:32).

Foucault’nun söylem kuramı ise, iktidar kavramının tanımında bir değişim önerdiği için çarpıcı sayılır. Ona göre iktidar ve bilginin üretimi birbirinden ayrılamaz. Oysa geleneksel iktidar anlayışında bilginin doğruluğunu çarpıtan, bu nedenle doğru ve özgür bilimi olanaksız kılan bir ilişki olduğu varsayılır. Bilginin iktidarın yokluğunda üretilbileceği tezi ise Foucault’ya göre ‘hümanizm’dir (Sancar 1997:144). Foucault, iktidarı ne bir kurum, ne bir yapı, ne de bir varlık biçiminde tanımlar. Ona göre “iktidar, çok karmaşık stratejik durumun karşılığıdır. İktidar, bireyi kendisi belirler. Onun bireyselliğini belirleyerek, kimliğini bağlayarak, onda kendisinin görmek istediği hakikati dayatarak, onun gündelik yaşamına müdahale eder. Kısacası özne olmak isteyen birey, iktidara tabi olmak zorundadır. Gerçekte özne hem boyun eğmiştir hem de bağlanmıştır. Özetle iktidar, ‘şey’leri tanımlayan ve arzusun ne olduğunu öğreten, bilgiyi biçimlendiren ve söylemi üretendir (Foucault 2000:64).

Çağımızda adeta endüstri halini alan iletişim ve onun en büyük oyuncularından olan medya ile patronları ise olaya sadece ticari işletme mantığıyla yaklaşmakta, eleştirel bakış açısını kaybetmekte ve bunun sonucunda asıl işlev olan demokratik bir zemin olma ve “özgürlüğün temel alındığı çok boyutlu bir söylem platformu olma özelliğini” kaybetmektedir.

Aslında medya ile siyaset ilişkisi tartışmaları yazılı basının ortaya çıktığı 17’inci yüzyıla kadar uzanır. Adeta birbirini tamamlayan iki mekanizma sayılabilecek medya ve siyaset, birbirinden ayrılmaz iki güçtür. Medyanın bağımsız bir güç olduğunu ve siyasete bulaşmaması gerektiğini düşünmek hata olur. Çünkü haber metinleri aracılığıyla siyasal iktidarlar, eylemlerine meşruluk kazandırmakta ve bu meşruluk ile kendi egemen söylemlerini, ideolojilerini oluşturmakta ve hegemonya kurmaları

kolaylaşmaktadır (Nisan 2012:45-46). Bu yüzdendir ki, güç odaklarının kurduğu sistemin devamlılığını sağlayan en önemli araçlardan biri olan medya, güç odaklarının, elitlerin “ideolojik aygıtları” arasında sayılmıştır. Kitle iletişim araçlarının, egemen olanın ideolojisini meşrulaştırmak için kullanıldığını ve medyanın devletin ideolojik aygıtlarından biri olduğunu savunan Althusser’e göre kitle iletişim araçları, tüm yurttaşları günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlakçılık vb. dozlarıyla besleyerek denetim altında tutmaktadır.

İkili karşıtlıklar halinde temsiller sunan medya, toplumda “bizi” ifade eden grubu temsil eder. “Onlar” kategorisine soktuğu ötekiler; fakirler, siyahlar, yabancılar, eğitimsizler, homoseksüeller, ateistler, gençler, göstericiler, kadınlar vs. kendilerini medya da gösterebilmek bir yana dursun, olumsuz ve önyargılı söylemin de parçası olmaktadır. Medya tarafından kurgulanan ve “öteki tarafta” konumlandırılan, olarak görülebilecek direniş biçimlerine başvuran tüm toplumsal gruplar, medyada sistematik olarak, bu ve buna benzer biçimde temsil edilmektedir. Marjinalleştirilen, klişelere maruz bırakılan; aynı zamanda “bir karşı iktidar girişi” olarak görülebilecek direniş biçimlerine başvuran tüm toplumsal gruplar, medyada sistematik olarak, bu ve buna benzer biçimde temsil edilmektedir (Alver 2011:399).

İktidar ve basın ilişkisi tartışmalarında öne çıkan temel üç görüşten söz edilebilir: Bunlardan birincisi, muhafazlık görüşüdür. Buna göre, iktidar ile basın birbirlerinin düşmanıdır ve basın kamuoyunun çıkarları adına iktidarların başında bekler. Basın adeta iktidarı denetleyen bir muhafızdır. İkincisi, ortaklık görüşüdür. Bu görüşe göre; iktidarlar ile basın işbirliği yapmak zorundadır. Basın ve iktidar birbirlerine güvenmeli ve sorunlar kamuoyunun görüşlerine açılmalıdır. Üçüncü görüş ise, basının iktidarın bir parçası sayılmasıdır. Bu görüşe göre de basın, iktidarın yanında olmak koşuluyla kamuoyuna hizmet edebilir. İktidar sözcülerinin konuşmalarına basında yer verilmeli ve haberler her zaman iktidarın istediği şekilde üretilmelidir (Demirkent 1982:192).

Gazetecilerin içinde bulundukları bu durumu, Tılıç (2001), şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Gazeteciler neyi yazıp neyi yazamayacaklarını bütün bu ilişkiler içinde*

öğreniyor. Öğrenemeyenler ise sistemin dışına atılıyor. Bu öğrenme/öğretme sürecinin fiziksel baskıdan, dolaylı baskılara ve rüşvete kadar çok sayıda yöntem içerdiği görülüyor. Aşağıdakilerin, yukarıdakilerin baskı ve gücünü büyük ölçüde benimsediği, rıza gösterdiği hegemonik bir ilişki var” (Tılıç 2001, Aktaran: Alver 2001:409).

Ancak burada belirtmek gerekir ki, siyasal sistem ile gazetecilik sistemi arasındaki bu ilişki daima böyle sürmeyebilir. Aralarında çıkar birliği olmadığı veya bu birliğin sona erdiği zamanlarda iktidarın basına, basının da iktidara baskı yapma eğilimi artmaktadır. Ancak genel anlamda medya, bir yandan siyasal iktidarlar tarafından kendi amaçlarına erişmek için aracı görev görmekte, diğer yandan medya sahipleri tarafından ise medya alanında ya da medya dışında faaliyet gösterdikleri sektörde çıkar sağlamak için kullanılmaktadır. Hatta kimi zaman siyasal eğilimleri nedeniyle de iktidara yakın durabilen medya sahipleri de var olmaktadır (Alver 2001:405).

Türkiye gibi gelişme yolundaki ülkelerde ise basın ile hükümet ilişkileri, öteki demokratik toplumlara oranla daha sıkı ve sıcaktır. Demokratik toplumlarda gazeteciler, bu ikili ilişkinin belli bir seviyede kalmasını isterken, gelişme yolundaki ülkelerde bu ilişkinin daha sıcak olması, etkili olması istenir. Çünkü basının tek ve temel kaynağı siyasi otoritedir. Gündemi ise siyasi otoritenin kararları, uygulamaları, söylemleri belirler. Bunun sonucunda mesleki bozulmalar meydana gelse de, toplumdaki rolü buna bağlı olan gazeteciler bundan da memnun olmaktadır (Girgin 2008:200).

1.1.9. Kitle

Basit ve genel manasıyla kitle; milliyetleri, meslekleri, cinsiyetleri ve kendilerini bir araya toplayan tesadüf her ne olursa olsun, rastgele bir fertler topluluğunu ifade eder. Psikoloji bakımından ise kitle tabiri, büsbütün başka bir manada kullanılır. Bazı durumlarda bir insanlar topluluğu, onu vücuda getiren ayrı ayrı fertlerin malik oldukları karakterlere sahip olur. Bilinçli şahsiyet ortadan silinir, bütün bu birleşmiş fertlerin fikirleri ve hisleri tek bir istikamete yönelir. Şüphesiz, geçici fakat pek açık hususiyetler gösteren bir kolektif şuur, oluşum ifade eder. Kitle bir tek varlık durumuna gelir ve

kitlelerdeki zihniyetin tekleşmesi kanununa tabi olur (Le Bon 2001:16). Zihniyetlerin tekleşmesi elbette ki birliklerin oluşumunu sağlamış, dönüşümlerin hızını artırmıştır.

Hareketlerin kitlesel özellik göstererek siyasetin belirleyici bir unsuru haline gelmesi, toplumsal dönüşüm dönemleriyle yakından ilgidir. Bu bağlamda, kalabalıkların kitleye ve kitlenin anlamlı bir siyasal birlik olarak kamusalığa evrilmesi, hareketlerin gidişatını belirlemiştir. Diğer bir deyişle modernizmin aşkınlığı içkinliğe dönüştüren serüveni, kitlelerin hareketliliğini yaratan bir sürece de tanık olmuştur. Böylece kontrol-dışı kalabalıklar, kendi hareket düzlemlerini yaratan kolektif eylemlere ve birlik olarak dönüştürücü bir güce sahip toplumsal hareketlere evrilmiştir (Yıldırım 2012:17).

Bir amaç uğruna biraya gelen kitlenin parçaları, birbirlerinden karakter ve özellik olarak oldukça farklı yapılara sahiptirler fakat topluluk içerisinde tek vücut haline gelmektedirler. O topluluğun içerisine giren birey, artık bilinçaltı tarafından yönetilmeye başlanmış, tamamen telkinler doğrultusunda hareket eden günlük hayatından farklı hisseden ve farklı düşünen bir kişiliğe bürünmüştür. Savunulan düşünceleri veya gerçekleştirilen eylemleri uç noktalarda yaşamaya meyilli olan bu bireyler kendi karakteristik özelliklerinin çok fazla dışında hareket ettikleri için sonuçlarını hesaplamadığı fiiliyatlarda dahi bulunabilirler. Bir diğer pencereden baktığımızda kitlelerin karşı çıkış ve tepkisel eylemlerinin yanında, aktif olarak devletle hareket ettiği de gözden kaçırılmamalıdır.

Diğer bir deyişle hareketler, her dönem kurumsal güçlerin karşısında yer almaz; onu güçlendirici ve meşrulaştırıcı olarak da işleyebilirler. Örneğin Schmitt'e göre, devlet, hareket ve halk arasında bir üçlü bağlantı vardır. Bunlar birbirinin karşısında veya alternatifi olarak değil, birbirilerini geliştirici olarak yer alırlar. Schmitt'e göre, Devlet, hareket ve halk ayrıdır ancak bölünmüş değildir; bağlantılıdır fakat birleşmiş değildir. Bu üçlü yapı, halkın birleşmiş gücünü ve siyasi yapısını simgeler. Bu bağlamda hareketin kurucu gücü, parti üzerinden devletin meşruluğunu sağlamaktadır. Böylece hareket yoluyla kurulan yapı, meşruluğunu onu kuran siyasi öznelerden alır (Bayansar 2014:19).

1.1.10. Çatışma

Çatışmalar birçok şekilde meydana gelebilmektedir. Bu; çatışma içinde kullanılan güç uygulamasındaki askeri gücün derecesi, tehdit edilen çıkarın önemi ve çatışmayı karakterize eden şiddet seviyesine göre değişim gösterebilmektedir. Ancak, her durumda bir çatışma, doğasında şiddet olsun olmasın bir tehdit veya potansiyel tehditle, somut, açıkça görünür ve doğrudan veya soyut, biraz karanlık ve dolaylı bir çıkarla ve çıkarı tehdit altında olanlar tarafından gücün uygulanmasını içeren bir karşılıkla karakterize edilmektedir.

Galtung(2009) çatışmayı, aktörlerin hedefledikleri durumlar arasında uyumsuzluk olan bir sosyal sistem olarak tanımlamaktadır. Uyumlu olmayan hedefler peşindeki aktörlerin türüne göre çatışmaları, kişileri içeren, gruplarını içeren veya toplumları içeren çatışmalar şeklinde basit bir tipoloji ile sunmaktadır. Uluslararası Çatışma Araştırma Enstitüsü Heidelberg ise çatışmayı, çıkarlarını sürdürmeye ve hedeflerine ulaşmaya kararlı olan en az iki taraf (organize gruplar, devletler, devlet grupları ve örgütler) arasında ulusal değerler üzerine çıkar çatışması (pozisyonel farklılıklar) olarak tanımlamaktadır. Diğer bir tanıma göre ise çatışma, “değer, statü, güç ve kaynaklar üzerinde hak iddia etmek ve ele geçirmek için rakiplerini etkisiz hale getirmek” için yapılan bir mücadeledir. Çatışmayı ortaya çıkaran en önemli nedenler arasında milliyetçilik, etnik yapılar, ideolojik farklılıklar ve önemli görülen kıt kaynakların paylaşımı sorunları görülmektedir (Aktaran: İnat, Duran ve Ataman 2010:2-3).

Peter Wallensteen (2002) ise çatışmanın eylem, uyumsuzluk ve aktörler şeklinde üç bileşenden oluştuğunu belirtmekte ve çatışmayı asgari iki aktörün (tarafın) aynı zaman içinde mevcut kıt kaynaklar kümesini kazanmak için çabaladığı bir toplumsal durum olarak tanımlamaktadır. Yukarıda yer alan tanımlarda dikkat çeken husus çatışmanın ne üzerine olacağına ilişkin farklı yaklaşımlarının olmasıdır. Bu tanımlar çerçevesinde, bir çatışma durumunun en az iki aktör arasında rekabet edilen şey üzerindeki etkileşiminin sonucu olan bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

En az iki taraf arasında oluşan “uyuş(a)maz” konular üzerine farklı çözümler üretme isteği sonucu oluşan çatışma birey ya da grup seviyesinde meydana gelebilmektedir (Wallensteen 2002, Aktaran: Aydın 2001:20).

Bu çerçevede, çatışmanın, farklılaşan kültürlerin, rakip ideolojilerin ve dini çıkarların çarpıştığı toplumsal bir arenada oluşabileceğini söylemek mümkündür. Bu noktada, bir çatışmada en az iki aktör arasında uyumsuz bir etkileşimin olduğunu ve böylece aktörlerden birinin zararla karşılaşırken diğerinin bu zarara kasten neden olduğunu veya verilen zararı umursamadığını söylemek mümkündür (Özer 2014:15-16).

1.1.11. Direniş

Direniş, bir ülkenin kontrolünü terörizm, hükümeti yıkma (subversion) veya gerilla savaşının birleşimi yoluyla ele geçirmek için yapılan organize bir çabadır. Direnişçiler, muhalif grupları toplumun ihtiyaçlarını karşılamada mevcut yönetimden daha iyi olduğuna ikna etmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede mevcut yönetime olan desteği aşındırmayı başardığı takdirde, itibarını daha da zayıflatmak için gerilla savaşını kullanacaktır. Benzer bir tanım ise direniş hareketini, “statükoyu”; yıkıcılık, siyasi faaliyet, ayaklanma, silahlı çatışma ve terörizm sayesinde devirmeye çalışan bir halk hareketi olarak görmektedir. Bu kapsamda direniş hareketleri kurulu hükümeti veya toplumsal düzeni yok etmeye çabalayan tabandan gelen ayaklanmalar olarak nitelenmektedir.

Direniş hareketlerinin belirli ortak özellikleri taşıdığını da belirtmek gereklidir. Bu özelliklerden biri, bir yönetimin/hükümetin halka güvenlik ve eğitim, adalet gibi kamu hizmetleri sağlama yeteneğini zayıflatmayı amaçlamasıdır. Diğer bir özellik halkın aktif ya da pasif desteğine ihtiyaç duymasıdır. Bir başka özellik, tarafsız halkı direniş grubuna yönlendirecek veya direniş grubunun destekçilerinin bağlarını güçlendirecek şekilde yönetimi/hükümeti ihlaller yapmaya kışkırtmayı hedeflemesidir. Diğer bir özellik ise yönetime/hükümete uluslararası desteği zayıflatmayı ve mümkün olursa direniş için uluslararası tanınma veya yardım sağlamayı amaçlamasıdır (Özer 2014:41-43).

1.1.12. Sosyal Kontrol

Toplumun, eylemleri belirleyen faktörleri durdurmak üzere ortaya koymuş oldukları tavır ve tutumlardır. Sosyal kontrol, grup ve toplumun kişinin davranışlarını sınırlandırması ve bu sınırlandırma yoluyla sosyal değerleri benimsemesinin sağlanması demektir. Sosyal kontrolün amacı gerek insanlar gerekse kurumlar arası denetimi düzenleyerek toplumun düzenini devam ettirmektir.

Sosyal kontrolün olmadığı yerde toplumun devamından söz edilemez. Kaynağı sosyal yaşamdır ve her toplumda görülür. Toplumun düzeni ve devamını sağlayarak her türlü sosyal ilişkiyi kapsar. Ayrıca bireylerin toplumsallaşmasını sağlar. Birey örnek davranış kalıplarını öğrenir ve bu davranışlar taklit yoluyla kazanılır. Bununla birlikte toplumdan topluma veya aynı toplumda da değişiklik gösterebilir. Aynı zamanda Toplumsal norm ve değerleri de araç olarak kullanır.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Muhafazakârlığın Oluşumu Ve Gelişimi

Fransız Devrimi'nin özgürlük, eşitlik ve kardeşlik söylemleriyle örtüşmeyen jakoben yönetimin uygulamaları, özellikle özgürlükleri yaşatmak için giyotine başvurması, devrimi ve onun düşünsel temeli olan aydınlanmanın eleştirilmesine neden olmuştur. Aydınlanmaya yönelik eleştirilerin en kapsamlısı muhafazakâr düşüncedir. Muhafazakârlık; aydınlanmaya yapılan tüm eleştirileri içinde barındıran başka bir deyişle; aydınlanmaya yönelik eleştirilerden beslenen, kimilerine göre bir ideoloji kimilerine göre ise bir tutumdur.

Robert Nisbet'in deyişiyle muhafazakârlık; Fransız Devrimi'nin istenmeyen ve beklenmeyen çocuğudur. Devrimin saldırdığı Ancient Recime'nin dayanakları Burke, Haller, Bonald, Goleridge gibi muhafazakâr düşünürler tarafından savunulmuştur. Muhafazakâr düşüncenin kurucusu olarak kabul edilen Edmund Burke'e göre Fransız Devrimi "insan ruhunun hanlarını ve dinlenme yerlerini" yani siyasal iktidarla halk arasında tampon bölge olan tüm aracı kuruluşları yıkmıştır. Burke "*Reflection on Revolution in France*" (Fransız Devrimi Üzerine Düşünceler) adlı eserinde Fransız Devrimcilerini "Katliam, işkence, idam! İşte sizin insan haklarınız" diyerek jakobenlerin devrim sırasında yaptıkları devlet terörü ve cemaatleri özgürlük adına ortadan kaldıran uygulamaları nedeniyle eleştirmiştir. Devrim lideri Robespierre'ın şu sözleri, Burke'un Fransız Devrimi hakkındaki görüşlerini onaylar niteliktedir. "Devrim hükümeti özgürlüğün tiranlığa karşı despotizmidir" (Türe 2005:42).

Fransız Devrimi'nin hemen ertesinde İngiltere'de Fransız Devrimi hakkında yapılan münazaralarda, Fransız Devrimi ile 1688 Devrimi arasında benzerlikler ortaya koymaya çalışılırken; Burke bu iki devrimin farklılıklarını vurgulamıştır. Burke İngiliz Devrimi için “kişileri değiştirirken kurumları tuttuğunu; oysa Fransız Devrimi'nin Kralları değiştirmeksizin (Reflection'ı yazdığında durum böyleydi.),onu ayakta tutan kurumları yıktığını“ savunmuştur. Burke, Fransız Devrimi'nin sadece kendi sınırları içinde kalmayıp tüm dünyayı, özellikle İngiltere'yi etkisi altına almasından endişelenmiştir (Mollaer 2004:161).

İngiliz Devrimi, Fransız Devrimi gibi bir anda gerçekleştirilen toplumu yeniden inşa etme projesi değildi. 1688 Devrimi sınıfsal yapılardaki güç ilişkilerinin kendiliğinden gerçekleşen değişiminin bir sonucuydu. Değişim MagnaCarta (1215) ile başlamıştır. MagnaCarta ile merkez kaç güçlerin merkezi otoriteye karşı sağladığı güç, daha sonraları zaferi kazanan sosyal sınıfın (aristokrasinin) burjuvazi ile barışçıl ilişkileriyle de harmanlanınca, kurulan tarihsel ittifak İngiltere'de toplumsal değişimin kendiliğinden gerçekleşmesini sağlamıştır (Mollaer 2004:162). Aslında İngiliz Devrimi tam anlamıyla toplumsal olanın siyasal alana eklenmesidir. Fransız Devrimi ise; toplumsal bir ihtiyaçtan doğmamıştır. Devrim Aydınlanma düşüncesinin kurucu aklından yola çıkarak burjuva destekli jakobenler tarafından gerçekleştirilmiş toplumu inşa etme projesidir.

Burke Aydınlanma aklından yola çıkarak gerçeklesen devrime iki nedenden dolayı karşı çıkmıştır: Birincisi toplumun ve siyasetin doğasıyla, diğeri ise insanların düşünce yetilerinin yeterliliğiyle ilgilidir. Burke; aydınlanmanın soyut akıyla ulusun kurulmasına ya da yenilenmesine ve yeniden şekillendirilmesine karşı çıkmıştır. Bilim toplum hakkında genel bilgilere sahiptir. Ancak devlet adamı genel bilgilerle birleştirebileceği ve dikkate alması gereken birçok şartlarla da karşı karşıyadır. Şartlar sonsuz derecede ilintili, değişken ve geçicidir. Bu durumda bir ulus kurma veya bir toplumu şekillendirmeye aydınlanmacı akıldan yola çıkarak gerçekleştirmek Burke'a göre sadece hatalı değil zırdeliliktir; metafiziktir (Mollaer 2004:163).

Burke ve ondan sonraki tüm muhafazakârlara göre toplum ne gevşek bağlarla birbirine bağlanmış bir fertler koleksiyonudur ne de aralarında değiştirilebilir parçaları olan bir mekanizmadır. Tüm muhafazakâr düşünürlerin ortak bir toplum tanımlaması vardır: Muhafazakârlara göre toplum; geçmişten gelip geleceğe uzanacak olan ve kendisine hiçbir şekilde müdahale edilmemesi gereken organik canlı bir yapıdır. Toplumun tarihselliği; organik, canlı, farklılaşmış ve karmaşık bir yapı oluşu muhafazakârlığın altını çizdiği hususlardır. Muhafazakârlara göre; toplum hem canlı hem de işlevsel açıdan farklılaşmış bir organizma gibidir. Onun gelişimi organizmanın gelişimine benzer. Değişik evrelerden geçer ve her evresinde kendine yeni şeyler kazandırır. Toplum zamanla koşullara göre işlevi bitmiş değerleri, kurumları yenileriyle takviye eder. Bu nedenle toplumsal değişim, koşullara ayak uydurmak için kendiliğinden ortaya çıkar. Toplumsal yapılara değişimi hızlandırmak veya toplumdaki herhangi bir sınıfın çıkarı doğrultusunda değişime yön vermek amacıyla dışarıdan yapılacak müdahaleler toplumsal problemlere neden olmaktadır (Çaha 2005:72-73).

Burke'ün ifadesiyle “çok takdire şayan ve memnun edici başlangıçların çoğu zamanla utanç verici ve üzücü sonuçlar doğurmaktadır”(Harries 2004;92). Fransız Devrimi de tamda Burke'ün ifade ettiği gibi özgürlük ve kardeşlik sloganlarıyla başlamış ve giyotinle sonuçlanmıştır. Burke'ün devrime karşı olmasının diğer bir nedeni ise; kurumların bilinen işlevlerinin dışında; ortadan kaldırılmadıkça anlaşılmayacak “zımni” işlevleri olduğunu düşünmesidir. Devrim bazı kurumları çok eski, çağdışı olarak nitelendirerek ortadan kaldırmıştır. Kurumların zımni işlevini çarpıcı bir şekilde sosyolog Seymour Martin Lisbet 1959 yılında “ Siyasi İnsan” adlı eserinde ortaya koymuştur. Lisbet “saçma bir hakikat” olarak nitelendirdiği şu gözlemi yapmıştır: Avrupalı ve İngilizce konuşan tüm demokrasilerin (İngiltere, İskandinavya, Hollanda, Avusturalya, Yeni Zelanda, Kanada) monarşi olmasına dikkat çekmiş ve bu durumun tesadüfi olmadığını açıklamıştır. Lisbet monarşik kurumları miladını doldurmuş hale getiren son yüzyıllardaki hızlı ve önemli toplumsal ve iktisadi değişimler sonucunda, aristokratlar, kilise mensupları gibi kaybeden grupların bağılıklarını devam ettirmede kurumların hayati rol oynadığını ileri sürmektedir. Monarşinin merkez kurumlarının devamlılığı, bu gruplar için değer verdikleri dünyanın kaybolmadığına, yeni toplumsal ve siyasal düzene ayak uydurabileceğinin teminatı anlamına gelmekteydi. Öte yandan

monarşik yapıyı bir kenara atmış olan Fransa, Almanya ve Birinci Dünya Savaşı sonunda Habsburg İmparatorluğu'nun halefi durumundaki ülkelerde uzlaşma ve istikrar daha nadir karşılaşılan özelliklerdir. Burke göre devrim toplumda var olduğu sürece anlaşılamayacak “zımnî” işlevleri olan kurumları ortadan kaldırmıştır.

Burke'ün Fransız Devrimi'ne tepkili olmasının bir sebebi, siyasal ve toplumsal düzense; diğer sebebi insan aklına olan güvensizliğidir. Burke için soyut akılla hareket eden devrimciler medeniyeti tehdit eden bir yıkımın mimarlarıdır. “Filozoflar” ve devrimciler, bir mühendislik faaliyeti içerisinde. Burke, Devrimciler toplumu yeniden yaratırken kurucu aklın soyut bilgisine başvurmalarına ve akli ve kitabi bilgilerle toplumu şekillendirmelerine karşı çıkmıştır. Burke bu tutumu, aşırılık olarak nitelendirmektedir: “Bu teorisyenlerin iddia ettikleri hakların hepsi aşırıdır ve metafizikçe haklı oldukları ölçüde, ahlaken ve politik olarak sahtedir”(Harries 2004:93). Burke kesin hedefler belirleyen saf aklın ürünü değişim çabalarının başarısızlıkla sonuçlanacağını düşünmektedir. Bu başarısızlık aynı zamanda bir felaketin de başlangıcıdır. Toplumun organik yapısına müdahale edilmesi, zamanın süzgecinden geçen tarihsel bilgeliğin yitirilmesi anlamına gelmektedir. Burke henüz denenmemiş teori olarak tutarlı ama toplumun ve insanın karmaşık yapısı karşısında sabit çözüm yollarını öneren soyut akla karşı çıkmıştır. Burke toplumda zaman içerisinde edinilmiş ve doğruluğu pratik sonuçlarla kesinleşmiş somut aklın rehber edinilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Somut akıl toplumsaldır, soyut akıl ise bireyseldir. Bireysel akıl toplumun karmaşık ve değişken yapısını çözmekte ve ona uygun değişim önerilerinde bulunmakta sınırlıdır. Somut akıl ise geleneğin ve ön yargının tarihsel bilgeliğidir, doğru olduğu sürece toplumda varlığını sürdüren toplumun kolektif aklıdır.

Fransız devrimcileri, aydınlanma düşüncesini kendi eylemlerinin meşruluk kaynağı olarak görmeseydi; muhafazakâr düşünce aydınlanma düşüncesine tepki göstermeyecekti. Devrim aslında aydınlanma ve onun soyut aklının toplumsal değişim için çözüm olamayacağının göstergesiydi. Muhafazakâr düşünceye göre; aydınlanma akli kendi ilkeleri olan özgürlük, eşitlik ve kardeşlik söylemleri ile giyotin ilişkisini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Aydınlanma aklının toplumsal sonuçlarını Haag çok net bir şekilde ortaya koymuştur: “Akıl, dinin yıkılmasından doğan boşluğu

dolduramadı. Ne katedraller kurdu, ne de bir inanç. Kendimizi realitenin zirvesinde yapayalnız bulduk” (Vural 2003:23).

2.2. Muhafazakârlığın Vurgu Yaptığı Temel Kavramlar

Muhafazakâr düşünürlerin hemen tümü, toplum söz konusu olduğunda aynı yaklaşımın altını çizmektedirler: Toplum, geçmişten gelip geleceğe akan ve kendisine hiçbir biçimde müdahale edilmemesi gereken organik, canlı bir yapıdır. Bu açıdan muhafazakârlığın toplum bağlamında vurgu yaptığı ana tema, toplumun tarihselliği, organik, canlı, ayrılmış ve karmaşık bir yapı oluşudur.

Muhafazakârlara göre toplum, hem canlı hem de işlevsel açıdan ayrılmış bir organizma gibidir. Onun gelişimi organizmanın gelişimine benzemekte, değişik evrelerden geçmekte ve her evrede yeni kazanımlar elde etmektedir. Toplum, zaman içerisinde değişen koşullara göre işlevi bitmiş değerlerin ve kurumların yerine yenilerini koyar. Bu nedenle toplumsal değişim, koşullara uyum sağlamak için kendiliğinden ortaya çıkar. Toplumsal yapılara, değişimi hızlandırmak ya da toplumdaki herhangi bir sınıfın çıkarı doğrultusunda yön vermek amacıyla dışarıdan yapılacak karışmalar toplumsal sorunlara neden olmaktadır (Çaha 2005:72-73).

Organik toplum yapısını temel alan muhafazakâr dünya görüşünün ana kolonları ise gelenek, aile, ancak özellikle din ve mülkiyettir.

Muhafazakârlığa göre toplum, düzensiz ve otoritesiz varlığı sürdüremez. Toplumun varlığını sürdürmesini, düzeni ve otoriteyi sağlayacak değerlerden biri geleneklerdir. Toplumun kurucu değerleri akla değil deneyime, başka bir deyişle deneyimle edinilmiş toplumun ortak geçmişi, kimliği, kişiliği olan geleneklere dayanmaktadır.

Toplum bu değerlerden soyutlandığı zaman belleğini yitirmiş demektir. Deneyim ve onun ürünü olan toplumsal değerler, bir toplumdaki temel toplumsal ve siyasal yapıların, yasaların ve etik değerlerin temelini oluşturmaktadır. Toplumsal

değerlerde yaşanan çözümler, bireylerin, devletin meşruluk temellerini sorgulamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla deneyimlerden süzülüp gelen gelenekler, bireyi engelleyen değil tersine koruyan ve sistemle barışık kılan pozitif değerlerdir (Çaha 2005:73).

Bu anlamıyla gelenek, toplum içinde belirli davranış kalıpları üreten ve bu kalıplara göre davranmaya zorlayan Mannheim'ci anlamda bir ideolojik aygıttır (Vural 2003:50).

Mannheim'a göre muhafazakârlık, düşünce tarihi içinde derinlemesine kök salmış bir geleneğin kopuşundan ve onu savunmak ya da yeniden düzeltmek gereksiniminden doğan bir siyasal ve toplumsal tepki doktrindir. Dolayısıyla muhafazakârlık, “bilinçli hale gelmiş(rasyonel) gelenekçilik”tir (Beneton 1991:113).

Muhafazakârlığın geleneklere sahip çıkması tutuculuk, gericilik olarak algılanmasına karşın, muhafazakârlık, geleneklere körü körüne bağlanarak değişim karşısında tutucu bir tavır sergilemez; çağın koşullarında işlevi kalmamış geleneklerin sürdürülmesi noktasında direnme göstermez. Söz konusu direnme tavrını sergileyen yaklaşım muhafazakârlık değil“(bilinçli hale gelmemiş)”gelenekçiliktir. Gelenekçilik ise hiçbir biçimde geçmiş ile gelecek arasında köprü işlevi görme uğraşında değildir.

Bu bağlamda gelenek ile muhafazakârlık arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Muhafazakârlık ile gelenekçilik arasındaki ayrım muhafazakârlık bir gelenekçiliktir, ancak gelenekçilik mutlaka muhafazakârlık değildir, muhafazakârlığın oluşumunu açıklamak için önemlidir (Beneton 1991:113). Açıkçası muhafazakârlık, hem statükoyu savunan bir yaşam biçimi, hem de yararlı oldukları kanıtlanan geleneklere dayanan bir siyaset felsefesidir.

Muhafazakârlık, gelenekleri geçmişle gelecek arasında bir bağ olarak görür. Ancak gelenekler konusunda karşı çıktığı nokta, toplumun organik yapısına dışarıdan yapılan etkilemelerdir. Toplum, kendi çıkarına görmediği gelenekleri kendiliğinden yok eder. Bu pratik/pragmatik tutum, muhafazakârlığın dinamiğini oluşturur. Var olan,

yaşayan ve geleceğe de kazanımlar taşıyabilecek değerlerin dışlanmaması, tersine yeni kuşaklar aktararak yaklaşıması ilkesi, muhafazakâr düşüncenin ana savlarındandır. Muhafazakârlara göre aile, ister Hristiyanlıktan gelen ilk günah nedeniyle, isterse seküler gerekçelerle olsun, “kusurlu” olan insanın, içinde en ideal biçimde var olabileceği ilk kurumdur (Özipek 2000:50).

Aile, yalnızca toplumun en küçük birimi değildir; soyun sürekliliğini sağlama ve toplumsallaşma işlevleri nedeniyle toplumun temel taşıdır. Dahası, toplumsal değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasını da sağlamaktadır. Muhafazakâr bir düşünür olan Fleming'e göre ise aile, “beşeri toplumun ve yönetimin temeli, özgür bir toplumun gerçek dayanağı olan asli bir toplumsal kurumdur.” Yetkin olmayan insanı olgunlaştırıp ona gerçek kimliğini kazandıran, bir geçmiş ve gelecek duygusu veren de odur; bireyler unutkandır ancak ailenin hafızası vardır (Vural 2003:38).

Muhafazakârlar için aile, bireylere kimlik kazandırılması konusunda son derece önemli rol oynamakta ve bireyleri, bu kimlikler üzerinden toplumsal dayanışmaya götürmektedir. Öte yandan dayanışmayı yaratan toplumsal değerlerin çözülmesi de aileden başlar. Ailedeki bağların zayıflaması, toplumsal değerlerin de zayıflamasının ilk adımıdır. Bu yönüyle toplumdaki değişik gelenek-göreneklerin, dinsel inançların, kültürün kısacası tüm toplumsal kurum ve yapıların sürekliliğinde temel rolü oynayarak toplumdaki çeşitliliğin korunmasındaki en etkili odak ailedir. Dolayısıyla bir muhafazakâr için ailenin en önemli/temel işlevi, sürekliliğin ve değer aktarımının sağlanması çerçevesinde söz konusu “köprü” görevidir.

Muhafazakârlar ayrıca dinin toplumsal bakımdan önemini de sıkça vurgularlar. Onlara göre hiçbir toplum, cemaat ya da grup dinden bağımsız olarak var olamaz. Din, sembolleri ve kurumları aracılığıyla toplumun birlikteliğini korumaya katkıda bulunur; tinsel bir bağ olarak din, toplumda bir “tutkal” işlevi görür. Anlaşılacağı gibi muhafazakârlık, dinin bireysel yönünden çok toplumsal yönünü ele alır ve dini, toplumun düzeni, değerlerin sürekliliği ve otorite açısından kaçınılmaz sayar. Bu nedendir ki dindarlıktan çok, dinin ritüellerine ve din bağına önem verir (Beneton 1991:110). Örneğin Bonald, religion (din) sözcüğünün, “birbirine bağlanma” anlamına

gelen Latince köküne(religare) yaptığı atıfta, muhafazakârlığın bu yaklaşımına vurgu yapmaktadır (Bora 1998:58).

Öte yandan muhafazakârlık, din konusu üzerinde önemle durmasına karşın “dincilik”ten ayrılmıştır. Muhafazakâr bir düşünürün, dinin toplumsal işlevinin önemini işlemesi onun dindar olduğu anlamına gelmez. Çünkü muhafazakâra göre din, yalnızca bireysel bir kurtuluş ve tinsel bir deneyim değildir; aynı zamanda toplumsal birleştirici ve bütünleştirici niteliğiyle de özel bir önem taşımaktadır. Dincilikte ise toplumu, dinsel değerler doğrultusunda değiştirmeyi amaçlayan bir “toplum mühendisliği” anlayışı vardır. Bu anlayış ise muhafazakârlığın “kendiliğindenci” bakış açısıyla uyuşmamaktadır.

Burada bir noktanın belirtilmesi gerekir ki o da muhafazakârlık ile din arasında aslında gizil bir çelişkinin var olduğudur. Muhafazakârlık, dini modern bir müdahaleye tabi tutarak, onu dünyevi güdülerle yeniden yorumlar ve yeniden biçimlendirmek ister (Bora1998:58). Böylece dinin sürekliliğine ve yaşam alanını korumasına katkıda bulunur. Oysa muhafazakârlık modern bir tutumdur ve modernizm ise seküler bir temel üzerine yükselir. Bu bağlamda muhafazakârlık ile din arasında algılanan doğrusal ilişkinin doğallığı üzerinde yeniden düşünmek gerekmektedir. “Muhafazakârların en büyük ortak paydaları nedir” sorusunun yanıtı, tartışmasız bir biçimde “mülkiyet” olacaktır; mülkiyet edinme ve koruma hakkı, iyi bir toplumu tanımının ilk koşuludur. Mülkiyet, bir yandan toplumun ana birimi olan ailenin temelidir; öte yandan da insana toplumda belirli bir konum kazandırır. Böylece zamanla toplumun bazı üyelerinin, kendi yeteneklerini geliştirerek toplumu yönetmesini sağlar. Toplumsal düzenin temeli mülkiyet ve otoritedir. Devletin ve düzenin korunması ve süreklilik kazanması, mülkiyet ve otorite ile gerçekleştirilir. Dolayısıyla otorite ve mülkiyet, özgürlüğünde temelini oluşturur. Düzenin korunması, bireyler açısından mülkiyetin, dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerin korunması anlamına gelmektedir.

Muhafazakârlara göre ölçsüz bencillik ve çıkar talepleri sonucunda devlet otorite kaybına uğrar. Bu durumun etkisiyle hükümet de, toplumun uzun dönemli çıkarları için politik kararlar alıp uygulayamaz. Bu bağlamda özel mülkiyet, devletten

bağımsızlığı sağlayan bir dayanaktır. Muhafazakârlar için devlet, meşruiyetin tek kaynağı değildir; toplum yaşamında geleneğin ve mülkiyet haklarının da özel bir değeri vardır. “Mülkiyet bir hak olduğu kadar bir sorumluluktur da” diyen muhafazakâr klişe, söz konusu anlayışı yansıtır (Barry 1989: 102).

2.3. Türkiye’de Muhafazakârlık

Türkiye’de muhafazakârlık gündelik hayatta sıkça söz edilen bir kavram olmasına rağmen anlamı pek bilinmemekte ve farklı kitleler tarafından farklı kavramlarla özdeşleştirilmektedir. İnsanlar kendilerinin ya da başkalarının dünya görüşünü belirtmek, bir tutumu övmek ya da yermek için bu kavrama başvurumaktadırlar. Genel olarak dindar kesimi ifade etmek için kullanılmakta tutuculuk, gericilik olarak da nitelendirilmektedir.

Türk siyaset bilimi alanında durduğu yer geniş anlamda tartışılmadığı için, genel olarak muhafazakârlığa gericici bir düşünce biçimi gözüyle bakılmıştır. Aslında bu bakış, muhafazakârlığın durduğu yerin geçmişe ait kavramlarla belirginleştiği düşünüldüğünde haklı bulunabilir. Bir başka açıdan ise muhafazakârlık, eskiyi yeniyeye uydurma çabasıdır. Bu anlamda muhafazakârlığın sorunu, eski düşünce biçimlerinin değişen toplumsal, politik ve ekonomik alanlarda varlığını yitirmeden sürdürmesidir (Yıldırımaz 2003:10). Osmanlı’nın 19. yy.ın sonunda topraklarını kaybetmesiyle birlikte bir güvenlik sorunuyla karşılaşmasından itibaren modern Batı dünyasıyla ilişkisi bu güvenlik sorunuyla şekillenmiş, Cumhuriyet’in kurulmasından sonra da aynı sorun varlığını sürdürmüştür. Modernleşme sürecinde Osmanlı bir tarafta küreselleşme-liberalleşme isteği diğer tarafta kendini koruma ve güvenlik refleksi arasında gidip gelmiştir. Geliştirdiği bilim ve teknolojiyle Batı ulaşılacak istenen bir medeniyet olarak görülürken aynı zamanda yayılcı eğilimlere sahip bir tehdit olarak da algılanmıştır (Akça ve Hülür 2004:261).

Türkiye’de muhafazakârlığın Türk modernleşmesi ile yani Cumhuriyet ile ortaya çıktığı söylenebilir. Cumhuriyet’in kurulması ile birlikte siyasi ve ekonomik olarak

yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Osmanlı dönemine ait, modernleşmenin kültürel ve sosyal anlamda değiştirici etkilerine karşı bazı ahlaki çıkışlar vardır. Fakat Türkiye’de her şeyin yeni baştan yaratılması üzerine kurulmuş bir modernize anlayışına Cumhuriyet ile beraber girildiği düşünüldüğünde, bu sürece kendi ölçütlerince müdahale etmek isteyen muhafazakâr kimliklerin ortaya çıkışının bu tarihlerde başladığı söylenebilir (Yıldırımaz 2003:10).

Türkiye’de muhafazakârlık daha çok bir başka ideoloji ya da akım ile eklemlenerek karma bir kimlik şeklinde kendini göstermiştir. Türk muhafazakârlığı özellikle Osmanlı’dan günümüze süregelen İslamcı ve milliyetçi akımlar içinde kendine özgü bir yer bulmuştur (Safi 2007:25).

Türk muhafazakârlığını şekillendiren iki kavramın varlığından bahsedebiliriz. Bunlar; İslamcılık ve Kemalizm’dir. İlk dönem Cumhuriyet muhafazakârları kendilerini muhafazakâr olarak adlandırmaktan çekinmişlerdir. C. Nazım İrem’e göre, *“Bu çekingenliğe yol açan nedenlerin başında, Kemalist yönetici seçkinlerin her türlü muhafaza talebini, geleneksel Osmanlı sisteminin siyasal ve sosyal kurumlarını koruma ve/veya canlandırmaya yönelik irticai talepler olarak görme eğilimleri gelmektedir”* (Yıldırımaz 2003:25).

Kemalizm’in yaygınlık kazanmış yorumları, bu ideolojinin radikalizmini, inkılâpçılığını, ilerlemeciliğini ve modernistliğini ön plana çıkarır. Bu anlamda Kemalizm, Türk Aydınlanması’dır. Bu yaygın yorumların aksine, Türk modernleşmesindeki muhafazakârlığa işaret eden Köker, bu görme kaybına neden olanın Kemalizm’in ödün vermez bir modernleşme projesi olarak yorumlanmasında yattığına işaret eder.

“Milliyetçi kalkıncılık olarak tezahür eden Kemalist ilerleme fikri, bu ödünsüz modernleşme projesinin ifadesi olarak kabul edilir. Oysa gelenekle uzlaşma, en azından hesaplaşma niyeti taşımadığı varsayılan milliyetçi kalkınma, biricik değerlerin, Türk milletine özgü benzersiz niteliklerin korunması amacının özellikle ön plana çıktığı

bazı sınırlara sahip bir fikirdir.” Kökerin tespit ettiği ilk çelişki, gelişmecilik ile muhafazakârlık arasında belirir.

Türk İnkılabını muhafazakâr modernleşme olarak tarifeden Tanıl Bora benzer bir şekilde, bir programdan ziyade bir düşünme tarzı ve tutum olarak anlaşıldığında muhafazakârlık ile modernlik arasında bir refakat ilişkisi bulunduğunu ve bunun modernleşmeyi gecikerek yaşayan toplumlarda daha belirgin olduğunu söyler.

Türk modernleşmesine hâkim olan Kemalizm, kendisi hakkındaki bilinci itibarıyla muhafazakârlığa ve kendini muhafazakâr olarak algılayan konumlara karşıttır; inkılâpçıdır, ilericidir, cumhuriyetçidir, modernisttir. Ancak hâkim çizgi olamamıştır. Hâkim çizgi, Ziya Gökalp’ın simgelediği ama ona özgü olmayan, medeniyet-kültür ayrımıyla belirlenmiştir. Modernleşmeyi Türk kültürünü ihya edecek ilaç olarak gören bu anlayış Türk İnkılâbı’na içsel olan muhafazakâr damardır. Türk modernleşmesinin muhafazakârlığa taban tabana zıt varsayılmasının nedeni muhafazakârlığın genellikle dinsel gelenekçiliğe indirgenmesinden kaynaklanmaktadır (Bora 1998:71).

Muhafazakâr modernleşme, genel olarak şöyle tanımlanabilir: Toplum teknolojik olarak modernleşirken kültürel değerlerin kaybolmasına ya da bu değerlere dokunulmasına karşı olan bir modernleşme biçimidir. Kültür ile medeniyetin birbirinden farklı olduğu fikrine dayanan bu düşünce Türk muhafazakârlığının ana parametrelerindendir. Türk muhafazakârlığı kültürel olarak muhafazakâr bir niteliğe sahipken siyasal olarak devrimcidir.

Erol Güngör’e göre, bir toplumun ayakta kalması için ortak davranış kalıpları geliştirmesi ve bu kalıplara süreklilik kazandırması gerekmektedir. Çünkü örf ve adetler, bir diğer deyişle ahlâkî normlar, bir toplumun temelini oluşturan ihtiyaçları beslemektedir.⁵ Güngör kültürü, toplumun hayatî sorunlarını çözmek amacıyla tecrübe edilen ve uzun yıllar içinde standartlaşan yöntem ve araçların bir bütünü olarak tanımlamıştır (Güngör 2010: 15). Ziya Gökalp’ın aksine Erol Güngör’e göre, kültür ve medeniyet arasında belirgin bir ayrım yoktur. Bilindiği üzere Gökalp, değiştirilmesi talep edilmeyen her şeyi kültür kategorisine sokmuştur. Ancak Güngör, bu görüşün

özellikle din kavramı konusunda epey çelişkili olduğunu söylemektedir. Gökalp’a göre, İslâmiyet Türkler’in bir icadı olmadığı için, medeniyete dâhil olması gerekir ve Türk milleti onu kendine has bir biçimde benimseyerek kültürünün bir parçası yapmıştır. Ancak Gökalp, Türkler’in medeniyetlerini değiştirmeleri gerektiğini söylerken, Hristiyanlığın Batı medeniyetinin nasıl önemli bir parçası olduğunu gözardı etmektedir. Millî kültürler, bir medeniyetin farklı görünümüleri olduğu için, milliyetçiler hiçbir millî kültürün saf olmadığını kabul etmelidirler; zira tamamen saf bir kültür en azından durgunluğa yol açacaktır. Dolayısıyla, Erol Güngör’e göre, Türk milliyetçileri inkılâpçıların (bunlara günümüz terminolojisiyle “ulusalcılar” da demek mümkündür) ayrımcı duruşları yerine, birleştirici ve bütünleştirici olmalıdırlar (Güngör 2006: 101).

Erol Güngör, “Hızla ve köklü bir şekilde seyreden toplumsal ve kültürel değişimi nasıl kontrol altına alırız, hangi noktalarda sınırlandırır, hangi noktalarda geliştiririz?” diye düşünmenin doğru olmadığını söylemektedir. Modernleşirken sadece bilim ve teknik almanın mümkün olduğu şeklindeki klâsik iddiayı, sosyolojik açıdan yanlış bulmaktadır. Çünkü ona göre, sanayileşen cemiyetlerin birbirine benzemeleri kaçınılmazdır ve teknolojik değişme bazı mânevî unsurlarda da değişiklik yaratmaktadır. Örneğin, modern üretim, insan ilişkilerinde aile ve bölge bağları yerine, verimlilik esasını ve rasyonel hesapları getirmektedir.

Erol Güngör, Batı medeniyetinin bozucu etkilerine karşı nasıl bir sansür uygulamak gerektiğini düşünmek yerine, sağlam bir millî kültür tesis edilmesi gerektiğini söylemektedir. Çünkü bir değişime girerken, istenilenlerin yanında istenmeyen unsurların gelmesi de kaçınılmazdır. Yapılması gereken, bu etkilere direnecek bağımsız bir kültürün hayatta kalmasını sağlamaktır. Güngör’e göre, Türkiye’nin sorunu, millî kültürün içten tahribata uğramasıdır. Buna rağmen hâlâ ayakta kalması, Türk kültürünün ne denli güçlü olduğuna delalet etmektedir. İşte bu direnen kültüre bir hamle kazandırmak lâzımdır (Güngör 2010: 46). Buradan hareketle Erol Güngör, modernleşmeye inanmanın muhafazakârlığa tezat oluşturduğu görüşünü de reddetmektedir. Onun muhafazakârlığı, statükoculuğa kapalı, yeniliklere açıktır. Bu konuya şöyle bir yorum getirmektedir: “Sanayileşmenin tedirgin ettiği bazı zümrelerin muhafazakâr siyasî hareketlere katıldığı doğrudur; özellikle büyük sermayenin karşısında tutunamayan esnaf ve zanaatkâr zümresi için bu söylenebilir. Ancak

muhafazakârlıkla sanayileşmenin birbirine zıt istikametleri temsil ettiği söylenemez. Böyle bir iddia, muhafazakârları cemiyeti durduran, ilericileri de onu ilerleten insanlar olarak tasvir eden vülger Marksizm'e mahsustur." (Güngör 2010: 47).

Güngör fikirlerinde dininde önemli bir yeri vardır. Din olgusunu ele alırken bir inanç olarak değil de; toplumsal ve kültürel yönleri üzerinden değerlendirmektedir. Erol Güngör, İslâm'a dayalı yeni bir medeniyet inşa etmek gerektiğini ve bu işin de siyasetçilere değil, entelektüellere ait olduğunu söylemektedir²⁰ Ona göre en acil ihtiyaç ise, İslâmiyet'i günlük yaşama açmaktır. Bu nedenle İslâm dünyasının temel problemi, hem İslâm'a hem de modern hayatın gereklerine uygun bir hukuk sistemi üretebilmektir.

Esasında İslâmiyet dinî ve sosyo-politik alanlar arasına bir ayrım getirmemektedir; laiklik de İslâm için sadece inanç ve vicdan özgürlüğü açısından anlamlıdır. Bu nedenle İslâm'ı kamusal alandan ayırmak imkânsızdır. Güngör'e göre, İslâmiyet kendi içinde tutarlı bir değerler sistemi sunmaktadır ve bu da modernleşme çabaları için ciddi bir uygulama alanı oluşturmaktadır. Tüm bunların yanı sıra, Güngör ümmetçiliği romantik bir hayâl olarak değerlendirmektedir. Millî farklılıkları dikkate almayan bir İslâmcı ideoloji, İslâm'ın kendisinden değil, bazı siyasî motivasyonlardan hareket etmektedir. Esasında bu görüş çoğu zaman, merkezî otoriteyle sorunları olan etnik azınlıkların ideolojisi olmuştur.

Güngör bu bakış açısı sayesinde, modernleşmeyi toplum ve kültür açısından bir sorun olma zorunluluğundan kurtarmıştır. Milliyetçiliği de zaten, çağdaş bir Türk kültürü inşa ederek milleti yüceltmenin yolu olarak görmektedir. Türk milliyetçiliği onun için bir ilim ve kültür meselesidir, siyasî bir ideoloji değil. Bu fikir hareketi içinde, elbette bunu uygulama sahasına dökcek farklı politikalar olabilir. Güngör son olarak kalıplardan uzak bir entelektüel oluşu nedeniyle, milliyetçilerin fikir alanında birebir örtüşmeleri gerektiğine inanmaz; fakat eylem alanında muhakkak birlik olunması gerektiğini söylemektedir (Güngör 2010: 133-142 Aktaran Güler 2012, <http://www.turkakademisi.org.tr>. 04 Şubat 2016 tarihinde erişildi).

Türk inkılâbı ve modernleşme düşüncesinin ana akımının gözünde muhafazakârlık, dini düşünce ve İslamcılıktır. Ancak milliyetçilik ile İslamcılık arasında güçlü süreklilik eğilimleri mevcuttur (Bora 1998:79).

Tanıl Bora'ya göre; din-cemaat gelenek üçlüsü muhafazakârlığın dini kolu, millet-devlet-otorite üçlüsü ise muhafazakârlığın milliyetçi kolunu oluşturur. Devlet geleneği aktaran temel kurum oluşu ve toplumun istikrarının ve bütünlüğünü koruyucusu olarak değerlidir. Muhafazakâr akımda millete verilen önem hem cemaate yüklenen anlamdan hem de bireyden önce toplum vurgusundan kaynaklanır. Milliyetçiliğin muhafazakârlıkla eklenmesinde muhafazakârların milletin yeni ve daha dayanıklı cemaat biçimi olduğuna kanaat getirmelerinin etkisi olduğu söylenebilir. Din de, milletin özünü koruyan bir güç olarak önem taşır. Fransız muhafazakârlığın öncülerinden olan Donald da dinin, inanç sistemi olmaktan çok bir cemaat biçimi olduğu vurgusunu yapmıştır. Otorite dinde de devlette de en temel ilkedir. Türkiye'de din milliyetçiliğin vazgeçemediği baskın bir dayanak oluşturmaktadır. Türk milliyetçiliğinin İslam'a yaslanmasının temel nedeni; İslam'ın baskın bir kültürel dayanak noktası olmasıdır. Ayrıca İslam'ın Türk-Osmanlı tarihinin dominantları arasında yer alması milliyetçilik içinde dinin bulunmasının bir diğer nedenidir. Türkler İslam ile tanıştıktan sonra kendilerine geniş bir hükümlanlık alanı bulmuş köklü bir medeniyet haline gelmişlerdir. Türkiye'de millet kavramının oluşmasında din, en ağırlıklı yeri işgal etmiştir (Çaha 2001:138).

Muhafazakârlık, dini modern bir müdahaleye tabi tutar, onu dünyevi nedenlerle yeniden yorumlar, yeniden biçimlendirmek ister. Dini, kendisi uğruna olmaktan ziyade toplumun istikrarı ve otorite açısından kaçınılmaz sayar. Dindarlıktan çok, din bağına önem verir (Bora 1998:38). Din, modernist anlayışa göre muhafazakâr düşüncenin beslendiği ana kaynaktır. Türkiye'de de Kemalist modernize, dini yeniliklere tepkinin, geriye yani Osmanlı'ya dönüş özelemlerinin çıkış noktası olarak yorumlamış ve kendi modernleşme atılımlarının karşısında tehdit unsuru olarak görmüştür. Bu görüş bugün de bazı kesimlerde varlığını sürdürmektedir. İslam ve modernize ilişkisinde 1980'lerden sonra klasik modernize anlayışından farklı bir bakış açısı gelişmeye başlamıştır. Bu teoriler önce modernizmi Batı kültüründen ve onun tanımlayıcı öğelerinden biri olan

Hristiyanlıktan koparmış, daha sonra Batılı ve Hristiyan olmayan modernizelerin de teorik ve tarihsel olarak mümkün olduğunu öne sürmüşlerdir. Modernleşmenin Batılılaşma ile eş değer olmadığını, modernleşmek için Batılılaşmak gerektiğini savunmuşlardır. Bu düşüncenin sonucu olarak, modernitelerden bahsedilir hale gelinmiştir. Örneğin Çin’de, Hindistan’da, İslam dünyasında Batılı ve Hristiyan olmayan moderniteler üretilmeye ve gündelik hayatta yaşanmaya başlanmıştır. Bu yeni bakışın Türkiye’ye yansması Müslümanlık ve modernlik arasındaki ilişkilerin biryandan kavramsal ve tarihsel olarak sorgulanması, öte yandan da gündelik hayatta yer almaya başlanmasıdır (Yılmaz 2006).

Son zamanlarda muhafazakâr kesimin ekonomik olarak güçlenmesi ve sosyal yaşamda eskisine oranla daha fazla varlık göstermesi ile muhafazakârlığın görünürlüğü artmaktadır. Muhafazakârların sosyo- ekonomik anlamda güçlenmesi ile birlikte bu kesimin taleplerini ve tüketim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik pazarlama faaliyetleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu ürün ve hizmetler İslamcı bankacılık, İslamcı tatil yerleri ve otellerden ev dekorasyonu ve moda kadar uzanan geniş bir yelpaze de sunulmaktadır. Bu yeni anlayışla birlikte Müslüman ve modern bir hayat tarzı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Dinin muhafazakâr düşünüşteki yeri tipik ve kritiktir. Gerçek dinle dinin dünyevi biçimleri arasındaki açığı sıfırlaması, muhafazakârlığın dinle ilişkisinde tipik ve kritik olan noktadır. Tipik olan, modern bir tutum olarak muhafazakârlığın dini yeniden biçimlendirmeye yönelerek geleneği kırılmaya uğratması; kritik olan, bu muhafazakâr müdahalenin aslında yeni yaşam dünyasını oluşturduğu dini zihniyete, dindarlığa bir meydan okuma mahiyeti taşıması ve bu durumun taşıdığı gizli gerilimdir (Bora 1998:59).

Muhafazakârlık, Türkiye’de sıkça sözü edilen bir kavram olmasına rağmen bilimsel anlamda pek incelenmemiş bir akımdır. Muhafazakârlığı konu alan çalışmalardan biri 2006 yılında Açık Toplum Enstitüsü ve Boğaziçi Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları ailenin (%45,6) din, devlet, millet gibi kurumlara kıyasla korunması en çok istenen kurum olarak belirginleştiğini göstermektedir.

Ailenin Türk muhafazakârlığındaki merkezi yeri hem kadının konumu, hem cinsellik, hem de Batı'nın olası etkileri ile ilgili tepkilerde ortaya çıkmaktadır. Kadının erkekle kamusal alandaki eşitliği onaylanırken, ev içerisinde eşit olmayan bir konumda görülmektedir. Kadından evinin kadını, iyi eş ve iyi anne olması beklenmektedir. Kadında olması beklenen bu özellikler aynı zamanda ailenin korunması için önemli bulunmaktadır. Ayrıca eşcinsellik, evlenmeden bir arada yaşama, gece dışarıda eğlenme, kadınların görece açık giyinmesi, erkeklerin uzun saç, küpe gibi giyim kuşam halinde olmaları rahatsız olunan yaşam biçimleri olarak görülmektedir. Araştırma bulguları, ailenin muhafazakâr taleplerin, ekonominin (%47,3) ise değişim taleplerinin ortasına konulduğunu göstermektedir. Hatta Avrupa Birliği'ne karşı negatif tutumun yanında hala çoğunluğun (%65) AB üyeliğini desteklemesinde ekonomik refah beklentisi ön plandadır. Türk toplumunun AB'ye üyelik konusundaki negatif tavrının arkasında ise Batı'nın devleti tehdit eden bir güç olarak algılaması yatmaktadır (Yılmaz 2006).

Aynı zamanda çalışma Türk modernleşmesinin muhafazakâr modernleşme olarak tanımlanmasında rol oynayan tutumlara paralel bulguları da içermektedir. Görüşülenlerin yarısından fazlası tarafından ideal Türk vatandaşı hem yerli hem de batılı değerleri yaşantısında sentezlemiş bir kişi olarak tanımlanmaktadır.

Doğrudan muhafazakârlığı ele almasa da Türk toplumunun değerleri konusunda önemli bilgiler vermesi ve Türk muhafazakârlığına ışık tutması açısından bir diğer çalışma da Dünya Değerler Araştırması'dır. Araştırma, toplumlardaki iktisadi davranış kalıplarının ancak kültürel faktörlerle birlikte değerlendirildiğinde anlaşılabilirliği fikrinden hareketle kültürel etkenleri ihmal eden modellerin yetersizliğini giderebilmek amacıyla tasarlanmıştır (Ergüder 1991:2). Kültürel kalıpları ve değişimlerini incelemenin yanı sıra farklı toplumlardaki temel değerlerin karşılaştırmalı olarak saptanmasını sağlamaktadır. Proje koordinatörü Prof. Dr. Yılmaz Esmer Türkiye'yi Batı'dan ayıran en önemli farklılıkların dinin toplumda çok önemli olmasına bağlamıştır. Türkiye %75, Malezya 81'lik dilimle, ülkeler arasında dinin önemi açısından Malezya'dan sonra ikinci sırada yer alır. Kadın-erkek ilişkilerine bakış açısı ve kadının toplumdaki rolü, aktif siyasete katılımı özgürlüklere, demokratik değerlere

ve toleransa (Türkiye AB ülkeleri arasında başka bir dinden komşu istemediğini belirtenlerin oranı olan %33 ile ilk sırada) yaklaşım ve kişiler arası güvensizlik olduğunu belirtmektedir (Esmer 2008, Aktaran: Sinan 2009:24).

2.4. Sosyal Hareketler

Sosyal hareketler, toplumda var olan sistemin işleyişi ile ilgili ortak sıkıntıların veya onun iyileştirilmesine yönelik ortak arzuların bir araya getirdiği insanlar tarafından gerçekleştirilen, küçük ya da büyük çaplı eylemler veya mücadelelerdir. Sözlük anlamına baktığımızda da bir toplumsal hareket “dikkate değer sayıdaki insanın, toplumun başlıca özelliklerinden birini ya da birkaçını değiştirmek (ya da değiştirilmesine karşı direnmek) için örgütlü yani bir araya gelerek gruplar halinde çaba harcamalarını ifade eden bir terim” olarak açıklanmaktadır. Tanımdan anlaşılacağı üzere, bir sosyal hareketin oluşabilmesi için, aynı amaç ve aynı düşünceye sahip insanların bir arada olması gerekmektedir.

Bir sosyal hareketin oluşmasına neden olan birçok farklı etken vardır. Genel olarak, toplumsal sistemin kendilerinde ekonomik, kültürel veya siyasi bir baskı kurduğunu düşünen insanların, seslerini başkalarına duyurmak ve iktidara taleplerini kabul ettirmek için çoğu zaman örgütlenerek, kimi zamansa kendiliğinden bir şekilde eyleme geçmeleriyle birlikte bir sosyal hareketi ortaya çıkardıkları söylenebilir. Elbette, bir sosyal hareketin ortaya çıkması için yalnızca insanların kendilerini baskı altında hissetmeleri ya da taleplerinin yoğunluğu yeterli değildir. Bunun yanı sıra sosyal hareketleri ortaya çıkarabilecek ya da yaygınlaştıracak tarihsel koşulların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Tarihe baktığımızda, sosyal hareketlerin en yoğun yaşandığı dönemlerin, toplumsal yapıda meydana gelen önemli değişim ve dönüşümlerden hemen sonra ya da toplumsal yapının artık eski haliyle varlığını sürdüremediği ve yapısal dönüşümlere gereksinim duyduğu durumlarda meydana geldiği gözlenmektedir (Aldemir 2010:4).

Sosyal hareketler, grupsal etkileşim ile şekillenmektedir. Grupsal etkileşimi biraz açacak olursak, çok sayıda bireyin ya da topluluğun aktif bir şekilde katılımı

bulunduğu ve tepkiler verdikleri sosyal durumlardaki davranışlardır. Sosyal hareketlerde grupları meydana getiren bireyler kim olursa olsun, yaşam tarzları, sosyo-ekonomik durumları, meslek grupları, hal ve hareketleri ve zekâ yapıları ister benzer, ister ayrı olsun, bir arada bulunarak grup oluşturmaları onlara bir nevi kolektif ruh kazandırır. Kazanılan ve benimsenen bu ruh hali, gruptaki her birinin yalnızken duyacaklarından, düşüneceklerinden ve yapacaklarından tamamıyla farklı hissettirir, düşündürür ve yaptırır. Çünkü bazı düşünce ve duygular grup halinde bulunan insanlarda kendini gösterir (Le Bon 2001:23).

Sosyal hareketler kavramsal olarak ele alındığında birçok sosyolog tarafından farklı şekilde tanımlanmıştır. Bu tanımların neler olduğunu inceleyip sosyal hareketleri daha iyi anlamaya çalışalım.

Giddens (2000)'a göre toplumsal hareket, yerleşik alanın dışındaki toplu eylemler yoluyla, ortak çıkarı korumak ya da bir hedefi elde etmek için yapılan toplu bir çabadır. Bu anlamda sosyal hareket, ortak bir amacı gerçekleştirmek maksadı ile kurulan, içerisinde çatışma ve reformist bakış açılarını da barındıran, belli bir kültürel oluşumda yeni bir sistemin oluşturulmasına çabalayan kolektif insan davranışlarıdır (Giddens 2000, Aktaran: Çopuroğlu ve Çetin 2010:71).

Mellucci de belli bir dayanışmaya dayalı, bir çatışma özelliği taşıyan ve yer aldığı sistemin sınırlarını zorlayan kolektif davranış biçimi olarak tanımlamaktadır.

Touraine (2002) sosyal hareketi siyasal yapı yönünden ele almaktadır. Sosyal hareket, önemli kaynakların toplumsal kullanım biçimlerini, ele alınan toplumda kabul görmüş kültürel yönelimler adına gerçekleştirmeyi amaçlayan toplu eylemlerdir. Yani sosyal hareketin siyasal bir yönü olmalıdır. Sosyal hareket, öznel çıkarlardan hareket ettiği kadar genel ve ahlaki ilkelere de dayanmalıdır. Bu anlamıyla toplumsal bir eylemin sosyal hareket olarak tanımlanabilmesi için toplu yapılan eylemin genel amaçlar saptaması, yani toplumun genel değer ya da çıkarlarını kabul etmelidir. Touraine'nin vurgulamak istediği genel ortak amaç, sosyal hareketlerin en temel özelliklerindendir. Tarrow (1994) da Touraine gibi sosyal hareket kavramını açıklarken

kolektivitinin olması gerektiğini vurgulamaktadır. Yani Tarrow için sosyal hareketin meydana gelebilmesi insanların örgütlenmelerine bağlıdır. Yalnız Tarrow, bu örgütlenmenin ayırt edici özelliğinin onun çatışmacı doğasında bulunması gerektiğini vurgulamaktadır. Sosyal hareket aynı zamanda dayanışmaya ve çatışmaya dayalı olmakla birlikte, sistemin sınırlarını zorlayan bir nitelikte taşınmalıdır.

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak sosyal hareket, ortak bir kimliğe sahip, mücadeleci ve mücadele de bulunduğu otoriteye karşı alternatif yolu veya çözümü olan harekettir denilebilir (Touraine 2002, Tarrow 1994, Aktaran: Sarı 2014:11).

2.4.1. Sosyal Hareketi Belirleyen Faktörler

Sosyal hareket, doğası gereği içinde bulunduğu toplumdan esinlenir ve o toplumun sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal izlerini taşır. Sosyal hareket aynı zamanda, mekândan ve zamandan da etkilenir (Şentürk 2006: 35-36). Sosyal hareket sosyolojik yapıyla da ilgilidir. Smelser (1962) sosyal hareketleri belirleyen faktörleri Katma Değer Kuramı'nda aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

2.4.2. Yapısal Durum Kaynaklı Faktörler

Smelser'a göre (1962) kolektif davranış biçimlerinin oluşmasında, sosyal yapının etkisi vardır. 1929 yılında Büyük Buhran'ın başlangıcı olan borsadaki ani düşüş, kapitalist sistemin olmadığı bir toplumda mali paniğe sebep olmazdı. Amerikan toplumunda bir sporcunun Milli Takım'da oynamayı kabul etmemesi normal karşılanırken, bu olay Türk toplumunda kabul edilemezdi.

2.4.3. Yapısal Gerginlik

Sosyal hareketler, yoksulluğun, sosyal adaletsizliğin ve istikrarsızlığın, güvensizliğin ve sınıf ayrımlarının olduğu toplumlarda daha yaygın olarak görülür. Bu etkenler kolektif harekete zemin hazırlarlar. Bu etmenler toplumda kısa süreli ortaya çıksa bile, sosyal hareketlere yol açabilirler. 1929 Büyük Buhran'da Amerikan

halkındaki yapısal gerginlik, Fransız İhtilali öncesi Fransız halkındaki yapısal gerginlikler örnek gösterilebilir.

2.4.4. Belirli Bir Genel İnancın Yaygınlaşması

Yapısal gerginliğin ortaya çıkardığı durum, hiçbir önlem alınmazsa, eylemlere dönüşebilir. Çünkü toplumda bir inanç oluşmuştur. 2000 yılı Bankalar krizinde bütün bankaların bir araya gelerek ortak açıklama yapması, toplumda oluşan inancı kırmak içindi.

2.4.5. Hızlandırıcı Faktörler

Genel inancın oluşmasından sonra bu faktörler, eylemlerin başlangıcını hızlandıran, bardağı taşıran son damladır (Smelser 1962, Aktaran: Şentürk 2006: 37). Bu hareketler genel inancın kuvvetlenmesini ve yaygınlaşmasını sağlarlar.

2.4.6. Eylem İçin Harekete Geçilmesi

Yukarıdaki aşamaların gerçekleşmesinden sonra eylem için bireylerin harekete geçmesidir. Örneğin borsada büyük hissedarların, hisse senedi satmaya başlamasıyla diğer küçük yatırımcıların da hisse senedi satmaya başlamasıdır.

2.4.7. Sosyal Hareketin Türleri

Smelser (1962)'e göre kolektif hareket 4 ilkeye dayanır: “değerler ve yasallığın esas kaynaklarına, normlar ve etkileşim için düzenleyici standartlara, roller ve ortak örgütlenme için ferdi iticilere (sosyal veya fiziksel güdüler) , duruma uygun kolaylıklar veya belirli bir amacın izlenmesinde ortaya çıkan engellerdir.”Kendal(2008)'a göre ise sosyal hareketlerin 5 türü vardır: “Reform hareketleri, Devrimci hareketler, Dini hareketler, Alternatif hareketler, Direniş hareketleri”. Bir kültürel antropolojist olan David Aberle(1966)'ye göre ise sosyal hareketler 4'e ayrılmaktadır: “alternatif hareketler, kurtarıcı hareketler, reformcu hareketler ve devrimci hareketler” Modern

sosyoloji ise sosyal hareketleri iki türe ayırmaktadır. Eski(klasik) sosyal hareketler ve yeni(kentsel) sosyal hareketler (Smelser 1962, Kendal 2008, Aktaran: Korkmaz 2014:28-30).

2.4.8. Yeni Sosyal Hareketler

Özellikle 1960 yılından sonra kent merkezlerinde meydana gelen ve kentliler tarafından ortaya konan hareketler sosyolojide yeni bir tanımın doğmasını sağlamıştır. İşçi hareketlerinden ve klasik sosyal hareketlerden farklı olarak maddi konularda veya bireysel konularda değil çevre, insan hakları, barış gibi konularda yapılan kentsel toplumsal hareketler yeni sosyal hareketler şeklinde ifade edilir. Şimdilik kısaca ele alırsak eski ve yeni sosyal hareketlerin farkları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir

Tablo 2.1: Eski ve Yeni Toplumsal Hareketlerin Karşılaştırılması

	ESKİ TOPLUMSAL HAREKETLER	YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER
Katılımcıların Profili	Alt tabaka Sınıf temelli, benzerliği vurgulayan coşkulu ve kalabalık topluluklar Eğitim seviyesi düşük bireyler Nitelsiz işgücü veya işsizler	Orta tabaka Farklılıklarını ifşa eden marjinal gruplar Eğitim seviyesi yüksek bireyler Nitelikli işgücü, yüksek statülü meslek mensupları, öğrenciler, ev kadınları, eğitilmiş işsizler, çiftçiler, esnaf ve zanaatkarlar
Örgütlenme yapı ve esasları	Resmî, dikey hiyerarşi, otoriter yapı, katı bürokrasi, karizmatik lider Lider eksenli Mekân paylaşımı Ulusal veya yerel ölçekli	Gayri resmî, yatay örgütlenme, demokratik yapı ve liderlik Birey eksenli Sanal alan paylaşımı ve mekân buluşması Küresel ve yerel ölçekli
Değerler	Ekonomik çıkarlar, sosyal sınıf, millî hassasiyetler	Etnisite, kimlik, din ve dinî yorumlar, cinsiyet ve cinsel tercih, çevre, yoksullukla mücadele, savaş karşıtlığı ve barış
Duygu	Ezilmişlik, sömürülme	İhmal, dışlanmışlık, sindirilmişlik, ötekileştirilmişlik
Kullanılan Araçlar	Kitle, basın	Kitle iletişim araçları, İnternet
Yöntem	Tahripkâr ve şiddet içeren toplu eylemler	Sivil itaatsizlik Yaratıcı masum eylemler Münferit ama etkili şiddet kullanımı
Amaç	Devlet ve iktidar Ekonomik menfaat ve sosyal haklar Teklik Başarılı olmak	Hak, özgürlük, eşitlik Kültürel haklar, kimlik, tanınma Çokluk Var olmak

(http://home.ku.edu.tr/~musomer/research_files/Somer,%20OrtadoguAnaliz%20:2013.pdf, 27 Temmuz 2015'te erişildi).

Yeni toplumsal hareketlerde, büyük kalabalıkların şiddet içerikli tahripkâr eylemleri yerine, daha yaratıcı yollarla kendilerini ifade ettikleri görülmektedir. Bilhassa toplumun geniş bir kesiminin ilgisini, takdirini ve sevgisini kazanmaya yönelik usuller tercih edilmektedir. Söz konusu eylem biçimlerinin gerek medya, özellikle de internet aracılığıyla duyurulması ve gösterilmesi taktik olarak belirlenmektedir. Bununla birlikte mağduriyet oluşturmak suretiyle kendi lehlerine toplumsal tepkilerin doğmasını temin etmek amacıyla münferit ama etkili şiddet kullanımına müracaat etmektedirler. Böylelikle güvenlik tedbirlerinin arttırılmasını ve müdahalelerin şiddetlenmesini temin ile meydana getirilen mağduriyet üzerinden toplumsal destek sağlanmakta ve yeni katılımcılar teşvik edilmekte veya cezbedilmektedir.

2.4.9. Dünyada Oluşan Sosyal Hareketlerden Birtakım Örnekler ve Bunların Karşılaştırılması

Toplumsal olaylar, toplumda oluşan ve geçmişten süregelen bazı olayların dışavurum şeklidir. Bu dışavurum şeklinin en belirgin örneği gösteri ve protestolardır. Bunlar, Türkiye’de 2013’de yaşanan Gezi Parkı Olayları, Tunus’ta başlayan ve diğer Arap ülkelerini etkileyen işsizlik, gelir dağılımı dengesizliği, ifade özgürlüğü eksikliği, otokratik yönetim ve/veya dikta rejimine karşı başlayan “Arap Baharı” ismiyle anılan eylem, protesto ve gösterilerdir.

Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri’nde 2011’de meydana gelen “Wall Street’i İşgal Et” ismiyle bilinen ve gelir dağılımı dengesizliğini konu alan gösteriler ve Ukrayna’ da Kasım 2013’ de başlayan, hükümetin Rusya yanlısı olmasını ve AB karşıtlığını protesto eden gösteriler, günümüze damga vuran ve dünyada ses getiren olaylardır. Bu olayların hepsi de ilk başta geleneksel medyada fazla yer alamamış, sosyal medyanın etkisi ile büyümüş, popüler olmuş, destek görmüş olaylardır. Burada öne çıkan şey geleneksel medyada yer bulmadığı halde neden sosyal medyada yer bulmuş, desteklenmiş ve popüler olmuştur.

Bunun birkaç nedeni vardır. Bunlar; geleneksel medyanın protestoları başlangıçta önemsememesi, hükümete yakın olduğundan dolayı yer vermek istememesi

ve/veya kendi siyasi görüşüne ters olması olarak sayılabilir. Sosyal medya bir eylemi, gösteriyi nasıl popüler hale getirebilir, nasıl daha çok destek verilmesini sağlayabilir?

Bu soru cevaplanmadan önce kısaca Arap Baharı'nı, ABD'deki Wall Street işgali olaylarını ve Ukrayna'daki hükümet karşıtı gösteriler anlatılacaktır.

2.4.9.1. Arap Baharı

2010 yılında, Tunuslu bir seyyar satıcı olan Muhammed Buazizi, belediye tarafından mallarına haciz konmasını, saldırı ve aşağılamaya maruz kalmasını protesto etmek için kendini yakarak intihar etmek istedi. 17 Aralık 2010 tarihinde meydana gelen bu olay Arap Dünyası'nda Arap Baharı olarak adlandırılan hareketin tetikleyicisi oldu. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan Azizi 4 Ocak 2011' e kadar hayat mücadelesi verdi. 23 yıldır iktidarda olan Zeynel Abidin bin Ali' ye karşı başlayan halk öfkesi, önce protesto ve gösterilerle, daha sonra kamu alanlarının işgaliyle devam etti. Gösteriler gittikçe şiddetlendi ve 14 Ocak 2011 günü, Zeynel Abidin bin Ali'nin ülkeyi terk etmesiyle sonuçlandı.

Tunus'ta halk hareketiyle başlayan gösteriler devrime sebep olmuştu ve yıllardır ülkeyi dikta rejimiyle yöneten Zeynel Abidin bin Ali ülkeden kaçmıştı. Bu devrim "Yasemin Devrimi" olarak adlandırılmıştır. İşte bu olay, özellikle dikta veya otoriter rejimle yönetilen, temel özgürlüklerin olmadığı ülkelerin halkalarını etkilemiştir.

Mısır, Libya, Cezayir, Suudi Arabistan, Bahreyn, Lübnan, Ürdün, Sudan, Umman, Yemen, Suriye, Fas, Kuveyt gibi Arap ülkelerinin kimini küçük çapta, kimisini de büyük çapta etkilemiştir.

2.4.9.2. Wall Street'i İşgal Et

Amerika Birleşik Devletleri'nde 17 Eylül 2011 tarihinde başlayan çok kısa bir süre içinde önce ABD'nin diğer eyaletlerine daha sonra, tüm dünyaya yayılan barışçıl toplumsal olay için adlandırılan, Occupy kelimesine farklı bir anlam katarak, gelir dağılımındaki adaletsizliğe, çalışma koşullarına karşı çıkan gösterilerdir.

1989 yılında, belgesel sinemacıları KalleLasn ve Bill Schmalz tarafından Kanada’da kurulan Adbuster grubunun başlamasına vesile olduğu gösterilerdir. OccupyWallStreet sitesinden, sitenin üyelerine Temmuz 2011’de attıkları “Amerikan’ın kendi Tahrir’ine ihtiyacı var” mailiyle kendilerine destekçi toplamaya çalışmışlardır. ABD’nin finans merkezi olan Wall Street’de barışçıl bir işgal eylemi yapmak istemişler ve büyük şirketlerin demokrasi üzerindeki etkisini protesto etmek istemişlerdir (http://en.wikipedia.org/wiki/Occupy_Wall_Street, 26 Haziran 2015’te erişildi).

Özellikle işsizlik, gelir dağılımındaki adaletsizlik, çalışma koşullarındaki sorunlar, protestoların sebepleri arasındaydı. Sosyal medyanın etkisi ile hızlıca büyüyen gösterilere, önceleri geleneksel medya önem vermezken, eylemlerin destek görmesi ve yayılmasıyla tüm dünyanın ilgi odağı olmuştur (<http://www.donuz.com/occupy-times-square-new-york/>, 26 Haziran 2015’te erişildi).

2.4.9.3. Ukrayna Gösterileri

Ukrayna hükümetinin Kasım 2013’de Avrupa Birliği ile ticari anlaşmayı imzalamaktan vazgeçmesi ve bunun yerine Rusya ile olan ilişkilerini güçlendirmesi, Ukrayna toplumunda AB yanlısı kişileri harekete geçirdi. Rusya karşıtı ve AB yanlısı gösteriler başkent Kiev’de başladı. Ukrayna’nın tutuklu eski Başbakan’ı Yulia Timoşenko anlaşmayı imzalamasını protesto etmek amacıyla açlık grevine gideceğini açıkladı (<http://www.amerikaninsesi.com/content/ukraynadaprotestogosterilerisuruyor/1798895.html>, 26 Haziran 2015’te erişildi).

Gösterilere sert polis müdahalesinin olması, bunun sonucunda ölenlerin olması, Ukrayna hükümetinin göstericilerin kask ve maske takmasını yasaklayan yasa çıkarması gösterileri şiddetlendirdi. Gösteriler sonucu 22 Şubat 2014’de Ukrayna Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç ülkeyi terk etti. Aynı gün Ukrayna Meclisi, Yanukoviç’i görevinden azletti ve seçimlerin 25 Mayıs 2014’de yapılmasına karar verdi (http://www.radikal.com.tr/dünya/yanukovic_rusyaya_kacti-1178020 22 Haziran 2015’te erişildi).

2.4.9.4. Sosyal Medyanın Tunus Devrimine Etkisi

Tunus gösterileri, kendini yakarak, intihara kalkışan Muhammed Buazizi'nin yaşadığı şehir olan SidiBouzyd şehrinde başladı. Tunus gibi Zeynel Abidin bin Ali'nin otoriter rejimi ile yönetilen bir ülkede özgür medyadan söz etmek çok zordu. Bu yüzden bu gösteriler, geleneksel medya tarafından topluma gösterilmedi. Ülkenin diğer şehirlerinde yaşayan insanlar, hükümet karşıtı bu gösterilerden haberinin olması, sosyal medya olmasaydı neredeyse imkânsızdı. SidiBouzyd şehrinde başlayan gösteriler, göstericilerin sosyal medya üzerinden yolladıkları mesajlar, resim ve videolar sayesinde ülkenin diğer şehirlerine yayıldı.

Diğer toplumsal olaylarda olduğu gibi sosyal medya göstericilerin örgütlenmesine ve birbirleriyle iletişim kurmalarına katkı sağladı. Özellikle El-Cezire kanalı soysal medyada paylaşılan resim, video ve haber niteliğindeki mesajları tüm dünyaya duyurdu. Bunun sonucunda gösteriler hem ülke içinden hem de ülke dışından destek gördü ve sonucunda Zeynel Abidin bin Ali ülkeyi terk etmek zorunda kaldı.

2.4.9.5. Sosyal Medyanın Wall Street Olaylarına Etkisi

Kanadalı aktivist bir grup olan Adbusters'ın başlattığı olaylar, Gezi Parkı olaylarındaki sosyal medya kullanımı ile benzerlik göstermektedir. Bu olaylarda da polis şiddeti yaşanmış, biber gazı kullanımı ile ilgili tepkiler Twitter üzerinden verilmiştir. Aşağıda polis şiddeti ve biber gazı ile ilgili tweetler bulunmaktadır (Korkmaz 2014:51).

Resim 2.1: Wall Street Olayları Biber gazı ve polis şiddeti ile ilgili atılan tweetler

Yine Twitter üzerinden, göstericilerin organize olması, birbirleriyle iletişim halinde olmaları, Gezi Pakı olayları ile benzerlik göstermektedir. Bununla ilgili toplanılan örnek tweetler aşağıda yer almaktadır (Korkmaz 2014:52).

Resim 2.2: Wall Street Olayları yer bildirimi ile ilgili atılan tweetler

n+1 @nplusonemag - 13 Eki 2011

#occupywallstreet needs an Eviction Support Team at 6 AM tomorrow:
nplusonemag.com/ows-eviction-s...

Aç

Yanıtla Retweetle Favorilere ekle ... Daha fazla

#OWS Eviction Support Team Needed

By n+1 @nplusonemag

An important message from the Occupiers: SPREAD THE WORD: (Substantiated call) ALL CALL FOR #OWS EVICTION DEFENSE SUPPORT FRIDAY 6AM. City is coming with sanitation crew to clean the park, requiring

[View on web](#)

Resim 2.3: Wall Street Olayları ile ilgili atılan tweetler

Buradaki kullanılan değişkenlere bakılacak olursak sosyal medya, protestolara şu değişkenler üzerinden etkide bulunmuştur:

- Örgütlenmek ve iletişim kurmak
- Taleplerini ve bu taleplerin nedenlerini belirtmek
- Taraftar kazanmak, taraftarlarını bilgilendirmek, sanal veya gerçek toplantılar düzenlemek (Telli 2012:84)
- Gösterilere katılmayanlardan, uzaktan manevi destek sağlamak
- Gösterileri genişlemek ve diğer şehirlere sıçratmak
- Kamuoyunun dikkatini çekebilmek
- Politikacıların dikkatini çekebilmek
- Polis şiddetine karşı mağduriyetlerini anlatabilmek
- Geleneksel medyada çıkan yanlış haberlere karşılık gerçekleri anlatabilmek
- Herhangi bir sansüre karşı tüm dünyaya sosyal medyadan seslerini duyurabilmek

2.4.9.6. Sosyal Medyanın Ukrayna Olaylarına Etkisi

Ukrayna'da politikalara karşı gelişen protestoların büyümesinde ve uluslararası bir boyut kazanarak diğer ülkelerde kamu gündemine gelmesinde sosyal medyanın

büyük rolü olmuştur. New York Üniversitesi'nin yaptığı araştırmaya göre protestolara müdahalenin en sert şeklini aldığı 18 Şubat 2014 günü Ukrayna'da saatte 30.000 tweet atılmıştır. Bu atılan tweet'lerin %53'ü İngilizce yazılmıştır. İngilizcenin kullanılması, Ukraynalıların seslerini diğer ülkelere duyurmak istediklerinin göstergesidir. Facebook'ta protestolarda en yoğun kullanılan "Euromaydan" isimli sayfada ise genel olarak Ukraynaca kullanılmıştır. Bunun nedeni ise bu sayfadan protestoculara talimatlar verilmesi, hastanelere yönlendirme ve tıbbi yardımla ilgili duyuruların paylaşılmasıdır. Ukrayna'da yaşanan olaylar ve protestoculara karşı uygulanan sert müdahale çeşitli şekillerde sosyal medya aracılığıyla diğer ülkelere de duyurulmak istenmiştir. Örneğin; Youtube üzerinden dünyanın çeşitli ülkelerine yayılan "I Am a Ukrainian" (Ben Bir Ukraynalıyım) isimli kısa video, (<http://www.youtube.com/watch?v=Hvds2AliWLA>) Türkiye'de Türkçe altyazı eklenerek yayınlanmıştır. (<http://www.youtube.com/watch?v=RVHt0bsUF5I>, 26 Haziran 2015'te erişildi).

Videoda protestoların genel olarak "özgürlük mücadelesi"ne dayandığı vurgulanmış ve videonun paylaşarak dünyanın her ülkesine ulaştırılması istenmiştir. Türkiye'de yaşanan Gezi Parkı olayları ve ardından Ukrayna'da gelişen olaylar sonrasında iki ülke, sosyal medya etkileri bakımından birbirine benzetilmiştir. Washington Post gazetesinin "Sosyal Medya Sızıntılarına Yönelik iddialar Türkiye ve Ukrayna Siyasetini Nasıl Etkiliyor" başlıklı haberinde Ukrayna'da ve Türkiye'de hükümet politikalarıyla ilgili ses kayıtlarının sosyal medyaya sızması ile ülkelerin siyasetlerinde yaşanan benzer durumlar vurgulanmıştır (<http://www.haberler.com/washington-post-sosyal-medya-sizmalari-ukrayna-ve-5834696>, 20 Haziran 2015'te erişildi).

Ukrayna'da yaşanan olaylar sonrası hükümet düşmüş ve cumhurbaşkanı Viktor Yanukovich ülkeyi terk etmiştir. Böyle bir değişime neden olan protestolarda sosyal medya kullanımı inkâr edilemez bir şekilde etkili olmuştur. Görülen etki, sonuçları bakımından Türkiye'deki Gezi Parkı olaylarından daha çok Arap Baharındaki şekilde gerçekleşmiştir. Etkiler farklı olsa da, geçmişten bu yana uygulanan kamu politikasının bir sonucu olan olayların başlangıçlarında ve büyüme süreçlerinde rol oynayan ortak faktör sosyal medyadır.

2.4.10. Gezi Parkı Olayları

“Toplumsal hareket” kavramı, ilk olarak Lorenz VonStein’in (1864) “Geschichte der sozialen Bewegung in Frankreich von 1789 bis auf unsere Tage” (1789’den Günümüze Fransız Toplumsal Hareketleri’nin Tarihi) adlı çalışmasında siyasi bir mücadeleyi ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Buna göre VonStein, toplumsal hareket kavramını ekonomik eşitsizliklerin yarattığı bir zeminde ele alır. Sermaye sahibi sınıfların çıkarlarıyla, sermayeye ve mülke sahip olmayanların çıkarları arasındaki çelişki ve çatışma, toplumsal sorunları belirleyici niteliktedir. Bu çelişki ve çatışma her bir bireyin toplumsal konumunun keskin ve değişmez hale gelmesine neden olur ki bu durum özgürlük kavramıyla bağdaşmaz. Mülk sahibi sınıfların, mülk sahibi olmayanları bu konumlarında tutma yönündeki güçleri, siyasal çatışmaların temelini oluşturur. Eşitsizliğin zarar verdiği toplumsal kesimlerin siyaset sahnesinde yer almaya başlaması, toplumsal hareket kavramının içerisinde anlam kazanır. Toplumsal hareket baskıya maruz kalanların reform ya da devrim yoluyla, kamu yönetiminde ve politikalarında yarattıkları değişimle ilişkilendirilir. Bu bağlamda VonStein bu kavramı, proletaryayı siyasetin bir parçası haline getiren ve toplumdan devlete yönelen bir güç olarak açıklamaktadır (VonStein 1864, Aktaran: Yıldırım 2013:30).

Toplumsal hareketler devrimci ya da tutucu bir yöntemi benimsemeleri doğrultusunda diyalektik veya metafizik bir düşünsel-tutumu benimserler. Her toplumsal hareket ya kendi doğası gereği ya da içinde bulunduğu toplumsal durum nedeniyle değişimci veya statükocu bir yol izleyebilir. Dolayısıyla bir toplumsal hareket bilinçli ya da bilinçsiz de olsa kendi temel tercihi doğrultusunda diyalektik veya metafizik bir düşünsel kaynaktan beslenmektedir. Ya da her toplumsal hareket tarzına uygun bir düşünsel yöntemi benimsemeli, düşünsel ve toplumsal hareket yöntemlerini uygunlaştırmalıdır. Diyalektik düşünce yöntemi bir değişme ve hareket felsefesi, süreçler arası ilişkiler ve etkileşimlerin giderek maddi ve toplumsal değişimlerin ortaya çıkmasına neden olduğunu benimseyen bir kâinat görüşü ortaya koyar. Metafizik düşünce yöntemi açısından her şey nihai biçimine ve özüne ulaşmış olduğundan, herhangi bir değişme ve etkileşimden söz edilemez. Yine her olgu ideal bir konumda olduğundan bireysel ve mutlak bir forma sahip olduğundan, bir başka biçim ve öze

yönelmesi, değişmesi veya değişmeyi gereksinmesi mümkün değildir. Ne ki toplumsal açıdan değişmeyi amaçlasa bile düşünsel açıdan metafizik yöntemleri benimseyen toplumsal hareketler olabileceği gibi, düşünsel açıdan diyalektik bir yöntemi benimsedikleri halde toplumsal alanda değişmeden yana olmaya, eklektik-seçmeci ya da sentezci görüşler bulunmaktadır (Aktaş 1996:69-70).

27 Mayıs 2013 tarihinde Taksim'deki Gezi Parkı'nın Asker Ocağı Caddesi'ne bakan duvarın 3 metrelik kısmı Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında yıkılmış ve 4-5 ağaç da taşınmak üzere yerinden sökülüştür. Bu olay üzerine Taksim Dayanışma grubu eyleme başlamış ve 40-50 kişilik grup çadır kurup parkta sabahlamıştır. Böylece modern demokrasilerde anayasal bir hak olan ve yeni yüzyılın en popüler hareketi olan “çevreci hareketi” başlatmışlardır. 28 Mayıs sabahı sayıları artan eylemciler, yıkım çalışmalarını durdurmuş, 29-30 Mayıs günü ise polis ekiplerinin parktaki eylemcilere müdahalesi “sert” olmuştur. Nitekim bu uygulamanın sonucunda eylemciler akşama kadar parkta nöbet tutmuş, akşam saatlerinde ise sayıları hızla artmaya başlamıştır. 31 Mayıs ise İstanbul'daki olayların hız kazandığı bir tarih olmuştur.

Özellikle de polisin müdahalesi sonrası ortam gerilmiş ve pek çok ilden eylemlere “destek” protestoları görülmeye başlanmıştır. Ankara ve İzmir başta olmak üzere Mersin, İzmit, Konya, Manisa gibi pek çok kentte gösteriler yapılmıştır. Aynı gün İstanbul 6. İdare Mahkemesi'nin, Topçu Kışlası Projesi hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdiğini açıklamasına rağmen eylemler yurt genelinde artarak devam etmiştir. Polisin ilk günkü müdahalesi ulusal ve uluslararası kamuoyunda büyük tepkilere yol açmıştır. Başbakan yardımcısı Bülent Arınç da “o ilk olayda, çevre duyarlılığıyla hareket edenlere karşı yapılan aşırı şiddet gösterisi yanlıştır, haksızdır...”sözleriyle, polisin söz konusu müdahalesini eleştirmiştir. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ise, Türkiye'deki olayların Ortadoğu ülkeleri gibi değil; gelişmiş ülkelerde yaşanan meselelerden olduğunu söyleyerek, eylemin başlangıç durumuna ilişkin değerlendirmede bulunmuştur. Ancak yine de basit bir çevrecilik adına başlayan protestolar, çok kısa bir sürede Gezi Parkı Hareketi'ne dönüşmüştür (Işık 2013:22).

Türk siyasi tarihi açısından bakıldığında ise; Haziran 2013'te darbe sonrası kuşak ilk kez “Ben buradayım!” diyerek kendiliğinden, örgütsüz, lidersiz ve yaratıcı bir şekilde büyük bir özgürlük hareketi sergilemiştir (Çolak 2014:357).

2.4.11. Geçmişten Günümüze Gezi Parkı

İstanbul'un Taksim ilçesinde yer alan “Gezi Parkı”, geçmişte Topçu Kışlası'nın bulunduğu yer olarak bilinmekte olup, günümüzde ise çevresinde otellerin ve dinlenme alanı olarak inşa edilen parkın bulunduğu yerdir. 27 Mayıs 2013 tarihi itibarıyla Taksim yayalaştırma projesi kapsamında birtakım ağaçların yerlerinden sökülerek taşınması sonucu başlayan protesto gösterileriyle birlikte “Gezi Parkı”, gerek Türkiye’de gerekse dünyada birçok medya kuruluşları tarafından takip edilerek gündemde yer almaya başlamıştır.

2.4.12. Gezi Parkının Coğrafi Yeri ve Konumu

Gezi Parkı (GP); İstanbul ili, Beyoğlu İlçesi sınırları içerisinde yer alan Taksim Meydanı'nın kuzeydoğusunda Cumhuriyet, Asker Ocağı ve Mete caddeleri arasında yer alan 38.000 m² alan üzerine kurulmuş, İstanbul'un merkezinde önemli bir dinlenme alanı ve şehir parkıdır. Gezi Parkı'nın kuzeyinde, eskiden Taksim Bahçesi ve Taksim Belediye Gazinosu'nun bulunduğu yerde halen Ceylan Intercontinental Oteli bulunmaktadır. Asker Ocağı Caddesi'nin karşı tarafında ise Divan ve HyattRegency otelleri yer alır. Gezi Parkı'nın altına Cumhuriyet Caddesi tarafına, kot farkından yararlanılarak dükkân ve kafeteryaların ve bir sanat galerisinin bulunduğu bir dizi kapalı mekân inşa edilerek 1967'de bugünkü halini almıştır. Gezi Parkı'nın görünümü yapılan düzenlemelerle sık sık değişmiş, 1991-1992 yıllarında yapılan revizyonlarla, parkın ortasına dikdörtgen planlı fiskiyeli büyük bir havuz inşa edilerek bugünkü son halini almıştır (Milliyet, 2013).

Aşağıdaki resimlerde Taksim Gezi Parkı'nın bugünkü hali görülmektedir.

Resim 2.4: Gezi Parkı ve Çevresinin Havadan Görünüşü

(http://im.htemlak.com/2015/07/13/ver1436775570/1102374_detay.jpg, 27 Temmuz 2015 tarihinde erişildi).

Resim 2.5: Taksim Gezi Parkı'nın Görünüşü

(<http://www.parklarimiz.com/wp-content/uploads/2013/11/Gezi-Park%C4%B1.jpg>, 27 Temmuz 2015 tarihinde erişildi).

2.4.13. Gezi Parkı'nın Tarihçesi

Taksim Gezi Parkı, (Taksim Gezisi olarak da bilinir) İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde, Taksim Meydanı'nın kuzeydoğusunda Cumhuriyet, Asker Ocağı ve Mete caddeleri arasında yer alan şehir parkıdır.

Gezi Parkının bulunduğu yere 1806 yılında Halil Paşa Topçu Kışlası adıyla Rus ve Hint mimarisinden izler taşıyan ana gövdesi iki katlı, soğan kubbeli ve kule görünümlü, köşeleri ise üç katlı olan bir topçu kışlası yapılmıştır. Kışla Binası Olaylarında (1909) isyancıların karargâh yeri olup, hareket ordusunun müdahalesiyle sona eren olaylar sırasında kışla top atışına tutularak ayaklanma bastırılmıştır.

1922 yılında Beyoğlu'nun giderek Şişli yönüne doğru gelişmesiyle şehir içinde kalan ve işlevini kaybetmeye başlayan Taksim Kışlası, içindeki alana tahtadan tribünlerin inşa edilmesiyle Taksim Stadı adıyla stadyuma çevrilmiştir. Ayrıca Türkiye Milli Futbol Takımı ilk resmi futbol maçını Romanya ile Gezi Parkı'nın bugün bulunduğu, bu statta 26 Ekim 1923'de oynamıştır.

Şehircilik uzmanı Henri Prost imar planını hazırlarken, Dolmabahçe'den Nişantaşı'na yükselen Kadırgalar Vadisi'ni (Harbiye Kongre Vadisi) büyük bir park haline getirme planı dâhilinde, Taksim Gezisini de yetkililere önermiştir. İnönü Stadyumu'nun inşaatının başlamasıyla işlevini kaybeden stadyum ve harabe halindeki kışlanın, 1940 yılında dönemin İstanbul Valisi Lütfi Kırdar tarafından, Henri Prost'un hazırladığı imar planı çerçevesinde istimlak edilerek yıktırılmasından sonra, park, İstanbul'un Cumhuriyet döneminde yapılan ilk parkı olmuştur. (Milliyet, 1992) Mermer parmaklıklı mermer merdivenler, Boğaziçi'ne bakan oturma mekânları, banklar, çim sahaları, Gezi'yi halkın sık sık gelip dolaştığı bir yer haline getirmiş, parkın merdivenlerinin yapımında, o yıllarda yıkılan Pangaltı Ermeni Mezarlığı'nda yer alan bazı mezar taşları da kullanılmıştır (Çetintaş 2012:65).

1944 yılında Taksim Gezisi'nin Taksim Meydanı'na bakan ön (güney) kısmına, dönemin cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün at üzerindeki heykelinin kaidesi inşa edilmiş ancak heykel hiçbir zaman dikilmemiştir. 1950'de Demokrat Parti iktidara geldikten sonra da, atlı heykel uzun süre bir depoda bekletilip, sonunda kaide söktürülmüş heykelin bu parka değil, Maçka'daki Taşlık Parkı'na dikimi gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Taksim Gezi Parkı uzun bir süre "İnönü Gezisi" olarak adlandırılmıştır (Yaltırık 1994:197-198).

Kışlanın yıkımı sonrasında ise, çevrede yapılan otellere tahsis edilen alanlar ve düzenlemeler ile parkın kapladığı alan zaman içinde küçülmüştür. Buna rağmen İstanbul'un merkezinde önemli bir dinlenme alanı olmuş ve sık sık düzenlemelerle görünümü değişmiştir. 38.000 m² yüzölçümüne sahip olan Taksim Gezisi, 1991-92 arasında revizyondan geçirilip; dikdörtgen planlı parkın ortasına fıskiyeli büyük bir havuz inşa edilmiştir.

Gezi Parkı'nın kuzeyinde, eskiden Taksim Bahçesi ve Taksim Belediye Gazinosu'nun bulunduğu yerde halen Ceylan Intercontinental Oteli vardır. Asker Ocağı Caddesi'nin karşı tarafında ise Divan ve HyattRegency Otelleri yer almaktadır. 1967 yılında Gezi Parkı'nın altına Cumhuriyet Caddesi tarafına, kot farkından yararlanılarak dükkânlar ve bir dizi kapalı mekân inşa edilmiş olup, 2013 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin başlattığı Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında buradaki mekânlar yıkılmıştır.

Zaman zaman çeşitli tadilat ve revizyonlarla bugünkü haline gelen park İstanbul'un merkezinde yer alan ender ve önemli bir yeşil alandır.

2.4.14. Toplumsal Olaylarda Taksim ve Gezi Parkı

İstanbul'un tarihi dokusu içinde yer alan ve günümüzde merkezi bir konumda bulunan Taksim ve Taksim Meydanı, yakın tarihimizde birçok protesto, eylem ve

gösterilere ev sahipliği yapmış, adeta her türlü gösteri ve eylemlerin toplanma adresi olarak kullanılmıştır.

2.4.15. Yakın Tarihimizde Taksim ve Taksim'deki Toplumsal Olaylar

Gezi Parkının da yer aldığı Taksim ve Taksim Meydanı geçmişte de birçok toplumsal olaylara ve eylemlere şahit olmuş, Taksim Meydanı birçok sivil toplum kuruluşla rının (STK) protesto eylemlerine ev sahipliği yapmıştır. Bu eylemlerin en bilinenlerinden birisi de 1977 yılında tarihe 'Kanlı 1 Mayıs' olarak geçmiş, yakın tarihimizin en hazine olaylarından.

1 Mayıs 1977 günü İşçi Bayramı'nı kutlamak üzere çeşitli illerden İstanbul'a gelen yaklaşık 500 bin kişi DİSK'in organizasyonu önderliğinde Taksim Meydanı'nı doldurdu (...). DİSK başkanı Kemal Türkler konuşmasının sonuna geldiğinde etraftan silah sesleri duyulmaya başlandı. (...) Etap Marmara Otel'i'nin (Bugün The Marmara Otel) de üst katlarından da ateş açılmıştır. İnsanlar panik halde kaçmaya çalışırken panzerler de kalabalığın arasına doğru girmeye ve kitleleri sıkıştırarak Kazancı Yokuşu'na itmeye başlamışlar. (...)

Bir kamyonun tıkadığı Kazancı Yokuşu'ndan aşağıya kaçmaya çalışan kalabalığı daha da korkutmak için bir daha ateş açıldı. İnsanlar panzerler altında kalarak ve birbirlerini ezerek kaçmaya devam etti. 28 kişi ezilme ya da boğulma nedeniyle, 5 kişi vurulma nedeniyle, 1 kişi de panzer altında kalarak yaşamını yitirmiştir, yaklaşık 130 kişi de yaralanmıştır. Ölenlerin çoğu Kazancı Yokuşu'nun başında, park edilmiş kamyon yüzünden sıkışarak ölmüşlerdir. 470 kişi gözaltına alınmış fakat hiçbirinin olayla ilgisi kurulamamıştır. (...) olay halen aydınlatılamadı. Resmi olarak kanıtlanamayan bilgilere göre olayın planlayıcısı CIA, Etap Marmara Otel'i'ni bir gün önceden boşaltıp buraya Amerika'dan getirilenler ise CIA ajanlarıydı (Akşam, 2013).

Kanlı 1 Mayıs olayları ile ilgili aktarılan farklı görüşler ve anlatımlar olsa da konumuz olmadığından sadece Taksim Meydanı'nın ve bölgenin toplumsal olaylara ve eylemlere mekân olduğunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Taksim sadece

bu kanlı 1 Mayıs olayına ev sahipliği yapmakla kalmamış, 1977 yılından önceki ve sonraki yıllarda da gerek 1 Mayıs kutlamalarına ve gerekse birçok sendika ve STK'nın gösteri ve eylemlerinde ve hatta futbol taraftar kutlamalarında dahi kullanılmıştır.

Son olarak; Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Taksim'de bulunan Gezi Parkı olayları, parkın içerisindeki bir duvarının yıkılması ve bazı ağaçların yerlerinden taşınmasına karşı çıkan ve çevreci bir eylem olarak 27 Mayıs 2013 günü unutulmayacak bir günün başlangıcı olmuştur. 31 Mayıs 2013 tarihiyle birlikte neredeyse tüm Türkiye'ye yayılan protesto eylemlerinin de başlangıç yeri ve üssü olarak da tarihimizdeki yerini almıştır (Tozkoporan 2013:18).

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Gezi Parkı Olaylarının Öncesi

Gezi Parkı eylemlerinin öncesine bakmak için yaklaşık iki yıl öncesine gidilmesinde fayda bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) 16 Eylül 2011 tarihinde oybirliği ile aldığı karar sonucunda 'Taksim Yayalaştırma Projesi' adlı proje ile Taksim ve civarında bir dizi değişikliği içinde barındıran projenin kabulü ile sorunlar başlamıştır. Projenin içeriğinde yer alan en önemli değişiklik, 1940 yılında yıkılıp yerine yapılan Gezi Parkı'nın yıkılarak tekrar Topçu Kışlasının yapılacak olmasıydı. Bu projenin kamuoyuna duyurulması ile birlikte, birçok gruptan ve STK'ndan olumsuz tepkiler gelmeye başlamış, projenin resmen açıklanmasından itibaren birçok etkinlik, protesto ve yürüyüş faaliyetleri düzenlenmiştir.

“Kısa bir süre sonrasında Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası Gezi Parkının kamuya ait olduğunun tescillenmesi ve yıkılmaması için, 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na başvuruda bulunmuşlardır. Haziran 2012'de Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'da Taksim Gezi Parkının yerine bir alışveriş merkezi (AVM) ve Topçu Kışlası'nın aslına uygun olarak yeniden inşa edileceğini açıklamıştır. Açıklamanın ardından, karara ve yapılan açıklamalara Taksim Dayanışması grubu (TD) adlı STK' nın tepkisi ve protestosu gecikmemiş, 06 Haziran 2012 günü TD grubu üyeleri kararı protesto etmek için bir basın açıklamasında bulunmuşlardır” (Radikal Gazetesi, 2012).

4 Ekim 2012 tarihinde Gezi Parkı'nın yıkılması için ilk çalışmalar başlamıştır. Kışla inşaatı projesi kapsamında parkın meydana ve Cumhuriyet Caddesi'ne bakan kısımlarında yer alan dükkân sahiplerine sözleşmelerinin yenilenmeyeceği, bundan böyle kiralarını işgaliye olarak vereceklerine dair tebligat yapılmıştır. Proje kapsamında parktaki ağaçların, projeyi üstlenici şirket tarafından işaretlenmesi de bu dönemde başlamıştır. Tüm bu olanlar üzerine TD grubu üyeleri ve birçok kişi ve kurum Gezi Parkının betonlaştırılmaması için parkta nöbet tutacaklarını ilan etmişlerdir. 02 Mart 2013 günü TD grubu üyeleri, parkın yıkılmaması için imza kampanyası başlatmışlar, 14 Nisan 2013 tarihinde bu alanın kışlaya dönüştürülmesini protesto amaçlı Taksim Gezi Parkı Koruma ve Güzelleştirme Derneği tarafından 1. Taksim Gezi Parkı Festivali düzenlenmiştir (CNN TÜRK, 2013).

Festivalin açılışında dernek başkanı Safiye Yüksek yaptığı basın açıklamasında, duruma tepkisini şu ifadelerle dile getirmiştir. “Bizlerin yaşam alanına bir proje yapılacaksa, mutlaka fikrimizin sorulması gerektiğini düşünüyoruz. Halk olarak bu projenin derhal iptalini istiyoruz” (CNN TÜRK, 2013).

27 Mayıs 2013 tarihinde başlayan Gezi Parkı olaylarının aslında anlık bir gösteri olmadığı, öncesinde yaşanan gelişmelerin sonucunda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

3.2. Gezi Parkı Olaylarının İlk Kıvılcıkları

Tüm bu olaylar ve gelişmeler giderek toplumu ve gündemi ısıtmaya devam etmektedir. 27 Mayıs günü bu gergin ve sıcak günlerin geleceğinin habercisi olan ilk gün olarak tarihimize geçmiştir. “27 Mayıs günü, Gezi Parkı'nın Asker Ocağı caddesine bakan duvarın 3 metrelik kısmı gece yıkılması ve aynı zamanda 5 ağacın yerinden sökülmesi üzerine, TD grubunun üyeleri iş makinelerinin önüne geçerek daha fazla yıkım yapılmasını engellemiştir” (Birgün, 2013).

“Ardından bu gruptan 50 kişi parkta çadır kurarak sabaha kadar nöbet tuttular” (Hürriyet, 2013).

28 Mayıs sabahı parka daha fazla protestocu gelmiş, öğle saatlerinde duvar yıkımına devam etmek isteyen ekip ile protestocular tartışmaya girmişlerdir. BDP Milletvekili Sırrı Süreyya Önder'in de destek verdiği grup, yıkım çalışmalarını engellemiştir. Yıkım çalışmalarına devam etmek için, iş makineleri tekrar ilerleyişe geçmiş ve gruba zabıta müdahale etmiştir. Ancak, Sırrı Süreyya Önder iş makinelerinin önüne tekrar geçmiş ve yıkım çalışmalarının ruhsatını görmek istemiştir. Yıkım ekibi, ruhsatlarının olmadığını belirtmiş ve yıkım çalışmaları tekrar durmuştur. Önder; *"Ağaçları kestirmeyeceğiz. Fakir fukaranın gölgesinin kesilmesine izin vermeyeceğiz."* dedi (Sabah, 2013). Olaylara BDP'den sonra CHP adına ilk olarak Gürsel Tekin destek amaçlı olarak parka gelmiştir.

"Gündüz olan olaylardan sonra giderek kalabalıklaşan grup, parktaki nöbeti devam ettirdi. Gecelemek için çadırlar kuruldu" (Sabah, 2013).

Basit bir çevreci eylem gibi görünen, arka plana bakıldığında ise farklı nedenlerin olduğu ortaya çıkan Gezi Parkı protestoları fiilen başlamış olmaktadır. Gezi Parkı Olaylarının ilk kıvılcımlarının başladığı günlerde basının konuya ilk etapta ilgi göstermediği, olayların gündemde fazlaca yer bulmadığı görülmektedir. Türk Basınının olaylara yazılı ve görsel medyada yer vermeye başlama süreci, kamuoyundan gelen tepkiler ve olayların şiddetinin artmasından sonra başlamıştır.

3.3. Gezi Parkı Olayların Ortaya Çıkış Nedenleri

Taksim Gezi Parkı Direnişi olarak başlayan ve İstanbul Taksim'den sadece tüm ülkeye değil tüm dünyaya da yayılan olaylar sıradan bir oluşum değildir. Genel bir tarih perspektiften bakıldığında, insanlık tarihinin bir aşamadan başka bir aşamaya geçmesinin, yani bir tarihsel devrimin, Bilişim Devrimi'nin Türkiye'deki yansımalarıdır. Zaten insanlık tarihinin Türkiye'deki bir yansıması olduğu için bu kadar çabuk yayılmış, hem ülkede hem de dünyada bir taban ve bir anlam bulmuştur (Kongar 2013:9).

Yeni toplumsal hareketler kavramı, özellikle feminist hareketi, ekoloji hareketini, nükleer karşıtı hareketleri, barış hareketlerini ve azınlık hareketlerini ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu tanımlamadaki “yeni” kavramı ise, kronolojik bir sıralamaya değil fakat “eski” sınıf temelli ve çıkar gruplarına dayalı hareketlerden bir farklılığa işaret etmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkışının nedenlerine ilişkin açıklamalar genel olarak şu noktalarda odaklanmaktadır.

- Teknolojik gelişmelerin ve endüstriyel büyümenin yarattığı yeni sorunlar. Yeni teknolojik paradigmanın üretim süreci üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu türden gelişmeler kapitalizmin yeniden yapılanması gibi bir problemi de ortaya çıkarmıştır.
- Üretim yapısında esnek üretime doğru gerçekleşen değişimler. Yeni teknolojik gelişmeler, teknolojinin özelleşmesinin daha düşük, ürün farklılaşmasının yüksek ve üretim süresinin daha kısa olduğu “esnek üretimi” doğurmuştur. Böylece farklı şirketler tarafından farklı ülkelerde üretilen parçalar yine farklı bir şirket tarafından monte edilip pazara sunulmaya başlandı.
- Sınıf çatışmalarından farklı olarak ortaya çıkan yeni toplumsal çatışmalar. Bu gelişmeler çerçevesinde sınıf çatışması yerini, çevrecilik, barış, kadın sorunları etrafında somutlaşan daha toplumsal çatışmalara bırakmıştı.
- Hizmet sektörünün imalat sektörü aleyhine büyümesi. Bu gelişme hem yüksek vasıflı profesyoneller için küresel bir pazar sağladı hem de eğitimli bir yeni orta sınıfın gelişmesine neden oldu. Dolayısıyla iş gücünün sınıfsal yapısı değişirken sanayi ve imalat sektöründeki işçiler güç kaybetmeye başladı. Bu nedenle işçi sınıfının yenilgisi, kapitalist sistemin içinde yeni ücretlilik sistemlerinin gelişmesi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak işçi sınıfının dışında farklı ücretli çalışan kategorilerinin ortaya çıkması olarak görülebilir.

Yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkışı daha çok küreselleşme ve onun yarattığı siyasal-toplumsal alanlardaki değişmelerle yakından bağlantılıdır (Coşkun 2007:107-109).

Gezi Parkı Olayları bu dört temel nedenler arasında yer alan ekolojik kaygılarla ortaya çıkmıştır. Ancak olayların devamında kendini ifade edemeyen bastırılmış diğer gruplar parkta yerini almış, olaylar genel bir başkaldırıya dönüşmüştür (Işık 2011:38). Yeni toplumsal hareketleri kimlik temelli, “çoğulculuk” ve “farklılık” kavramlarını öne çıkaran, eylemi bireysel ve kolektif kimliklerin bir karışımı olan, şiddet yerine uzlaşmaya dayanan, esnek ve âdemi merkezi yapıları sahip olan hareketler olarak tanımlayarak gezi parkı olaylarının da genel bir çerçevesini çizmiştir.

Dünya yüzyıllardır mücadelelere sahne olmuştur, bu mücadeleler ne tür rejime ya da sisteme yahut kime karşı olursa olsun; kitlelerin ve bireylerin bir şekilde iktidara karşı mücadelesidir. Halkın monarka karşı, proletaryanın burjuvaziye karşı, öğrencilerin proletaryayla birlikte ya da yalnız devlete karşı mücadelesi, bireylerin birbirlerine karşı mücadelesi vb. Kitlesele mücadelelerin amacı genellikle devrimdir. Burjuva demokratik devrimi, cinsel devrim vb. tüm bir sistemin radikal ve küresel anlamda değiştirilmesi anlamına gelen devrimdir. 18. Yüzyıldan beri özellikle Batı’da ortaya çıkan geniş ölçekli toplumsal ve siyasal mücadelelerde kitlelerin yalnız hareket etmediği, yanlarında hep ellerinden tutup onlara yol gösterecek bir entelektüeller grubu olduğu görülmüştür. Çünkü entelektüellerin bildiği ama kitlelerin bilmediği çok önemli bir şey vardır: Hakikat.

Foucault entelektüeli ikiye ayırır: İlki geleneksel ya da evrensel entelektüeldir. İkinci ise spesifik entelektüeldir. Evrensel entelektüeller, politik ve kuramsal bakımdan imtiyazlı konumdadırlar. Entelektüelin adına konuştuğu insanlar kuramcılara ve partiye tabi hale gelirler. Spesifik entelektüel dediği yeni entelektüel, spesifik bir disiplin ya da kurumda çalışan kişidir. Spesifik entelektüelin bilgisi bütünleştirici bir bilgi değil; spesifik bir alandaki uzmanlığı ve becerisidir. Foucault’a göre adalet ve yasa adamından doğan evrensel entelektüelden farklı olarak spesifik entelektüel bilgiden doğmuştur (Rigel vd. 2005:82-87). Gezi parkı için oluşturulan ve topluluk adına siyasiler ile

görüşme yapan gezi parkı platformu bahsi geçen entelektüel kitlesine işaret ettiği sonucuna varılabilir. Ancak bu kitle evrensel entelektüel konumuna girse de eylemcilerin tamamen onlara tabi olmadığı, eylemi bitirme çağrısına uymamalarından yola çıkarak anlaşılabilmektedir.

Her toplumsal zeminde bir ideolojik iktidar, denetim ve egemenlik düzeni vardır. Belirli bir toplumda mantıksal düzenin kurulması, can alıcı çelişki ve bunalım anlarında toplumsal güçlerce yürütülen mücadelelerin tarihsel sonucudur. Tarihsel maddeciliğe göre sınıflı toplumlarda bu mücadelelerin belirleyici yanı, sınıf mücadelesidir ve bunun sonucu olan mantıksal düzen, varoluşsal ve tarihsel-kapsayıcı söylemlerle eklemlenmiş bir sınıfsal düzendir. Verili bir mantıksal düzenin sürdürülmesi, onun temelde mantıksal boyutu içinde, mantıksal onaylamalar ve yasaklamaların ve toplumsal söylemin belli bir biçiminde yapılaşmasının üretimini ve yeniden üretimini gerektirir. Yasaklamaya uymayanlar aforoz edilir. Aforoz edilen kişi geçici olarak ya da sonsuza değin ideolojik varoluşsuzluğa mahkûm edilir. İdeolojik aforoz, çoğunlukla beraberinde, sürgün; hapis ve ölüm gibi maddi yaptırımlar da getirir.

Foucault, söylemin yapılaşmasını tartışırken, söylemin denetim, seçim, örgütlenme ve yeniden dağıtımında kullanılan işlemlerin bir algısal kataloğunu çıkarmış ve bu işlemleri üç ana tip –dışlama, sınırlama ve el koyma– altında gruplaştırmıştır. Söylemin korunması verili bir söylemin o söylemi var olan (var olmasına izin verilen) öteki söylemlerden korumaya yarayan içsel mekanizmalarına ilişkindir. Mantıksal düzenin yapısı, söylemin algılanma alanının sınırlarının belirlenmesini, ona “sınırlı el koymayı” da gerektirir (Therborn 2008:93-97). Foucault’ un iktidar olgusunun merkezi bir konumda olduğu binlerce sayfayı bulan devasa bilimsel üretiminde iktidar üzerinde düşünmek için sistemleştirilmiş bir önermeler dizisi ya da geliştirmiş olduğu bir kuramsal model yoktur. İktidar, ona göre pek çok mevcut toplumsal pratikler arasında bir pratik, özel bir pratik teşkil eder. Foucault iktidarın “analizi” yerine iktidarın “analitiği” sözcüğünü de bize sunar. Aynı zamanda iktidar olgusunu teşhis etmeye yönelik “analitik” adını verdiği nosyonları ortaya çıkarmaya çalışır. Birinci saptama iktidar, saymakla bitmeyecek kadar çok sayıda odaklar vasıtasıyla insanlar üzerinde hayatları boyunca uygulanan bir çeşit değişken ve dolayısıyla, devinimli bir eşitsiz

ilişkiler yumağıdır. İkinci tespit, söz konusu iktidar ilişkilerinin sadece baskıcı, yasaklayıcı bir işlevi olmadığı ve aynı zamanda “üretici” bir nitelik taşıdığıdır. Bir diğer tespit, iktidar ilişkilerinin aile, işyeri, arkadaş grubunda olduğu gibi, doktor-hasta ilişkilerinde, aşkta ve cinsellikte de mevcut olduğudur. Bu iktidar ilişkileri belirli bir merkezin iradesiyle kararlaştırdığı ve tayin ettiği bir şekilde meydana gelerek biçimlenmemektedir. Foucault iktidar tanımını; “İktidar bir kurum değil, bir yapı değil, bir mülk (varlık) de değildir. Çok karmaşık bir stratejik duruma verdiğimiz isimdir” şeklinde belirtir. İktidar sanki kendiliğinden oluşan sonsuz ve sayısız taktiklerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Vergin 2006:134-135).

Popenoe’ye göre toplumsal hareketlerin dört temel özelliği bulunmaktadır.

1. Konuları başka türlü görmek için yeni bir bakış açısı
2. İdeolojiyi muhafaza eden grup sadakati
3. Eylem yükümlülüğü
4. Dağınık ya da merkezileşmemiş liderlik.

Diğer taraftan Robert Metron ve arkadaşları da tüm toplumsal hareketlerin üç özellik paylaştığını öne sürmektedir. Buna göre: toplumsal hareketler belirgin amaçlar peşindedir, uyum sağlayan organizasyonlardır ve birleştirici bir ideolojiye sahiptir. Farklı şekilde adlandırılmasına rağmen, aslında bu özellikler özünde birbirlerine oldukça benzerdir. Melucci ve Artvizer de toplumsal hareketlerin üç karakteristiğini; dayanışmanın bozulması, var olan çatışmanın halkça sunumu, eylemin meydana geldiği sistem içinde uyumluluğun limitlerinin bozulması olarak ayırmaktadır. Kolektif eylemin çağdaş formlarına başvurulduğunda, bu karakteristiklerin her biri kültürel çoğalma ve toplumsal karmaşıklık ile ilgilenen yeni bir yöntemle izin vermektedir (Aktaran: Işık 2011:8). Gusfield, Larana ve Johnston yeni toplumsal hareketlerin daha önceki toplumsal hareketlerden ayrılan 8 özelliğini şu şekilde tanımlamışlardır: (1) Üstün sınıf yapısı temelinde yeni toplumsal hareketler için bir eğilim vardır. (2) Yeni toplumsal hareketlerin ideolojik karakteristikleri, çalışan sınıf hareketine ve Marksist ideoloji kavramına zıttır. (3) Yeni toplumsal hareketler sıklıkla kimliklerin yeni ve önceki hallerinin oluşumunu içerir. (4) Birey ve kolektif arasındaki ilişki bulanıktır. (5) Yeni toplumsal hareketler insanı kişisel ve iç yönlerini sıklıkla içerirler. (6) Diğerlerinden farklı bozulma ve direncin radikal mobilizasyon taktiğinin kullanımı, çalışma sınıfı

hareketince pratik edinilmiştir. (7) Yeni toplumsal hareket gruplarını organizasyonu ve çoğalması, batı demokrasilerinde geleneksel kanallarının katılımında güvenilir krizlerle bağlantılıdır. (8) Yeni toplumsal hareket organizasyonları segmentleşme, ayrılma ve çözülme eğilimindedirler. Bu sekiz karakteristik, yeni toplumsal hareketleri organizasyonların taktikleri ideolojik otoritelerin ve seçmenlerin kimliği içindeki farklılıkları referans olarak belirlemiştir.

60'lar sonrasında yeni toplumsal hareketlerin bazı örnekleri ise gay haklarını, çevresel hareketleri, kadınları ve etnik kimlik hareketleri içermektedir. Eğer biz Larana, Gussfield ve Johnston'un yeni toplumsal hareket tanımlarını kullanırsak, o zaman onların tıpkı endüstri sonrası batı Avrupa ve kuzey Amerika ülkeleri olduğu gibi, Latin Amerika'daki varlığını da açıkça bulabiliriz (Aktaran: Işık 2011:36).

Johnston, Larana ve Gusfield (1994)'e göre, barış hareketleri, öğrenci hareketleri, ekolojik hareketler gibi birbirinden çok farklı özellikler taşıyan ve 'yeni toplumsal hareketler' kavram çatısı altında açıklanan toplumsal olgular; uzun süre boyunca ideoloji, örgüt ve rasyonalite kavramlarına dayalı olarak ortaya çıkan toplumsal hareketlere ve bu hareketleri ortaya çıkaran toplumsal yapıya odaklanarak açıklanmaya çalışıldıysa da, hareketlerin 'kendi gerçeklikleri' geleneksel kavramsal çerçevelerin yetersizliğini ortaya koymuştur. Bu hareketleri, geçmişin ideolojik hareketleri ya da akılcı biçimde örgütlenmiş çıkar grupları çerçevelerinden yola çıkarak anlamak zor görünmektedir. Marksist ve işlevselci analizlerin yeni toplumsal hareketleri incelemede yetersiz olduğunu iddia eden Larana, yeni toplumsal hareketlerin 'tarihin öznesi' olarak düşünülen sınıf ve sınıf bilincinin toplumsal bir hareketin birliği için bir önkoşul olarak kabul edilmesini sorguladıklarını söyler. Kültürel versiyonun tersine siyasal versiyon, Neo-Marksist bir yaklaşımdan yola çıkarak ileri kapitalizmi toplumsal bütünlük olarak ele alır ve yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkışı ile ileri kapitalizm arasında güçlü bağlar olduğunu vurgular. Bu yaklaşıma göre, sınıf temelli ve sınıf temelli olmayan hareketler arasında uygun ittifaklar ve koalisyonlar kurulabilirse, yeni toplumsal hareketler ilerici bir değişim için potansiyel oluşturabilir (Aktaran: Coşkun 2004:112).

Kısacası yeni toplumsal hareketler, küreselleşmeyi eleştirerek cinsiyete, yaşa, etnik gruba, ulusa, dine dayalı kimliklerin onaylanmasını, ulus-devletin yeniden kurgulanmasını ve çevre, toplumsal cinsiyet, iletişim, yerel ve ulus üstü mekân ile etnik kimliği ilgilendiren, hem bireyleri hem de kolektif yapıları içine alan bir vatandaşlık kavramının yaygınlaşmasını istemektedir (Işık 2011:38).

Giddens gücün, siyasi grupların ortak özellikleri olduğunu vurgulamaktadır. Sivil toplum devletin dışında kalan anlamında kullanılmaktadır ve varlığı ancak devlete bağlıdır yani sivil toplumun var olabilmesi için önce devletin var olması gerekmektedir (Giddens 2008:33). Marx ve Engels savaşın şekil değiştireceğini artık eskisi gibi uluslararası değil, aynı toplumun sınıfları arasında olacağını ve askeri iktidarın devrimci ve devrim karşıtı gruplar bağlamında şiddeti yöneteceğini öne sürmüşlerdir. Sağ-liberal ve muhafazakâr düşünürler de devletin savaşçı kimliği üzerinde oldukça kafa yormuşlardır. Ayrıca Weber de aynı toplumun farklı kültürler arasındaki anlaşmazlığın iktidarın gücünün korunması ve devamının sağlanması adına özellikle iktidar tarafından körüklendiğini iddia eder (Giddens 2008:38-43). Toplumda sınıf farkı, devrim ya da kültür uyumsuzlukları sebebiyle meydana gelen bu anlaşmazlık ve kavga halinin iktidarın işine geldiği ve bundan beslenerek iktidarını devam ettirebildiği sonucuna varılabilir.

“Güç” sözcüğü, etkisi bakımından doğrudan ve burada olan bir şeyi, iktidardan daha dolaysız bir biçimde zorlayıcı bir şeyi akla getirir. “Fiziksel güç” deyişi, gerçekle aynı fikrin yalnızca daha açık bir ifadesidir; çünkü daha aşağı ve kaba dışavurumların içindeki iktidar, her zaman güç olarak daha iyi betimlenmiştir. Güç kendisine zaman tanıdığı anda iktidar haline gelir, ama kriz anı, geri dönüşsüz karar anı gelince güç çıplak güç haline geri döner. İktidar daha geneldir ve güçten daha geniş bir uzam üzerinde işler; iktidar çok daha fazlasını içerir, ama daha az dinamiktir. İktidar daha törenseldir, hatta belirli bir sabır ölçüsü vardır (Canetti 2012:283). İktidarın, sahip olunan bir şey olmadığını söyleyen Foucault’nun, bu etkilerin, düzenleme ve planlamalarla, manevralar, teknikler ve işleyiş tarzlarıyla geliştiğine dair vurgularını hatırlarsak, devletin toplumsal iktidar ilişkileriyle olan bağına daha iyi görebiliriz.

Foucault,(2000) iktidarın içinde korunan, tutulan bir imtiyazdan çok, sürekli olarak gerginleştirilen, faal haldeki ilişkilerin oluşturduğu bir ağdan bahseder. Bir iktidarlar ittifakı olan devlet de, aşkın statüsüyle, tüm toplumu denetim altına alan, toplumsal iktidarların işleyişlerini garantileyen, toplumsal düzene uymayan unsurların yok edilmesini sağlayan, sürekli fethedilen bir mekanizmadır. Devlet savaşla kurulur, kazanılmış savaş kurumsal olarak sürdürür, sistemleştirir; böylece savaş devletleşir. Devrim, ekonomi ya da duygu işi olmaktan önce askerlik işidir. Patlayacağı güne değin, devrim stratejiyle birdir. Saltanat düşmandır; başlıca gücü de polis, siyasal askerlerin mesleki örgütüdür. Sonuç basittir: “Siyasal polisle savaş özel nitelikler ister, meslekten devrimciler ister.” Devrim için bir gün silâhı altına çağrılacak kitlenin yanında, bir de çekirdekten yetişme ordusu olacaktır. Kışkırtıcılar, kitleden önce örgütlenmelidir. Devrimin gizli ve gerçeklikten en uzak gizli kurumunun egemenliğini haber veren bir ajanlar örgütü Lenin şu deyiimi kullanır “Devrimin Jön-Türkleriyiz biz, fazla olarak biraz da Cizvitliğimiz var,” der. Bu andan sonra, proletaryanın görevi kalmamıştır. Devrimin keşiflerinin elinde, başka araçlar arasında, güçlü bir araçtan başka bir şey değildir. İktidarı alma sorunu devlet sorununu getirir (Camus 2014:268). İktidar hakkında Foucault’nun bir diğer önemli saptaması ise, iktidarın olduğu yerde (ki, gördüğümüz gibi, her yerde var) direnmenin de olacağı. Bu nedenle de iktidar ve iktidara direnç birbirinden ayrılmaz bir ikiliyi oluşturmaktadır.

Sonuç olarak Foucault (2000)’ a göre iktidarın sadece bireyler (öznel) arasında bir ilişkiyle sınırlı olmadığını, “eylem üzerinde bir eylem” olduğunu söyleyebiliriz. İktidar, eylem üzerinde bir eylemdir çünkü iktidar başkalarının eylemlerini ve davranışlarını etkileme gücüne sahip ve onları yönlendiren ve idare edebilen bir eylem biçimidir. Örneğin, Foucault’nun “büyük kapatılma” olarak tarif ettiği olayın mekânı olan cezaevinde kurulan sürekli denetim mekanizması mahkûmların tamamen kul köle teslim olmalarına neden olmaktadır. Her an izlenmelerinin mümkün olduğunu bilmeleri, onların hal ve hareketlerinde dikkatli olmalarına yol açmakta, disipline riayet eden birer “uysal beden” haline gelmelerini sağlamaktadır. Foucault’a göre, işin püf noktası da işte, cezaevlerindeki bu gözükmeden gözetleyebilme uygulamasıdır. Foucault bu ilişkilerin mutlaka karşıt bir güç olarak direnmenin eşliğinde meydana geldiğini belirtir (Aktaran: Vergin 2006:135-137).

Gezi direnişi, Türkiye toplumunun kendi kaderini tayin etmeye dönük güçlerinde son otuz yılın yarattığı tahribatı onarma yolunda beklenmedik bir sıçramaydı (Kongar 2013:95).

Emre Kongar direnişi şöyle özetlemekteydi: Gezi Parkı'ndaki genç yüreklerin direnişiyle başlayan ve Taksim Meydan'ında önce ülkeye sonra tüm dünyaya yayılan “demokrasi haykırışı” tarihe geçti. Artık her yer Taksim her yer direnişti! Bir aylık direnişin sonunda süreç bir cümleye sığıvermişti: “Artık Türkiye’de hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!” Türkiye belki de tarihinde böyle bir ay hiç yaşamadı... 2013’ün Mayıs ayının son günlerinde başlayan ve yine Haziran ayının son günlerinde bu satırların yazıldığı ana kadar süren bir ayda halk, mücadelesiyle tarihe notunu düştü...

Benlisoy (2013) yeni bir kuşağı siyasallaştıran, geniş kitleleri kurumsal siyasal mimarinin haricindeki mecralar aracılığıyla seferber eden bir kitle hareketinin yarattığı birikim ve deneyimler, hareketin kısmi ve dönemsel geri çekilişler yaşaması muhtemel olmasına rağmen, büyük bir ihtimalle hemen kaybolmayacağını ifade eder. Polis barikatının bir kez aşılabildiğini, kolektif eylem aracılığıyla somut kazanımlar elde edebileceğini görenlerce bir direnişçi grup söz konusudur. Bu yeni durum, sosyalist sol, daha da önemlisi toplumsal hareketler açısından potansiyel olarak bir sıklet sıçraması anlamına gelmektedir. Bu topluluk sosyal, sınıfsal hak taleplerini çeşitli mücadeleler içerisinde, taleplerini dillendirdiği ancak iş siyasete, yani “büyük siyaset”e geldiğinde kamuoyunun değişen hassasiyetlerini merkez alan tutumların sergilendiği, yani “kamuoyu siyaseti” yapıldığı görülmektedir.

Yeni toplumsal hareketlerin eylemlerinde, isteklerini her zaman çarpıcı bir şekilde dile getirmeleri ya da akılda kalıcı eylemlerde bulunmaları önemlidir. Ortaya konan protestoların, hedef grubu etkileyecek ölçüde “sempati” ve “endişe” arasında çeşitli duygular uyandıracak eylemler olması gerekmektedir. Örneğin fokların katledilmesini protesto etmek için, kürklerin kanı çağrıştıran kırmızıya boyanması ya da küresel ısınmaya dikkat çekmek için çeşitli su baskınlarının olabileceği şeklinde uyarılarda bulunan kimi gösteriler, toplumun dikkatini çekmede etkili olmaktadır. Diğer yandan yeşil bir doğa resmi ile çöl resimlerini yan yana kullanmak, çevreci hareketler

başta olmak üzere aynı yöndeki pek çok hareket için sempati yaratmaya örnek olarak gösterilebilir. Protesto eyleminin dikkat çekebilmesi için, eğer cazibe ve tehdit arasında uygun bir kombinasyon sağlanamaz ise, bu durumda toplumdan destek almak bir yana, tepki de yaratılabilir. Bu nedenle gösterilerin fazla tehdit edici bir özellik taşımasının her zaman riskleri vardır. Diğer yandan toplumsal yapının çok değişken olması ve günün şartlarına göre toplumun önceliklerinin farklı olması, uygun bir kombinasyonun hazırlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle iyi planlanmış doğru bir seçim ve taktik, hareketin hedefe ulaşabilmesi için büyük önem taşımaktadır (Kılıç 2002:93). Buradan yola çıkarak olması gereken ölçüde dikkat çekici ve aşırı derecede ürkütücü olmayan hatta genellikle çeşitli tekerlemeler ve maniler ile eğlenceli hale getirilerek sorunların dile getirildiği duvar yazıları, paylaşımlar, vb. eylemlerde yerini almıştır.

Gezi direnişi büyük bir toplumsal enerjiyi açığa çıkarmakla birlikte ortada bir stratejik yönelim, yani mevcut güçler ilişkisi içerisinde nereye ve nasıl yönelmesi gerektiğine ilişkin bir netleşme söz konusu olmamıştır. Hareket kitlelerin büyük yaratıcılık ve gündelik inisiyatifi sayesinde böylesine uzunca bir süre güncelliğini korumuştur. İnisiyatifin iktidara geçmesini engellemek isteyen direniş grubunun tek yolu, kolektif bir tartışmayı hızlı örgütlemekten geçmektedir yani direnişe katılan bütün insanların bir parçası olacağı tartışma ve karar mekanizmaları oluşturulmaları gerekir. Direnişi inşa edenlerin parçası olmadığı, söz ve karar sahibi olmadığı mevcut hal, hareketi parçalayan ve bölen girişimlerin önünü serbest bıraktığı gibi stratejik bir tartışmayı da boşlukta bırakır. Bu kitle hareketi özellikle Gezi Parkı'nda ve bazı başka mahallerde işgal (occupy) hareketlerine dönüşmüştür. Büyük ölçüde ani gelişen hareketin ülke çapında muazzam genişlikteki kitleleri seferber ettiği, “sokak siyaseti” ne çektiği herkesçe kabul görmektedir. Bu durum ezenlerle ezenler arasındaki somut güç ilişkisinde ezilenler, “ alttakiler” lehine ciddi bir kaymayı gündeme getirmiştir. Bu kendiliğinden kalkışma gerçekleştiği hızla da geri çekilebilmesi mümkündür. Solun ve toplumsal muhalefetin açığa çıkan bu kitlesel enerjiyi sevk ve idare değil elbette ama; yönlendirme, kanalize etme, ona nefes alabileceği kanallar ve mecralar gösterme ve inşa etme potansiyelleri çok cılız kalmıştır (Benlisoy 2013:63).

Gezi direnişine belirgin bir siyasi görüş kalıbı biçmek doğru olmazdı ancak daha ilk günlerden hareketin ulusalcı kalıplara sığması mümkün olmayan bir anti-otoriter kimlik ve bir sol duyusu belirgin ve hâkim oldu. Elinde Türk bayrağı, “Yaşasın hakların kardeşliği” sloganları atan insanların eylemi, Gezi direnişinin mevcut siyasal saflaşmaları muğlaklaştıran ve mücadele içerisinde yeni siyasal aidiyetler şekillendirebilen karakterin en açık ifadesiydi. Gezi direnişinin bu özelliği, yani yarattığı “barikat kardeşliği” dolayısıyla mevcut siyasal ayırım ve farklılıkları belirsizleştiren, bu anlamda da yeni ve daha önceden düşünülmemiş ittifaklara kapı aralayan özelliği ortaya çıktı (Benlisoy 2013:114).

“Duran Adam” eylemi gibi ilginç ve yaratıcı eylemlere de imza atılmıştır. Eylemci bu eylemi “medyanın gerçekleri yansıtmamasına” bir tepki olarak yaptığını söylemiştir. Bitirmesine ise; polisin tazyikli su sıkmasını ve attığı gaz bombalarını sebep göstermiştir. Bu eylem 24 saati aşmamasına rağmen büyük bir yankı uyandırmış farklı illerde de bu eylem tekrarlanmıştır Gezi sürecinde çok kısa zaman içerisinde, belki bir çırpıda edinilen siyasal deneyimleri önceki kuşaklar, ancak çok uzun bir zaman içerisinde ve o da kısmen biriktirilebilmişti. Bu durum, bir gençlik isyanı aracılığıyla sahneye çıkan yeni kuşağın kendi eyleme ve örgütlenme kapasitelerine ilişkin geçmişle kıyas kabul etmeyecek bir özgüvene sahip olması anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla bu yeni kuşağı zapturapt altına almak, onu solun mevcut örgütsel yapısına basitçe monte etmek mümkün görünmüyordu (Benlisoy 2013:121). Profesör Chomsky (2013): “İşgal edilen yerlerle birlikte olsun olmasın, “Occupy” adı anılsın anılmasın, ülkenin her tarafındaki sıradan insanlar yüzlerce şehirde şiddete yönelmeyen içerikte ve giderek daha yaratıcı yönleriyle eylemler düzenlemek suretiyle örgütlenmeyi ve hareketin ivmesini yükselttiler. Occupy hareketi ikinci aşamasında. Bizim üç temel hedefimiz vardır: İlki ana akımı işgal etmek ve çadırlardan, kitlelerin kalplerine ve zihinlerine geçmek; İkincisi yüzde doksan dokuzun şiddete maruz kalmaksızın toplanma özgürlüğünü ve konuşma hakkını koruyarak, hareketin bastırılmasını engellemek; Üçüncüsü ise ticari şirketlerin gerçek kişilerle aynı haklarla donanmış tüzel kişiliklere sahip olmaları durumuna son vermek.” açıklamasıyla “occupy” eylemlerinin hedeflerini sıralamıştır. Böylece bu hedefler Gezi direnişinin de hayata geçirdiği ya da geçirmeye çalıştığı sonuçlardır.

1980’lerde sistem karşıtı içeriklerini kaybeden yeni toplumsal hareketler, buna rağmen çeşitli alanlarda etkinliklerini göstermişlerdir. 90’lara yaklaşırken özellikle Greenpeace önderliğindeki çevre hareketi, çok renkli kampanya ve protesto gösterileri ile uluslararası alana çıkmayı başarmış ve diğer toplumsal hareketlere model olmuştur. Böylece 1990’ların başında farklı yerelliklerde aynı sorunları gündeme taşıyan grupların uluslararası dayanışma içinde birlikte hareket etmesi, ortak eylemler geliştirmesi ve alternatif çözümler için birlikte kafa yorması mümkün olmuştur. Bu gelişmenin ortaya çıkmasında muhakkak internet ve enformasyon teknolojisinin yaygınlaşması ile ekonomik küreselleşmenin etkisi yadsınamaz. Nitekim artık küresel bir nitelik taşıyan kimi yeni toplumsal hareketlerin üyeleri, eylemler için bir ülkeden diğerine seyahat ederek, çok farklı ülkelerde mücadele verir hale gelebilmektedirler (Aktaran: Kalfa ve Ataay 2008:132).

Her tarihsel dönem iletişim teknolojilerinin gelişimine uygun bir medyanın yaratılmasına ve kullanımına olanak tanır. Modern anlamda, radikal medyanın gelişimi siyasal anlamda “propaganda”nın gelişimi ile koşuttur. Kitlelerin muhalif ideolojiyi benimsemeleri ve bu doğrultuda eylemde bulunmalarını sağlamak için kullanılan propaganda yöntemleri temel olarak iletişimsel pratiklere ve bunlara uygun medyalara dayanır. Radikal medyanın gündem belirleyen bir yapıya sahip olması ve yerellerden başlayarak tüm siyaset alanını etkileyebilecek bir güce dönüştürülmesi gereklidir. Radikal medya bu bakımdan devrimci mücadelenin yürütülebilmesi açısından en önemli aygıtlardan bir tanesidir. Küreselleşme karşıtı hareket başta olmak üzere tüm ‘Yeni Toplumsal Hareketler’ temelde iletişimsel alanı kullanarak toplumsal kamuoyunu etkileyen söylem ve eylemleriyle egemen medyanın karşısında radikal medyanın yeni bir biçimde kullanılabileceğini de göstermişlerdir. Yeni iletişim teknolojilerinin radikal medyaların yaratılmasında kullanımı ile birlikte, yerel hareketler küresel bir ağ üzerinde uluslararası dayanışmayı örgütlemiştir. Özellikle, batı metropollerinde gerçekleştirilen küreselleşme karşıtı eylemler uluslararası dayanışmanın en önemli göstergeleri olmuş ve yeni iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı ile örgütlenmişlerdir. Muhaliflerin birleşik mücadelesinin önünde engel oluşturan mekân ve zaman sorunları yeni iletişim teknolojileri ile bir ölçüde aşılmış, uluslararası siyaset ve eylem biçimleri dönüşüm geçirmiştir (Çoban 2010:58).

3.4. Medyanın Gezi Parkı Olaylarına Yaklaşımı

27 Mayıs 2013'ün ilk saatlerinde Taksim Gezi Parkı'nın Divan Oteli'ne bakan duvarlarının yıkılması ve parktaki ağaçlardan birkaçının sökülmesiyle başlayan olaylar, Taksim Dayanışma Platformu tarafından konunun sosyal medyaya taşınmasıyla büyümüştür. Halkın büyük çoğunluğunu etkileyen olaylar, sosyal medyanın bir “baş belası” değil, “yönetilmesi gereken bir güç” olduğunu göstermiş, hükümetin hazırlıksız yakalandığı bu süreç iyi yönetilememiştir (Banko ve Babaoğlu 2013:12-14).

Gezi Parkı Olayları, Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi'ne tepki gösteren az sayıdaki aktivistin bir araya gelmesiyle başlayan ve hedefleri, kapsamı ve etkisi itibariyle ufak çaplı gösterilerin yaşandığı bir süreç olarak başlamıştır. Eylemlerin başlangıç döneminde, Gezi Parkı'nın zarar görmesini engellemek için toplanan grup, bu yöndeki çabalarını sürdürmüştür. Bu süreç, 27 Mayıs 2013 akşamı polisle göstericiler arasında şiddetli çatışmaların yaşanmaya başladığı 31 Mayıs 2013 gecesine kadar sürmüştür. Belirtilen tarihler arasında Gezi Parkı Olaylarının gerek kamuoyu, gerekse siyasi partiler açısından “basit bir asayiş sorunu” olarak değerlendirildiği ve gündemde çok sınırlı bir alan işgal ettiği vurgulanmalıdır.

Gerek eylemciler ve gerekse muhalefet partileri bazı basın yayın organlarını hükümet yanlısı tutum takınmakla ve taraf tutmakla eleştirmiş, olayların kamuoyundan gizlenmeye ve gerçeklerin yansıtılmasının engellendiğine ilişkin yoğun eleştirilerde bulunmuşlardır.

Özellikle hükümete yakın durmakla suçlanan yazılı basın organları ve görsel yayın organları eylemciler tarafından protesto edilmiş, bazı yayın kuruluşlarının merkez binaların önlerinde protesto gösterileri düzenlenmiş ve olaylara sessiz kalmaları sert bir üslupla eleştirilmiştir.

Artan baskı ve protestolar sonucunda eylemlerin 3. gününden sonra bazı yayın kuruluşları ve basın organları sessiz tutumlarını değiştirerek, gerek yazılı ve gerekse görsel medya organlarında Gezi Parkı olaylarına yer vermeye başlamışlardır.

Basın kuruluşlarının olaylara başlangıçta sessiz kalmalarını, olayları ilk gününden itibaren aktaran basın kuruluşlarınca; hükümete yakın olmaları veya korkup çekindikleri, aralarındaki çıkar ilişkileri yüzünden sustukları gibi ifadelerle eleştirmişlerdir. Gerek olayların giderek büyümesi ve gerekse protestoların çoğalması sonucunda, başlangıçta olaylara sayfalarında yer vermeyen diğer yazılı ve görsel medyanın da artık olayları aktarmaya başladıkları görülmüştür.

Eylemlerin siyasallaşma aşaması ise, Gezi Parkı Olaylarının en üst seviyeye ulaştığı 1 Haziran – 15 Haziran 2013 tarihleri arasındaki 15 günlük süreci ifade eder. Bu aşamada, gösterilerin hedefleri, yayılım alanları ve katılımcı kitlenin niteliği değişmiş, olaylar, hızlı ve etkili bir dönüşüm yaşamıştır. Aşağı yukarı 50 kişilik bir grupla başlayan olaylar, 31 Mayıs gecesinden itibaren şehirden şehre yayılmış; gösteriler, hükümet karşıtı gösteri niteliğine kavuşmuştur (Ete 2003:21).

Özetle 1-15 Haziran 2013 tarihleri arasında ülke genelinde güvenlik güçleri ile eylemciler arasında çatışmalar yaşanmış, Gezi Parkı üzerinde yaşanan hâkimiyet mücadelesinin etkisi ciddi bir biçimde hissedilmiştir. Eylemcilere yönelik adli işlemler uygulanmış, bu süreçte hükümet yetkilileri ve eylemciler arasında diyalog zemini de oluşturulmaya çalışılmıştır.

Eylemlerin zayıflama aşaması olarak adlandırılan son aşama ise şöyle özetlenebilir: 15 Haziran akşamında Gezi Parkı'nda gerçekleştirilen polis müdahalesinden sonra eylemlerin etkisi, hedefleri ve yayılımında hızla düşüş ve daralma hissedilmiştir. Eylemciler, bu tarihten itibaren şiddetli gösterilerden uzaklaşarak mahalle toplantıları, forumlar ve seçim kampanyaları gibi barışçıl arayışlara yönelmişlerdir. Kimi zaman 15 Haziran öncesini andıran olaylar yaşansa da, 15 Haziran sonrasında yaşanan gelişmeler, eylemlerin dönüşümüyle eş zamanlı olarak, kamuoyunun olaylara yönelik ilgisinin de zayıfladığını ortaya koymuştur (Ete 2003:22).

İnternete bağlı olmayan her cihazın sıkıcı hale geldiği, insanların daha da dijitalleştiği ve “dijital vatandaş” kavramının hayatımıza iyice yerleştiği günümüzde, yeni nesil, dünyayı radyo veya televizyon penceresi yerine internet ve telefon

penceresinden takip etmektedir. İnternet yaygınlaşmasıyla geleneksel medya, önemli ölçüde ivme kaybetmeye ve değişmeye uzun zaman öncesinde başlamıştır. Yeni nesil cihazları ve kendine özgü kavramları içinde barındıran alternatif bir medya yapısı oluşmuştur: Sosyal Medya (Banko ve Babaoğlu 2013:5-7).

Sosyal medya sadece Twitter ve Facebook'tan ibaret değildir. Bu dünyanın içerisinde fotoğraflar, videolar, bloglar, oyunlar, sözlükler ve daha niceleri bulunmaktadır. Gün geçtikçe bunların sayısı artmakta, yeni sistemler de ortaya çıkmaktadır. Biri hayatımıza girerken, bir diğerinin modası geçmiş olabilmektedir. Yani yeni düzen, şekil değiştirerek yaşamaya devam etmekte, durdurulamamakta ve sansürlenememektedir (Banko ve Babaoğlu 2013:7-10).

Bilişim devriminin sanayi devriminde atılmış tohumları, 1989'dan sonraki küresel dönemde bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de hızla filizlenmiştir. Yaşanan teknolojik gelişmeleri, ideolojik gelişmeler de takip etmiştir. Bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tabletler ve sosyal medya kullanımı yaygınlaşırken; özgürlüğü, demokrasiyi, insan haklarını temel alan yaklaşımlar da değişmiştir. Yeni devrim sadece teknolojik değil, ideolojik yapısıyla da insanları etkilemiştir ve işte "Taksim Gezi Parkı olayları da bu bilişim devrimin Türkiye'deki dışavurumudur" (Kongar 2013:54-55).

Bilişim çağının Türkiye'de daha çok fark edildiği ve "bugüne kadarki en sert sinir testinin yaşandığı olay", Gezi Parkı olayları olmuştur. Yaşanan olaylar sürecinde her yerde bir televizyon veya radyo kanalının kameraman bulundurması imkânsızdı ama olay yerlerinde cep telefonu ya da tableti olan insanlar vardı. Böylelikle paylaşımlar önce sosyal medyadan diğer kişilere, oradan da tüm halka ulaşabilmıştır. Gazetelerin olaylardan bir gün sonra çıkması nedeniyle güncelliğine gölge düştüğü ve geleneksel medyanın sosyal medyadan aldığı paylaşımlarla yayın yaptığı süreçte, halkın habere olan etkisi görülmüştür (Banko ve Babaoğlu 2013:10-12).

Öte yandan gelişmiş iletişim olanakları, medyanın engellenemez ilgisi, olayın başından sonuna kadar her anın kayda geçirilmesini sağlamıştır. Sosyal Medya aracılığıyla paylaşılan fotoğraf ve videolar sayesinde hemen hemen gözden kaçan hiçbir

an olmamıştır. Kırmızılı Kadın, Duran Adam gibi yepyeni protesto biçimleri de ortaya çıkmıştır (Kongar 2013:59-60).

Gazete ve televizyonların, olan bitenleri yansıtmamasına insanlar büyük tepki göstermişlerdir. Televizyon kanalları ve gazete binalarının önünde yapılan protestolar, parktaki canlı yayın araçlarının üzerine yazılanlar bu tepkilerin en somut örneği olmuştur. Buna karşılık Halk TV, Ulusal TV gibi kanalların parkta olup bitenleri anında ilettikleri için izlenilirlik oranlarının arttığı görülmüştür. CNN-Türk'ün olaylar sırasında penguen belgeseli yayınlaması eleştirilmiş; sansür nedeniyle insanlar dış medyaya yönelmiştir. Gezi Olaylarına yer vermeyen kitle iletişim araçları, oluşan tepki sonrasında olaylara yer vermeye başlamıştır (Kongar 2013:66-67).

3.5. Muhafazakâr Medyada Gezi Parkı Olayları İle İlgili Haber Dağılımının İncelenmesi

Süreç olarak, 2012 yılında başlayan ve 27 Mayıs 2013 tarihinde ilk sinyallerinin ortaya çıktığı Gezi Parkı Olaylarının, bir protesto ve ülke çapına yayılan bir eyleme dönüşmesi 31 Mayıs 2013 tarihinde olsa da, olayların basında yer almasıyla konuyu irdelemeye başlamanın daha uygun olacağı düşüncesiyle 29 Mayıs tarihinden itibaren konu ele alınmaya çalışılmıştır.

“Türkiye’de Muhafazakâr Medyanın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumu: Gezi Parkı Örneği” nin işlenişi adlı çalışmamızda, referans olarak muhafazakâr medya diye nitelendireceğimiz yazılı medya araçları içerisinde; Sabah, Zaman, Yeni Şafak, Star ve Bugün gazetelerini kaynak olarak kullanmayı tercih ettik. Referans kaynak gazetelerde 29 Mayıs tarihinden başlayarak olayların biteceği tarihe kadar geçen sürede çıkan haberleri, medyada yer aldığı şekilde herhangi bir değişiklik ya da yorum katmaksızın aktaracağımız bu çalışmada, amacımız olayların ele alınış şeklini gösterebilmektir.

29 Mayıs Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; 29 Mayıs günü Gezi Olaylarını şu haberle aktarmaktadır. “Kılıçdaroğlu Gezi Parkı’nda başlığıyla, Kılıçdaroğlu Taksim Gezi Parkı’nda devam eden eyleme destek veriyor (...)”. Yine aynı gün Sabah gazetesi sayfalarında Gezi Parkı’nda ağaç nöbeti(...)” başlıklı habere yer vermiştir.

Zaman Gazetesi; 29 Mayıs günü Gezi Parkı Olaylarını “Gezi Parkı’nda yıkım başladı, tepki büyük (...)” haberiyle sunmaktadır. Zaman gazetesi aynı gün sayfalarında ağaçların kesilmesi ile ilgili olarak “Taksim Gezi Parkı’na kadın duyarlılığı (...)” haberine yer vermektedir.

Yeni Şafak Gazetesi; 29 Mayıs günü Gezi Parkı Olayları ile ilgili olarak, “Gezi Parkı’nda gergin gün(...)” haberi yayınlanmaktadır.

Star Gazetesi; 29 Mayıs günü Gezi parkı Olayları ile ilgili herhangi bir haber veya köşe yazısına yer vermemiştir.

Bugün Gazetesi; Gezi parkı Olayları ile ilgili “Önder Taksim’de vinçleri durdurdu: BDP milletvekili Önder, Taksim Gezi Parkı’ndaki ağaçların yıkılmasını engellemek için vinçlerin önüne geçti(...) ve Eski bakanı kızdıran yıkım: Taksim Gezi Parkı’nda yıkım gerilime neden oldu. Kültür eski bakanı Ertuğrul Günay AVM için 75 yıllık ağaçları kesmeye kalkanlar ne Fatih’i anlamışlar ne de Yaradan’ı dedi(...)” haberine yer vermiştir. Gazetede 2 GP haberi yer almaktadır.

30 Mayıs Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; 30 Mayıs günü sayfalarında Gezi Parkı olayları ile ilgili herhangi bir haber veya köşe yazısına yer vermemiştir.

Zaman Gazetesi; olaylara sayfalarında aşağıdaki haberlerle yer vermiştir. “Gezi Parkı’na kadın duyarlılığı: Ağaçların bir bir kesilmesi incitici (...)“, Hüseyin Çelik:

AVM yapılacaksa ben de orada yatarım (...)", "Fetih kutlamalarına değil, Gezi Parkı'ndaki eyleme gidiyorum. Protestoya en ilginç destek, Fetih 1453 filminde Fatih Sultan Mehmet'i canlandıran başrol oyuncusu Devrim Evin'den geldi", "Başbakan'dan Gezi Parkı açıklaması: Ne yaparsanız yapın, kararımızı verdik (...)", haberleri olmak üzere 4 GP haberi yer almıştır.

Yeni Şafak Gazetesi; sayfalarında Gezi Parkı olayları ile ilgili Başbakan Erdoğan'ın açıklamalarının yer aldığı açılıшта "Ne yaparsanız yapın, biz kararımızı verdik(...)" haberi yer almaktadır.

Star Gazetesi; sayfalarında Gezi Parkı olayları ile ilgili herhangi bir haber veya köşe yazısına yer vermemiştir.

Bugün Gazetesi; sayfalarında Başbakan Erdoğan'ın 3.üncü köprü temel atma töreninde yapmış olduğu konuşmaya değinerek Başbakan'ın Taksim Gezi Parkı eylemcilerine "ne yaparsanız yapın, biz kararı verdik, uygulayacağız(...)" sözlerine yer vermiştir.

31 Mayıs Günü Gezi Parkı Haberleri

Gezi Parkı olaylarının tüm Türkiye'ye yayıldığı gün olan 31 Mayıs'ta gazeteler olaylara sayfalarında şu şekilde yer vermektedir.

Sabah Gazetesi; sayfalarında "Topçu Kışlası için mahkemeden flaş karar; İstanbul 6. İdare Mahkemesi, Taksim Topçu Kışlası Projesi'nin iptali davasını kabul ederek, yürütmeyi durdurma kararı verdi". Bakandan Gezi Parkı açıklaması; "İçişleri Bakanı Muammer Güler, Taksim Gezi Parkı'nda meydana gelen olaylarda, 'polisin orantısız güç kullandığına' yönelik iddialara ilişkin, "Dediğiniz gibi iddialar olabilir. Sosyal medyada da var, bize gelen mesajlar da var. Onları incelemek benim görevim" dedi. "Validen flaş açıklama (...)" başlığı ile İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu'nun olaylara ilişkin açıklamalarının yer aldığı haberi yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; sayfalarında olayları şu başlıklı haberlerle okurlarına aktarmaktadır: “Gezi Parkı’na şafak operasyonu: Dikilen fidanlar söküldü (...)” haberi okurlara aktarılmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; “Gezi Parkı’na şafak baskını: Taksim Gezi Parkı’ndaki eylemcileri polis biber gazı kullanarak dağıttı.” , “Provokasyon uyarısı yaptı: BDP Milletvekili Sırrı Süreyya Önder Gezi Parkı’na geldi ve iş makinelerinin çalışmasını ikinci kez engelledi.(...)” haberi yer almaktadır.

Star Gazetesi; sayfalarında yalnızca “Gezi Park’ta ağaç nöbeti(...) “ haberini okurlarına sunmaktadır.

Bugün Gazetesi; sayfalarında ”Gezi Parkı’na şafak operasyonu: Taksim Gezi Parkı’nda direniş devam etti. Çevik kuvvet sabaha karşı TOMA aracı ile parka girip, üç gündür nöbet tutan gruba müdahale etti (...)”.haberini okurlarına duyurmaktadır. Ayrıca Yaşar Erdinç’e ait “Gezi Parkı ve Kul hakkı (...)” başlıklı yazısıyla olaylara yer vermektedir.

01 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; gazetenin birinci sayfasında GP olayları ile ilgili herhangi bir habere yer vermemektedir, 1. sayfada köşe yazarı Mehmet Barlas’ın yazısının ana başlığı yer almakta ve yazar “Ağaçlar ve İnsanlar (...)” isimli yazısıyla köşesinde olaylara değinmektedir.

Gazetenin iç sayfalarında “Önce yaktilar sonra söndürdüler; Polis ekiplerinin Taksim Gezi Parkı'ndan ayrılmasının ardından, parka giren göstericiler bir prefabrik yapıyı ateşe verdi.

Çok sayıda polis aracını deviren eylemcilerin Taksim Meydanı'ndaki bekleyişi sürüyor.” haberi yer almaktadır. Ayrıca gazete GP olaylarını aktaran 5 habere daha sayfalarında yer vermektedir.

Zaman Gazetesi; 1 Haziran tarihli sayısında GP olayları ile ilgili olarak “MAHKEME GEZİ PARKINDA YÜRÜTMEYİ DURDURDU (...)”, haberini manşette okurlarına sunmaktadır. İlerleyen sayfalarda “ Taksim savaşı alanına döndü(...)”, Taksim’deki gerilime mahkeme el koydu(...)”, Taksim Gezi Parkı için orta yol bulunacak(...) şeklinde 13 GP olayları ile ilgili haber yapılmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; “Erdoğan: Polis yanlış yaptı... Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) 20. Olağan Genel Kurulu'nun toplantısında konuştu. Erdoğan Gezi Parkı'nda çıkan olaylarla ilgili de konuştu (...)” haberinin yanı sıra, “Gül'den Gezi Parkı açıklaması (...)” haberini sayfalarından sunmaktadır. Bu haberlerin dışında;

“Sosyal medya yalanın dibini gördü! Gezi Parkı'nda yaşanan gerilim, polisin orantısız müdahalesi sosyal medyada yalan bilgi ve fotoğraflarla büyük bir provokasyona dönüştü. Avrasya Maratonu fotoğrafı halk yürüyüşü gibi gösterildi, köpeğe biber gazı sıkarak siyahi polis de Türk polisi olarak aktarıldı. İşte çarpıtmalar ve gerçekler.” ve “Ünlülerden ölüm provokasyonu. Taksim'de Gezi Parkı için yapılan eyleme destek isteyen bazı ünlülerin, gösterilerde yaralanan Aylin adlı bir genç kadının öldüğü haberlerini yayması dikkat çekti. Topluma örnek olması beklenen bazı sanatçıların da sosyal medyada paylaştığı mesajlar tepkilere sebep oldu. (...)” haberlerini de sunmuş ve bu haberler dışında 6 haberi daha sayfalarından okurlarına aktarmıştır.

Star Gazetesi; “Taksim Kaosu: Gezi Parkı'ndaki ‘AVM yapılmasın’ eyleminin 4.gününde Taksim büyük arbedeye sahne oldu. Bazı gruplar polis müdahalesine taşla cevap verdi. Karşılıklı tırmanan şiddette 11'i ağır, 12 kişi yaralandı(...)” haber başlığı ile manşetten konuya değinmiştir. Ayrıca Vali Mutlu:63 kişi gözaltına alındı(...), Topbaş: Proje görüşme safhasında (...), Gezi Parkı arbedesi (...) haber başlıkları gazete sayfalarında yer almış olup, gazeteci yazar Elif Çakır’a ait “Gezi Parkı’nın yıkılarak yerine 3.üncü köprü yapılmasına karşıyım” başlıklı köşe yazısı ile birlikte olaylarla ilgili 6 GP haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; “Mahkeme Gazı kesti: Taksim Gezi Parkındaki eylemcilerin sayısı hızla arttı. Polisin müdahalesi sertleşti. Kriz çıkaran projeyi mahkeme durdurdu(...)” Haber başlığı ile manşetten konuyu değerlendirmiştir. İlerleyen sayfalarda “Taksim Meydanı gaza doydu (...)”, “Amerika, AB ve Af Örgütünden tepki (...)”, “Polislerde müdahale yönteminden rahatsız (...)” şeklinde olmak üzere köşe yazıları ve haber başlıkları olmak üzere olaylara ilişkin 12 haber yer almaktadır.

Gezi Parkı Olaylarının En Yoğun Döneminde Muhafazakâr Medyada Yer Alışı

Gezi Parkı’nda çevreci bir eylem olarak başlayan ve bir haftadan az bir sürede neredeyse tüm Türkiye’ye yayılan ve şiddeti her geçen gün artan eylemler devam etmektedir. Devam eden polis müdahalesi ile birlikte eylemlere yönelik destekle halk tepkisini sürdürmektedir. Gerek Türkiye gerekse yabancı medya gündeminde olaylar yer almaktadır. Olayların muhafazakâr medyada ele alınışını ise kaldığımız yerden aktarmaya devam ediyoruz.

02 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; manşetinde “Gaz Kesildi Sis Dağıldı (...)” haberiyle okurlarıyla buluşan gazete, sayfalarında “Provokasyona Dikkat (...)” haberine yer vermektedir. Gazetenin sayfalarında tekrar niteliğinde olan haberlerle birlikte haber ve köşe yazıları da dâhil olaylarla ilgili 9 GP haberi yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; güne olaylara ilişkin “Eylemcilere sükûnet, hükümete kaygılara ‘kulak ver’ çağrısı yaptı(...)” haberini manşetten vermektedir.” Sosyal medyada yalan haber rüzgârı (...)”, “İstanbul’da gazla karışık şiddetli gece (...)”, Eylem Gezi’den çıktı, güvenlik güçleri çekilince tansiyon düştü(...)”, “Ankara ve İzmir de karıştı: 939 gözaltı (...)”, “Topbaş: Taksim’de AVM’ye ihtiyaç yok (...)”, “Orantısız güç’e işlem yapılacak (...)”, “Polis, Kızılay’daki göstericileri dağıttı (...)”, “Beşiktaş’ta göstericiler polise torpille saldırdı (...)”, “Çorlu’da Gezi Parkı’na tencereli destek (...)”, “İzmir’de ‘Gezi Parkı’ protestocuları polisle çatıştı (...)”, “Taksim’de milyonlarca liralık zarar var (...)” haberleri sayfalarda dikkat çekmektedir. Zaman Gazetesinin 2 Haziran tarihli sayısında 20 Gezi Parkı haberi yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; güne manşetten “Bu öfkeyi kim yönetiyor. Taksim Gezi Parkı'nda ağaçların kesileceği iddiasıyla başlayan gösteriler Ankara, İzmir ve 46 İle sıçradı. Başbakan Erdoğan'ın itidal çağrısı ve CHP'nin Taksim'de miting yapmasına izin vermesinin ardından polis çekildi. Medyanın körüklemesiyle, düzenlemeye tepkiyi ve CHP muhalefetini aşan öfke dalgasını kimin yönettiği sorusuna cevap aranıyor.” şeklindeki haberi okurlarına sunmaktadır.

İlerleyen sayfalarda “ABD Gaza getirdi(...)”, Twitter yalanları: Gezi Parkı'ndaki gerilimi körüklemek isteyen provakatörler Twitter ve Facebook gibi sosyal paylaşım sitelerinde yalan bilgileri devreye soktu(...)”, “Mesele ideolojik(...)” haber başlığı ile Tayyip Erdoğan Taksim'de 5.gününe giren protestoların sökülün ağaçlarla ilgisi olmadığını belirterek olayların ideolojik bir mesele olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca haber başlıkları ile birlikte gazetede İbrahim Karagül' ait “Taksim'den Tahrir çıkmaz” başlıklı köşe yazısı olmak üzere toplam 26 GP haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; “Ağaçların altından tahrik çıktı: Taksim Gezi Parkında ‘ağaçlar kesilmesin’, ‘Topçu Kışlası’nı istemiyoruz’ sloganlarıyla başlayan eylem başta marjinal gruplar olmak üzere bildik manzaralara sahne oldu. Özellikle CHP’li vekillerin Diktatör özentilerinin sonu geliyor, mesajlarıyla vatandaşı sokağa çağırması tepki topladı.” Haberiyle manşetten konuyu ele almıştır. İlerleyen sayfalarda “Biber gazına sert tepki (...)”, “Polis çekilirken militanlar saldırdı (...)”, Mustafa Karaalioğlu köşesinden ”Taksim'den eski Türkiye'ye çıkılır mı?(...)”, Yusuf Ziya Cömert “Yürüyenler ve Yürütenler (...)”, Fehmi Kuru “Yanlış hesap Taksim meydanından dönmeli” başlıklı köşe yazısı ve haber başlığı olmak üzere konuya dair 15 Gezi Parkı haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; olayları “Taksim’e o kışlayı yapacağız: Başbakan Erdoğan mahkemenin durdurma kararını ve eylemleri eleştirdi. Topçu Kışlasının mutlaka yapılacağını söyledi(...)” başlığı ile ele alırken, manşette “Halka özür borçları var: Parktaki göstericiler takdirle karşılanmalı diyen başbakan yardımcısı Bülent Arınç, sorumluların halktan özür dilemesi gerektiğini belirtti.” haberi yer alır. Ardından “Cumhurbaşkanı Gül'den sağduyu çağrısı(...)”, “polis çekildi, gaz dağıldı(...)”, 939

gözü 53 yaralı var(...)", şeklinde köşe yazısı ve haber başlığı dâhil olmak üzere 11 haber yer almaktadır.

03 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; ilk haber olarak "Cumhurbaşkanı Gül, Arınç'la görüşecek (...)" haberini sayfalarında vermektedir. Diğer bir haber ise; "Başbakan'dan açıklama (...)" Başbakan Erdoğan, Taksim Gezi Parkı'ndaki olayların, aşırı uçların organize ettiği bir eylem olduğunu söyledi(...)".

Sabah gazetesi Cumhurbaşkanı'nın açıklamalarını, "Cumhurbaşkanı Gül, Taksim Gezi Parkı'ndaki olaylarla ilgili iyi niyetli mesajların alındığını söyledi(...)" sayfalarından aktarmaktadır.

"Sosyal medya bu afişle çalkalanıyor. Menderes'i astılar, Özal'ı zehirlediler, şimdi de Erdoğan'ı yemeye çalışıyorlar. Türkiye kirli oyunun farkına varıyor (...)" gazetesinin bir diğer haberi olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca gazetede olaylara ilişkin 6 haber daha yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; manşetinden "Çevre duyarlılığı yakıp yıkmaya dönüştü. Taksim Gezi Parkı eylemlerinin amacından uzaklaştığını belirten çevreci örgütler ve sivil toplum kuruluşları, vatandaşları sağduyuya davet etti. Çevre Dostları Derneği Başkanı Ülker Durukan, 'Yeşilin korunmasını isterim ama olay çevre olayı olmaktan çıktı.'" haberiyle güne başlarken, "Gezi Parkı olayları, darbe öncesinde yaşananlarla benzerlik gösteriyor (...)" "Dolmabahçe'de bitmeyen gece. Taksim Meydanı'nın yayalaştırılması projesi kapsamında Gezi Parkı'ndaki ağaçların kesilerek tarihi Topçu Kışlası'nın yeniden inşa edilecek olması sebebiyle başlayan olaylar 7. gününe de olaylı başladı (...)" haberleriyle devam etmektedir.

"Eylemciler polis aracını yaktı (...)", "Gezi'nin faturası esnafa çıktı(...)", "Esnafın camını kırmanın demokrasiyle ne alakası var(...)", "Taksim'de hasarın bilançosu büyük (...)", "AB Temsilcisi'nden barış ve diyalog çağrısı (...)", "Sağlık-Sen: Sokak eylemlerinin amacı demokrasi dışı güçlere hizmettir (...)" haberleri dâhil olmak üzere Zaman Gazetesi sayfalarından toplam 19 haberle GP olaylarına yer vermektedir.

Yeni Şafak Gazetesi; güne “ Güle eğlene yıkım: Taksim, Gezi Parkı’nda 3 gün devam eden eylemler sonucunda savaş alanına döndü. Göstericiler 126 araç ve birçok otobüs durağını yaktı.94 işyerini yağmaladı(...)”haberini manşetten okurlarına sunmaktadır. İlerleyen sayfalarda GP olayları ile ilgili şu haberlere de yer vermektedir.

“Tayyip Erdoğan'ı kimseye yedirtmeyiz. Başbakan Erdoğan'ın Başdanışmanı Yalçın Akdoğan, Gezi Parkı eylemlerini Habertürk'e değerlendirdi (...)” bir diğer haber başlığı olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca gazetenin sayfalarında;

“Yalanın en büyüğü! Gezi Parkı eylemlerinde yaşanan provokasyonlara her geçen gün bir yenisi daha ekleniyor. Provokatörler, Nisan ayında gerçekleşen olayı, Gezi Parkı eylemlerinde yaşanmış göstererek sosyal medyada paylaştı (...)”, “Cumhurbaşkanı'ndan sağduyu çağrısı (...)” ve “Sığındıkları camide içki içtiler! Taksim Gezi Parkı olayları sırasında göstericileri Dolmabahçe'deki BezmiAlem Valide Sultan Camii'ni adeta üs olarak kullandığı ortaya çıktı. Göstericilerin yaralanan arkadaşlarını camide tedavi ettiği ve camiye ameliyathaneye çevirdiği anlaşıldı. Çöplüğe dönen camide çok sayıda sağlık malzemesinin yanı sıra bira şişesi ve sigara paketi de yer alıyor.” haberiyle birlikte gazetede GP olayları ile ilgili 18 haber yer almaktadır.

Star Gazetesi;” güne manşetten “Enkaz kaldı: Gezi parkındaki eylemi bahane edip sokaklara dökülen militanlar başta İstanbul olmak üzere birçok şehri savaş alanına çevirdi. Halk otobüsleri, polis minibüsleri ile bankalar ve ATMleri yakıp yıkan, çok sayıda işyerinin vitrinlerini parçalayan provakatörlerin verdiği zarar büyük oldu.(...) haberi ile okuyucularını buluştururken, “Geçmişte tertip edilen tuzakların tekrarı(...)”, Ahmet Kekeç köşesinden “şartlar olgunlaşmadı Kemal Bey nereye?(...)”, Taha Kıvanç “biraz daha sağduyu(...)”, Mustafa Akyol “Yumuşama Zamanı(...) şeklinde köşe yazıları ve haberleri ile birlikte gazetede 20 GP olayları ile ilgili haber yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; manşette “Rezidans ve şehir müzesi(...)” haberi yer alırken, ilerleyen sayfalarda “meydanı boş bırakmadılar(...)”, “birçok ilde sabaha kadar protesto(...)”, “Bir kuru pastayla sorun çözülebilirdi(...)” “Taksim’in betona değil yeşil kalmaya ihtiyacı var (...)”, “Topçu Kışlası büyük ihtimalle otel olacak(...)” başlıklı haber metinleri ve konuyla ilgili toplam 25 GP haberi yer almaktadır.

04 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; birinci sayfasında ilk haber olarak “Gezi Parkı olayında kritik gelişme. Başbakan Vekili Bülent Arınç, yarın Taksim platformu heyetini kabul edecek (...)” yer almaktadır. İlk sayfada yer alan bir diğer haberi ise; “Twitter rekortmeni ‘yedirmeyiz’ yazısı (...)” olarak yer almaktadır.

Gazetenin ilerleyen sayfalarında ise; “Taksim olaylarına inceleme. Bakan Güler, TBMM Genel Kurulu’nda Gezi Parkı protestolarına ilişkin açıklamalarda bulundu(...)”, “Arınç konuştu faiz düştü (...)”, “Arınç’tan birlik çağrısı (...)”, “Kadir İnanır’dan Gezi Parkı çağrısı. Sanatçı Kadir İnanır, Taksim Gezi Parkı’nda başlayan olaylarla ilgili diyalog çağrısında bulundu(...)” haberleri yer almaktadır. Sabah Gazetesi sayfalarında GP olayları ile ilgili toplam 14 habere yer vermektedir.

Zaman Gazetesi; manşetinden verdiği “Demokrasi sadece seçim değildir, mesaj alınmıştır(...)” haberi ile Cumhurbaşkanı Gül’ün açıklamalarına yer verilmektedir.

Gazetede yer alan diğer haberler ise; “Sağduyu ve diyalog, kurulan tezgâhı bozacaktır (...)”, “CHP Taksim eylemlerinde aşırı uçlarla işbirliği içinde(...)”, “Eylemde liselileri öne sürdüler (...)”, “Eylemcilerin yaptığı yağmanın dehşet görüntüleri ortaya çıktı (...)”, “AK Parti Çiğli ilçe binası kundaklandı (...)”, “Ankara’da gece sükûnet hâkimdi (...)”, “Beşiktaş’ta ‘Gezi Parkı eylemleri. 1 polis yaralandı, çok sayıda gözaltı var (...)”

Zaman Gazetesi 4 Haziran günü sayfalarından toplam 22 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; manşetinden, “Meydanda Yabancı Var (...)” haberiyle güne başlarken, “Mesaj alındı(...)”, “ Millet sandıkta cevap verir(...)”, “Eylemlere katılmayın (...)”, “Erdoğan’ı yedirtmeyiz (...)”, “Polisten Twitter baskını: 16 gözaltı! İzmir’de sosyal paylaşım siteleri üzerinden asılsız haber yaydıkları ileri sürülen 16 kişi gözaltına alındı (...)”, “Gezi Parkı eylemcileri tahrikçilere dava açıyor(...)”, “Gezi’de yabancı ajan parmağı(...)”, Kaçırdıkları iş makinesiyle TOMA kovaladılar. İlerleyen sayfalarda “Arkasında iç dış bağlantılar var (...)”,

Gazeteden son olarak aktaracağımız haber ise; “Otopside "ateşli silah" bulgusuna rastlanmadı. Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı, protesto gösterileri sırasında hayatını kaybeden Abdullah Cömert'in otopsi sonucuna ilişkin açıklama yaptı(...)" haberidir. Aynı gün gazetede GP olaylarına ilişkin toplam 16 haber yer almaktadır.

Star Gazetesi; güne manşetten “Provokatörlere Silivri Desteği: Gezi Parkı eylemiyle başlayan ancak provokatif olaylara dönüşen dikkat çekici destek Ergenekon sanıklarından geldi. Taksim olayları Silivri önlerinde yeşeren Ergenekon kuşatmasının devamıdır.” haberi ile başlamıştır.” Ardından Başbakanın açıklamasının yer aldığı “olaylar organize, içeriden dışarıdan bağlantıları var(...)”, Cumhurbaşkanı Gül’ün “Mesaj alındı gereken yapılır(...)haberi ile, ilerleyen sayfalarda “ ABD Dış İşleri Bakanı John Kerry’nin açıklamasının yer aldığı “Güvenim tam Türkiye sorunu çözer” haberler başlığı ile birlikte benzer haber ve köşe yazısı dâhil olmak üzere 32 haber metni bulunmaktadır.

Bugün Gazetesi; sayfalarında “İtidal Çağrısı : Cumhurbaşkanı Gül Taksim Gezi Parkı krizi için sağduyu çağrısı yaptı. İyi niyetli olarak verilen mesajların hepsi alınmıştır, dedi(...)”, “Gerilime son verin (...)”, “Kamu malına verilen zarara karşıyız.(...)”, “Ankara’da 500 gözaltı(...)”, “Borsada 63 milyarlık kayıp(...)”, “Taksim sakin gerilim her yerde(...)”, “Hükümet barış ve sosyal adalet için çalışmalı: Gezi Parkı’ndaki olaylar ile ilgili açıklama yapan Sosyalist grup başkanı Swoboda hükümete gerilimden öte barış ve sosyal adalet için çalışması tavsiyesinde bulundu.” haberlerine yer vermiştir. Aynı gün gazetede GP olaylarına ilişkin toplam 30 haber yer almaktadır.

05 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; birinci sayfasında “Gösterileri kana bulayacaklardı. Taksim Gezi Parkı’nı bahane ederek sürdürülen eylemler kapsamında İzmir Gündoğdu Meydanı’ndaki gösterileri kana bulamak isteyen üç zanlı yakalandı (...)” haberi yer alırken, gazetenin bu haberi sırasıyla; “İsteklerin sonu yok. Başbakan Vekili Arınç ile

görüşen Taksim Dayanışması üyeleri daha sonra yaptıkları açıklama ile taleplerini sıraladılar (...)” diğer bir haber olarak birinci sayfadan vereceğimiz haberdır.

“Eylemcilerle Polisin Kandil Hatırası (...)”, “Polisten CHP’li Gök’e Suç Duyurusu (...)”, “Gezi olaylarıyla ilgili şok iddia. Olayları provoke eden yabancıların da bulunduğu kişiler gözaltına alındı (...)” haberleri gazetenin 5 Haziran tarihli sayısında yer alan diğer haberlerden bazılarıdır, ayrıca GP olaylarına 11 haberde daha yer verilmektedir.

Zaman Gazetesi; manşette “Bütün taleplere açığız, yeter ki şiddet olmasın(...)”haberini yayınlamaktadır. “MHP genel başkanı Devlet Bahçeli: Tezgah ve komplonun safında yer almayız (...)”, “Gezi Parkı gözaltısı 82 kişi adliyede. Gezi Parkı protestolarına ilişkin gözaltına alınan 6’sı çocuk 82 kişi İstanbul Adalet Sarayı’na getirildi (...)”, “Öğretmenlerden öğrencilere: Ne kadar slogan, o kadar not (...)”. “Hükümetin özrü olumlu, artık taşlı sopalı eylemler son bulsun. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile görüşen Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, hükümet adına yaptığı açıklamada tansiyonu düşüren mesajlar verdi. Çevrecilere yönelik şiddet sebebiyle özür dilediğini belirten Arınç, Topçu Kışlası diye bilinen yerde bir betonlaşma olacağı bilgisini edinen yurttaşlar, yurtseverliğin gereği olarak eylem başlattı”.

“Engelliye yardım eden başkomiseri yaraladılar (...)”, “Eylemciler kask, maske ve çelik yelek giymeye başladı (...)”.

“Taksim eylemcilerine tepki gösterenler Başakşehir’de yürüdü. Taksim Meydanı’nı yayalaştırma projesi kapsamında Gezi Parkı’na Topçu Kışlası’nın yeniden inşa edilmek istenmesi üzerine İstanbul başta olmak üzere birçok şehirde başlayan olaylar devam ederken, Taksim’de yasa dışı sol örgütlerin provakasyonu ile yıkıma dönüşmesi tepkilere sebep oldu.”

“Göstericiler araçlara ve polise havai fişekle saldırdı (...)”, “Eylemciler polise kandil simidi dağıtıp, hatıra fotoğrafı çekti (...)” haberleri Zaman Gazetesinin GP olaylarına ilişkin verdiği haberlerden bazılarıdır. Ayrıca gazetede toplamda GP olayları ile ilgili 29 haber yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; güne manşetinden “GERİLİM DÜŞTÜ: Cumhurbaşkanı Gül ile görüşen başbakan yardımcısı Arınç, Gezi eylemlerinde çevre duyarlılığı ile

hareket eden göstericilere karşı polisin aşırı şiddet kullanmasından dolayı özür diledi(...)" haberini okurlarına sunmaktadır.

"Davutoğlu'ndan ABD'ye sert cevap. Ahmet Davutoğlu ABD Başkan Yardımcısı John Kerry'i arayarak, Gezi Parkı olaylarından dolayı Türkiye'ye yönelik eleştirilere tepkisini dile getirdi (...)" haberiyle okurlarıyla buluşmaktadır. Ardından "Türkiye kaybetti: Faturayı hepimiz ödedik(...)" şeklinde haber yer alır.

Gazetede ayrıca; "Taşla değil sevgiyle konuşalım. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez, "Cenabı hakkın verdiği vasıtalarla, dille, kalple, akılla birbirimizle konuşalım. Taşla, sopayla, gazla, bombayla değil." haberi birinci sayfadan verilmektedir.

"Hükümete 7 talep iletiler. Taksim Dayanışma Platformu ile Bülent Arınç görüşme yaptı. Taksim Dayanışma Platformu taleplerini içeren belgeyi Bülent Arınç'a iletti." Haberleri gazetede yer almaktadır. Gazetenin 5 Haziran tarihli sayısında toplamda 19 GP olayları haberi yer almaktadır.

Star Gazetesi; "Barışçı eyleme özür, saldırgan uyarı: Başbakan yardımcısı Arınç Taksim Gezi Parkı'nda çevre duyarlılığı ile eylem yapan göstericilere uygulanan şiddetten dolayı özür diledi. Arınç 'ancak sokaklarda vahşete neden olanlara özür borcumuz yok. Yaşanan vahşeti 76 milyon sükûnetle izliyor' dedi." haberini manşetten okurlarıyla paylaşmıştır.

Ardından "Fırsatçılara Dikkat (...)", "Organizasyon Zello: Örgüt liderleri sokak eylemlerini bas-konuş yöntemiyle yönlendiriyor(...)" haberleri birinci sayfada yer almıştır. İlerleyen sayfalarda "Gezi Parkı vurgulu Miraç mesajı(...)", "Anayasaya halk şiddeti uyarı önerildi(...)", "Ortadoğu'dan tamamen farklı(...)", "Suç varsa gereği yapılacak: İçişleri Bakanı Güler, Taksim Gezi Parkındaki olaylara ilişkin polislere yönelik iddiaları 2 mülkiye,2 de polis başmüfettişinin incelediğini belirterek; 'bir suç işlenmişse bunun kanuni gereği yerine getirilecektir' dedi.", "Gezi Parkı süreci Oslo ve Reyhanlı ile bağlantılı(...)" haber ve köşe yazısı dâhil toplam 42 GP haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; sürmanşetten ele aldığı haberde "Referandum olabilir: Cumhurbaşkanı Gül ile görüşükten sonra kameraların karşısına geçen başbakan vekili

Bülent Arınç ‘Şiddet gören insanlarımızdan özür diliyorum’ dedi. Gezi Parkı için referandumu işaret etti.”

Manşette ise “Emri kim verdi? : Polise sert müdahale talimatını kim verdi? Tartışmaları siyasetin gündemine yerleşti. Muhalefet sorumluların bulunmasını istedi.(...)” haberi yer almaktadır. Bununla birlikte “Eylemciler ne istiyor(...)”, “Referandum sözü verilene dek oradayız(..), “AB Bakanı Egemen Bağış : Oyuna gelmeyelim tuzakları bozalım(..)”, “Emir aldıkları için böyle davranıyorlar: Gezi parkı eylemlerine değinerek’ Polisin baskısından sonra çöp torbalarıyla meydanı temizleyen gençleri alınlarından öpüyorum’ diyen CHP lideri Kılıçdaroğlu, orantısız güç kullanan polislerin aldıkları emri yerine getirdiklerini söyledi.”, “Polis göstericilerin üzerine siyasi irade saldı.(...)”, “Demirtaş: Kuvvetsizlik başbakan yakıtı(...)”, “Sopalı siviller güven timi çıktı(...)” haberleri dışında köşe yazısı ve haber metni olmak üzere 15 GP haberi daha gazetede yer almaktadır.

06 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; gazeteden olaylara ilişkin haberlerden bazıları kısaca şu şekilde aktarılmaktadır.

“Cumhurbaşkanı Gül'den "aşırı gaz" açıklaması: Cumhurbaşkanı Gül, aşırı gaz kullanımıyla ilgili İçişleri Bakanı Güler ile tekrar konuşacağını söyledi (...)”.

“Gezi Parkı olaylarının perde arkası (...) Gezi Parkı eylemlerinin dış bağlantıları çözülüyor. Olayların arkasında Turuncu Devrim ve Arap Baharı'nı örgütleyen Occupy, Otpor/Canvas gibi oluşumlar var (...)”.

“Gezi Parkı Olaylarının Bilançosu: Bakan Güler' den kritik açıklama. Bakın Zarar Ne Kadar Büyük (...)”, “ İşte Başbakan’ın Ardındaki Halk Desteği (...)” gazetede öne çıkan diğer haber başlıklarıdır. Ayrıca 12 haber daha GP olayları ile ilgili olarak gazetede yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; GP olaylarına ilişkin manşette “Provokatörlere suçüstü (...)” haberi yer alır. Diğer ilgili haberler ise şöyledir: Taksim Platform’undan Arınç’a: TOPÇU KİŞİLERİ PROJESİ İPTAL EDİLSİN(...)”, “Eylemcileri kışkırtan 4 diplomatik pasaportlu gözaltına alındı(...)”, “CHP’den sağduyu çağrısı: Her türlü provokatif

girişim engellenmeli”, “Devlet Bahçeli: Sanal alemin yalan haberleri ciddiye alınmamalı(...)”, Bakan Çelik: Rakiplerimiz, turizmi baltalamak için çatışma görüntülerini dünyaya servis ediyor(...) şeklinde yer alan GP haberleri gazetede yer alan toplam 20 haber içerisinde dikkat çeken haberler olarak yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; devam eden olaylara ilişkin gazetede yer alan haberler; “EKONOMİYE SADIRI: Batı medyası Türkiye ekonomisine savaş açtı(...)”, “ABD’ye cevap: İkinci sınıf demokrasi değiliz(...)”, “Bakan Yazıcı’dan Gezi yorumu: Ülkemiz bunları hak etmiyor(...)”, “75 örgüt lideri tespit edildi(...)”, “Diplomatik provokatör: Gezi Parkı eylemlerinde yabancı provokatörlerin parmağı belgelendi(...)”.

“Niyet belli: İslam dünyası Batı’nın Türkiye’deki protestolar için devrim nitelmesini art niyetli buluyor. Mısır’ı karıştıran 43 yabancıya verilen cezaları hatırlatan siyasiler, Protestolar yabancı grupların bir manipülasyonu. Hedefleri AK parti projesini yıkmak dedi(...)”

“Eylemcilere HOUSTON talimatı: ölseniz de çekilmeyin(...)”, “Taşkınlığa geçit yok (...)” şeklinde 32 GP haber başlığı ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; gazeteden olaylara ilişkin haberlerden bazıları kısaca şu şekilde aktarılmaktadır.

“#yedirmeyeceğiz: Gezi eylemlerinin planlı şiddete dönüşmesi ülke çapında huzursuzluğa yol açtı. Yurt içi ve yurt dışından Başbakan’ın şahsını hedef alan hakaretler sosyal medyada karşı tepkiyle karşılandı.”, “Sendikalar Taksim’e destek için iş bıraktı.(...)”, “Diplomat pasaportlu provakatörler(...)”, “Bu defa halk provakatörleri protesto etti (...)”

Berat Özipek’in köşesinde yer alan “Gezi dersleri”, Orhan Miroğlu’nun “Daha meşru yollar var neden denemiyorsunuz?” başlıkları ile birlikte köşe yazısı ve haber başlıkları olmak üzere 30 GP haberi bugünkü gazetede yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; manşette “3 kritik mesaj başlığı: Yeni bir dil yeni bir söylem gerekli(..), Her sorumluluk omuzlarda bir emanettir(..), Kararlar yeniden değerlendirilmeli(...)”, haber başlıkları ile olayları gündeme taşımaktadır. Ardından “Davutoğlu’ndan Kerry’e sert mesaj(...)”, “Muhalef enerjinin de iktidarı olmalıyız:

Çözüm komisyonu başkanı Naci Bostancı Gezi Protestoları ile ilgili, Bugün gazetesine çarpıcı açıklamalarda bulundu(...)", "Başbakanın hakaretleri toplumsal tepkiyi büyüttü(...)", "Yaşananlar sosyolojik ve siyasi bir çatışma (...)", Başbakan yardımcısı Babacan: 'Şiddetsiz gösteri yapma temel insan hakkıdır.(...)' şeklinde haber metinleri ve Seda Şimşek'in köşesinde okurlarına sunmuş olduğu "Erdoğan'ın almayı reddettiği mesaj: Postmodern 27 Nisan" başlıklı yazısı ve benzer köşe yazıları ve haber başlıkları olmak üzere 20 GP haberi yer almaktadır.

07 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; güne Başbakan Erdoğan'ın Tunus gezisinden sonra yurda dönüşünü manşetten vererek giriş yapıyor, "Başbakan Erdoğan'a Muhteşem Karşılama (...)" manşetli haberin dışında yine birinci sayfadan, "Gezi Parkı ve faiz lobisi. Kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, Türkiye'de devam eden gösterilerin, ülkenin "yatırım yapılabilir" seviyede olan notunu şimdilik tehdit etmediğini açıkladı (...)" haberi yer almaktadır.

Gazetede yer alan diğer bir haber ise; "Gezi Parkı bahane gerisi şahane süreci. Tunus'ta Türk gazetecilere yaptığı açıklamada "Demokratik taleplere canımız feda" diyen Erdoğan, Gezi Parkı eylemlerinin ise içeride dışarıda uzantısı olduğunu söyledi" haberi yer almaktadır. Gazetede GP olaylarına ilişkin toplam 14 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; Gezi Parkı olayları ile ilgili "Erdoğan: Demokratik taleplere canımız feda(...)", "Piyasada Gezi sarsıntısı devam ediyor(...)", Gazetede olaylara ilişkin diğer haber başlıkları ise; "Eylemde şehit olan komiserin 'köprüden atıldı' iddiası(...)", "İş dünyası kaygılı: Gösteriler ekonomik kazanımları yok etmesin(...)" haber başlıkları ile Atilla Yayla'ya ait 'Gezi Dersleri ve Sonuçları' başlıklı köşe yazısı gazetede yer alan 10 GP haberlerinden birkaçıdır.

Yeni Şafak Gazetesi; gazete manşetinden "Millet Bağrına Bastı. Orantısız Sevgi (...)" haberiyle okurlarının karşısına çıkarken, yine birinci sayfadan "Faiz Lobisine Sert

Mesaj (...)” ve Başbakanın “ Demokratik Taleplere Canımız Feda (...)” haberlerini vermektedir.

“Gezi Kredi Notunu Etkilemez (...)” başlıklı haberde derecelendirme kuruluşu Fitch’in açıklamaları aktarılmaktadır. Gazeteden öne çıkan haber başlıklarının dışında 9 GP olaylarıyla ilgili haber daha yer almaktadır.

Star Gazetesi; “ Gönüller yapmaya geldim: Başbakan havalimanına kendisini karşılamaya gelen onbinleri Yunus’un ‘Gönüller yapmaya geldim’ şiiiriyle selamladı. Demokrasiye kastedene asla göz yummayacağız.(...)”,haberini manşete taşımıştır. İlerleyen sayfalarda “Provokasyon bekliyordum ama çevre olması beni üzdü(...)”, “AVM olmadığını biliyorduk: Başbakan yardımcısı Arınç’a talep ileten grupta yer alan Tayfun Kahraman ‘İlk gün Gezi parkına AVM değil, yol genişletme çalışması yapılacağını biliyorduk. Sosyal medyada AVM için ağaç kesiliyor haberi yapılmasaydı bu eylem olmazdı’ dedi.”, “Çevre adına yapılan eylemler utandırdı(...)” haber başlıkları dışında 21 GP olaylarıyla ilgili haber ve köşe yazısı daha yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; sürmanşette “Demokratik taleplere canımız feda (...)” haberine yer vermiş, manşette ise “Gezi şehidi: Taksim’de başlayan eylemler 3’üncü cana mal oldu. Adana’da komiser Murat Sarı gezi eylemine müdahale ederken alt geçit inşaatına düşerek hayatını kaybetti(...)” haberine yer verilmiştir. İlerleyen sayfalarda F.Gülen’in yabancı basına yapmış olduğu bir söyleşide Gezi parkı olayları ile ilgili görüşleri yer alır.” Mesele küçükken çözmeye bakın: Enkaz halindeki bir neslin restorasyona tabi tutulmasına ihtiyaç var (...)”,” İnatlaşma bitirilmeli: Aydınlar Gezi Parkı olaylarının ardından izlenecek yöntemle ilgili ‘gerginlik azaltılmalı’ çağrısı yaptı(...)” haberleri olmak üzere 30 GP haberi yer almaktadır.

08 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; güne manşetten verdiği “AK Parti'den iki büyük miting kararı AK Parti MKYK toplantısından Ankara ve İstanbul'da iki büyük miting yapma kararı çıktı. Mitinglerde yüzbinlerce Ak Partilinin meydanlarda buluşarak gövde gösterisi

yapması hedefleniyor” haberiyle başlayan gazetenin birinci sayfasında yer alan diğer haberler ise;

“Gezi Parkı'na müdahale olacak mı? Vali Hüseyin Mutlu ise bugün attığı tweette şunları söyledi: "Dünden bu yana Taksim-Gezi Parkına müdahaleye hazırlandığı yönündeki iddialar şiddeti provoke etmek isteyenlerin çabaları olabilir. Dikkat(...)”.

“Lobi ayarı aldı. Başbakan Erdoğan'ın önceki gece faiz lobisine yönelik "Milletin alın terini size yedirmeyiz" açıklamasından sonra piyasadaki spekülasyon atak durdu. Dolar düştü, borsa yükselişe geçti (...)” haberleri gazete yer alan GP olaylarından dikkat çeken haberler olarak yer almaktadır. Bu haberler dışında GP olaylarına ilişkin 19 haber ve köşe yazısı daha yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; sayfalarında “Spor Yöneticileri: Demokratik taleplere evet, yakana yıkana hayır (...)”, “Çarşı grubu provokasyona gelmedi(...)”, “Anadolu Alevi Bektaşî Federasyonu Başkanı Cengiz Hotoğlu: İlegal örgütler kargaşayı seviyor, oyuna gelmeyin(...)”, “Eli sopalı sivil polisler incelemeye(...)”, “MHP Genel Başkanı Bahçeli: Birleştirici olması Erdoğan'ın hayrına (...)”, “Hüseyin Çelik: İktidarı sokakta arayanlar var(...)” şeklinde yer alan haberler 17 GP haberler başlıklarından bazılarıdır.

Yeni Şafak Gazetesi; manşetinden “KİRLİ PAZARTESİ: Gezi eylemlerinde asıl hedefin, uluslararası medya işbirliği ile Türkiye'ye ekonomik operasyon olduğu netleşmeye başlarken, Sermaye Piyasası Kurulu Pazartesi'den bu yana borsadaki manipülatif işlemleri mercek altına aldı(...)” haberini okurlarına sunmaktadır. İlerleyen sayfalarda “Toparlanın gidiyoruz: Eylemciler çadırları söküp Kuğulu Park'ı terk etti(...)“ Gazeteci Yazar Orhan Miroğlu: Eylemlerin nedeni, Yenilgi psikolojisi(...)”, “Bizi millet getirdi, millet gönderir(...)”, “Gezi'den tansiyonu düşüren açıklama: Gezi eylemlerini başlatan Taksim Platformundan ‘diyalog ve müzakereye açığız’ açıklaması geldi.” şeklinde 25 GP haber ve köşe yazısı yer alır.

Star Gazetesi; manşetinde “Şiddetin sorumlusu faiz lobisi” haberi yer alırken, beraberinde “Platform Vandalizme mesafe koyuyor (...)”, “İşte lobi manşetleri(...)”, “Piyasalarda artan tansiyon düşüyor(...)”, “30 yıllık terörü sonlandırıyoruz Gezi Parkı'nı mı çözemeyeceğiz: TÜSİAD Başkanı Yılmaz Gezi parkı olaylarının konuşarak

çözölebileceğini söyledi. Türkiye'nin yıllardır terörle mücadele ettiğini belirten Yılmaz: "30 yıldır yaşadığımız terörü konuşarak sonlandırıyoruz, Gezi Parkı olayını mı çözemeyeceğiz" dedi. "Faiz lobisi fazla heveslenmesin: Tunus ziyareti dönüşü hava limanında kendisini karşılamaya gelen onbinlere seslenen Erdoğan: 'bu faiz lobisi borsada spekülasyonlarla bizi tehdit edeceklerini zannediyorlar. Bu milletin alın terini yedirtmeyeceğiz' dedi.", "Yüzde yüzün başbakanıyım (...)" haberleri olmak üzere 32 GP haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; "AB'ye Gezi resti" başlığı ile manşette yer alan haber şöyledir: Başbakan Erdoğan ile Avrupa Birliği Komisyonu Genişlemeden Sorumlu Üyesi Stefan Füle arasında İstanbul'daki konferansta Gezi Parkı gerginliği yaşandı (...), "Gezi şehidi dualarla uğurlandı(...)", "Bizi millet getirdi millet götürür (...)", "Sınırsız özgürlük anarşidir: Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz, 'sınırsız özgürlük anarşidir. Başkasının hakkının ihlal edilmesidir.(...) haberlerine benzer 25 GP haberi bulunmaktadır.

09 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; manşetten "Başbakan Erdoğan'a Coşkulu Karşılama (...)" haberiyle okurlarıyla buluşan gazete birinci sayfasında ağırlıklı olarak Başbakan'ın Ankara'ya geliş sırasında düzenlediği mitinglerden haberler aktarmaktadır. ""Bunun bedelini ağır ödeyeceksiniz (...) Ankara'da halka seslenen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak 'faiz lobisi'ne sert çıktı (...)" haberi birinci sayfadaki bir diğer haberdir.

Gazetede yer alan haberlerin 18 tanesi GP olaylarına ilişkin haberlerden oluşmaktadır.

Zaman Gazetesi; Sayfalarında "Gezi Parkı olayları, Taksim'deki otel rezervasyonlarını yarıya düşürdü(...)", "Topbaş: Taksim'e AVM, otel, rezidans yok(...)", "Hüseyin Çelik: Makul taleplere açgız, birileri istiyor diye de kelle vermeyiz (...)", haberleri gazete sayfalarında GP olaylarına ilişkin aktarılan toplam 15 haberden bazılarıdır.

Yeni Şafak Gazetesi; birinci sayfasından “ SİVİL DARBE ENGELLENDİ: Başbakan Erdoğan: Faiz lobisi ve dış destekçileri hükümete karşı sokakları savaş alanına çevirerek sivil darbe yapmak istedi. Girişim önlendi(...)”haberi yer alır.

İlerleyen sayfalarda “İstanbul, Kahire, Tahrir, Taksim değildir: Almanya Dışişleri Bakanı Westerwelle, Gezi Parkı eylemlerini Arap Baharına benzetenlere karşı çıktı(...)”, Prof. Dr. Erol Göka Gezi Parkı eylemleri ile ilgili olarak verdiği röportajında “ Ak Parti online gençlikle de diyalog kurmalı (...)” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Ele alınan haber başlıkları gazetenin GP olayları ile ilgili aktardığı toplam 17 haberden birkaçıdır.

Star Gazetesi; Taksim’e kulak tıkamadık(...)”, AVM yok, rezidans yok, Gezi Parkı Maçka’ya uzayacak(...)”haberlerini manşetten verirken, ilerleyen sayfalarda “Zarar gören esnafa destek hazırlığı(...)”, Faiz lobisi şiddeti ‘eski müşteri’ için destekliyor (..), “Vali’den Gezi Parkı’na ‘müdahale yok’ tweeti(...)”, “Çevresel hassasiyeti saygıyla karşılıyoruz (...)” şeklinde benzer haberler yer almaktadır. Ayrıca Elif Çakır’a ait “Erdoğanfobikler” ve Halime Kökçe’ye ait “Tayyibofobi Tayyibizm doğurur (...)” başlıklı köşe yazısı olmak üzere toplam 30 GP haber metni ve köşe yazısı aktarılmıştır.

Bugün Gazetesi; manşette “Çözüm yerelde: Gezi Parkı kriziyle birlikte ulusal ve yerel kamu hizmeti tartışmaları başladı. Uzmanlar çözümün yerel yönetimlerin güçlendirilmesinde olduğunu belirtti.(...)” haberine yer vermiştir. ”AVM, rezidans ve otelden vazgeçtik(...), “Bahçeli’den erken seçim çağrısı: Gezi parkı protestolarına hükümetin antidemokratik uygulamalarının neden olduğunu savunan MHP lideri Bahçeli, erken seçim çağrısında bulundu.(...)”, Almanya Dışişleri Bakanı Westervelle: ‘İstanbul’da Kahire değil (...)”,Sosyal medya operasyonu: 5 kişi gözaltına alındı.(...)”, “Erken seçim iddiaları hayal mahsulü(...)” şeklinde haberler olmak üzere 18 GP haberi aktarılmıştır.

10 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; sayfalarında bugün GP olaylarına fazla değinmemekle birlikte, eski haberleri tekrar ya da yeni gelişmeleri anlatarak aktarmaktadır. “O camiyle ilgili inceleme başlatıldı. İstanbul Müftülüğü, Taksim Gezi Parkı protestoları sırasında eylemcilerin sığındığı Dolmabahçe Valide Sultan Camii'nde yaşananlarla ilgili inceleme başlattı (...)” haberi bu haberlerden biridir. Gazetede ağırlıklı olarak GP olayları köşe yazılarından aktarılmaktadır, köşe yazılarından bazılarının başlıkları ise;

Hasan Bülent Kahraman köşesinden “Taksim Meydanı Çözüm Planı (...)”, Süleyman Yaşar’ın köşesinde “Nedir Faiz Lobisi? Erdoğan Niye Lobiyi İşaret Etti? (...)”, Okan Müderrisoğlu köşesinden “Tencere Tava Meselesi (...)” ve son olarak Ömer Taşpınar köşesinden “Gezi Olayları Neden Dünya İçin Önemli (...)” yazılarıyla 5 GP olaylarına değinmektedirler.

Zaman Gazetesi; sayfalarından GP olaylarını şu haberlerle okurlarına aktarmaktadır.

“Eylem bahanesiyle yağma yapanlar, eşyaları satarken yakalandı (...)”, “Gösteriler sırasında köprüden atılan çocuk, dehşet anlarını anlattı (...)”.

“Taksim Gezi Parkı’nda gergin buluşma. Gezi Parkı olaylarının 13’üncü gününde Taksim Dayanışma Platformu tarafından Taksim Meydanı’nda miting düzenlendi (...)”.

“Gezi Parkı’nda kim neye direniyor? Gezi Parkı eyleminde 13. güne girildi. Parkta sol fraksiyonlar; İşçi Partisi, ESP, TKP, EMEP, Halk Cephesi, DHKP-C gibi reaksiyoner parti, sendika ve örgütler tam manası ile bir propaganda alanı bulmuş. Parktaki panayır havasının aksine barikatlı sokak aralarında bir işgal görüntüsü var.”

“Bir gönül için bin özür dilerim. İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu, Taksim Gezi Parkı olaylarıyla ilgili özeleştiride bulundu ve şiddete karışmayan göstericilerden özür diledi. Geceleri iki saat dahi uyuyamadığını belirten Vali Mutlu, gençlere dertleşme çağrısı yaptı: “Her birey bizim için değerli ve özeldir(...)”.

“TOMA aracına telefon kulübesiyle saldırmışlar. İzmir’de Gezi Parkı’nı bahane ederek ortalığı savaş alanına çeviren marjinal grupların polisleri taş yağmuruna tutması, panzerlere ellerine geçirdikleri taş ve sopalarla saldırması, bir bankayı yakması

kameralar tarafından kaydedildi(...)" haberleri gazetede yer alan GP olaylarına ilişkin ilgi çekici başlıklı haberlerdir. Bu haberler dışında gazetede 13 haber daha yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; gazete sayfalarında olaylara ilişkin haberler ve başlıkları şöyle yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi bugünkü manşetinden, "Bu ne tesadüf: Sivil darbe girişimine dönüştürülen Gezi eylemlerinin kurgulandığını ortaya koyan bilgiler gün yüzüne çıkmaya başladı: İngiltere merkezli bir ajansın desteği ile İstanbul'da sahnelenen 'Mi Minör' oyununda, aylarca eylemlerin provası yapıldı (...)" haberini vermektedir.

"Sandıkta ders verin. Başbakan Erdoğan, Adana, Mersin ve Ankara'da mitinge dönüşen karşılamada Gezi eylemlerini provoke edenlere mesaj verdi. Erdoğan, yerel seçimleri hatırlatarak 'Tuzak kuruculara en güzel dersi 7 ay sonra vereceksiniz' dedi."

"Emniyetten CHP milletvekillerine kınama. Emniyet Genel Müdürlüğü, CHP Milletvekilleri Levent Gök ve Süheyl Batum'un emniyet personeline yönelik sözlerini kınayan bir açıklama yaptı. Emniyet'ten yapılan açıklamada ayrıca, intihar eden polisler için haberlerin gerçeği yansıtmadığı belirtilerek, "Gezi Parkı olayları nedeniyle hiçbir personelimiz intihar etmedi" denildi" haberleri gazete yer alan haberlerden bazılarıdır. Bu haberlerle birlikte 15 GP haber başlığı ve köşe yazısı gazetede yer almaktadır.

Star Gazetesi; bugünkü haber ve başlıkları şöyle yer almaktadır.

"Amaç çevreyse, emrinizdeyim: Erdoğan, Gezi Parkı'nda çevre kaygısıyla eylem yapanlara seslenerek, bunu çevrecilik adına yapıyorsan kapım açık. İdeolojik temsil görevi yapanlara katılmayın. Eğer, amaç demokrasi ise bu başbakan sizin emrinizdedir.(...) dedi." "Bir gönül için bin özür dilerim(...)", "CHP'li vekil başbakana hakaret edenlere para verdi.

Manşette ise Star Gazetesi; "Faiz lobisine Şah çekti(...)" başlığı haberini okuyuculara sunmaktadır.

"Polisi bunlara yedirtmeyeceğiz(...)", "Demokratik olgunluklarla biz bu sorunu aşarız: Bakan Şahin; daha fazla sağduyu, itidal, hoşgörü, empati ve vatandaşımızın birbirine olan sorumluluk bilinci ile bu süreç ülkenin lehine yönetilecektir.

Demokrasimiz olgunlaşacak, içselleşecek ve kazanan Türkiye olacaktır.” şeklinde sayfada yer almaktadır. “ Banka reklamlarına kısa bir ara eylemdeyiz (...)”.

Ayrıca gazetede GP ile ilgili köşe yazılarına da ağırlık verilmiştir. Bunlardan birkaçı; Mustafa Akyol’un “Hayır bu filmi daha önce görmemiştik(..)” başlıklı yazısı, Mustafa Karaalioğlu’na ait olan “Ak Parti’nin zenginleri bu tabloya karşı neden tavır koymadı?(...)” yazısıdır. Bu haber ve köşe yazıları ile birlikte bugünkü sayıda 22 GP haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; manşette “Bin defa özür dilerim(...)” haberi ile okuyucularına seslenmiştir. “Protestolar demokrasinin göstergesi: Avrupa Komisyonu eski Başkan Yrd. Verheugen: Gezi Parkı protestolarının Arap Baharı ile kıyaslanmayacağını söyledi.(...) Kendisi “Olayların Arap Baharı ile kıyaslanması imkânsız. Tam tersine protestolar Türkiye’nin ne kadar demokratik olduğunu gösterdi. Çünkü halk sokaklara dökülüp görüşlerini ifade ediyor. Bunun nesi kötü(...)”

“Protestocular Taksim’e sığmadı (...)”, “Adalet Bakanı Sadullah Ergin: hak ararken başkalarının hakkını ihlal etmemeliyiz(...)”, “7 ay sonra sandıkta görüşelim(...)”

İlerleyen sayfalarda konu ile ilgili köşe yazılarına ağırlık verilmiştir. Belirtilmiş olan haber başlıkları ve köşe yazıları ile birlikte toplam 21 GP haberi bugünkü sayıda okuyuculara sunulmuştur.

11 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; olaylara ilişkin haberlerden bazıları; “Yakınımın örtülü gelinini yerlerde sürüklediler Başbakan Erdoğan, Taksim'deki Gezi Parkı olaylarını değerlendirdiği toplantıda eylemcileri özgürlükçü olarak nitelendirenlere bir zamanlar başörtülü kızlara yapılan zulmü hatırlattı ve bir yakınımın gelinin Başbakanlık ofisinin yanında, yerlerde süründürüldüğü söyledi.”

“Türkiye’de olanlar Arap Baharı’yla kıyaslanamaz Avrupa Komisyonu’nun eski Başkan Yardımcısı Günter Verheugen, Gezi Parkı protestolarının, Arap Baharı ile kıyaslanamayacağını söyledi.” Sabah gazetesinin sayfalarında 13 GP haberi yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; gazetede yer alan GP olayları haberlerinden bazıları başlık ve açıklamaları ile şöyledir.

“Eylemde taşlar sökülmesin diye kaldırımlar betondan yapılıyor (...)”, “Gezi Parkı’nda içki satışına karşı çıktı diye bıçaklandı: Beşiktaş Çarşı grubu üyesi Bülent Ergenç, Gezi parkı eylemlerine destek için gittiği Taksim’de bıçaklandı(...)”,

“Emniyet: 4 polis intihar etti, sebep ‘Gezi’ değil Emniyet Genel Müdürlüğü, ‘Son iki haftada Gezi Parkı olayları sebebiyle 6 polis intihar etti’ şeklindeki iddiaları yalanladı.(...)”, “Sosyal medyaya erişimde sorun yok Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım, Taksim Gezi Parkı’nda internet erişiminin engellendiği yönündeki iddialara cevap verdi (...)” şeklinde gazetede 14 GP olayları ile ilgili haber yer alır.

Yeni Şafak Gazetesi; gazetesinde yer alan ilk haberimiz CNN’e verilen bir tepki haberidir.

“CNN gazı Gezi Parkı’ndaki eylemlere müdahale eden polisin kaos ve kargaşaya yol açtığını vurgulayan Amerikan yayın kuruluşu CNN International, verdiği yanlış bilgiler ve kullandığı yanıltıcı ve kasıtlı dille yayın ilkelerinin bütün kurallarını çiğnemekle kalmadı, dünyayı da göz göre göre kandırdı.”

“Başbakan sanatçıları kabul edecek. Başbakan Erdoğan yarın Taksim Gezi Parkı ile ilgili 20 kişilik heyetin yanı sıra Hasan Kaçan, Necati Şaşmaz ve Gökhan Özoğuz’u kabul edecek. Erdoğan, perşembe günü de Hülya Avşar ile görüşecek.”

“Türkiye’nin 10 yıldır darbeye ihtiyacı var! (...) Kanada’dan yayın yapan National Post gazetesi, Taksim olayları nedeniyle yayınladığı yazıda, ‘demokrasinin Türkiye’de henüz olgunlaşmamasının darbeleri gerekli kıldığını’ ileri sürdü”.

“Twitter’da büyük Gezi oyunu! Taksim Gezi Parkı yıkımını engellemek için başlatılan protestolara bu kez de bir ‘sosyal medya oyunu’ karıştı (...)” haberleri gazetede yer alan 22 GP haberlerinden bazılarıdır

Star Gazetesi, “Moşe’nin ağzı kulaklarında: İsrail’den Gezi Parkında şiddet ve Vandallıkla isyan çıkarmak isteyen eylemcilere tam destek geldi. Eylemlerin Erdoğan düşene kadar devamı için dua ediyoruz.” , “Çevreye şefkatli, lobilere öfkeli (...)”,

“Artık eylem değil, işgal(...)”, “Gezideki içki satışı yasaklansın(...)” haberleri gazetenin ilk sayfasında yer almaktadır.

“Millet Erdoğan’ı yedirtmez(...)”, “Taksim’i işgal ettik kusana kadar içiyoruz (...)”, “Başbakanın Gezi parkı eylemcilerine randevu(...)”, “Konseri bırakıp eyleme gittiler(...)” haberleri gazetede yer alan 28 GP haberlerinden bazılarıdır.

Bugün Gazetesi; “Eylemi büyütme hazırlıkları var(...)”, “Ağaca da kıyamam, gençlere de(...)”, şeklindeki haberler ilk sayfada yer alan başlıklardandır. İlerleyen sayfalarda “Geziden modern Türkiye çıkabilir(...)”, Egemen Bağış: Erdoğan Rabbimizin bir müjdesidir.(...), “Emniyetten CHP’li milletvekillerine yanıt: Seviyesiz beyanları nefretle kınıyoruz (...)”.

“Dış basın: Erdoğan’ın sabrı tükeniyor(...)”, “Anladığın dilde konuşuyorum, şanzımanı dağıttın kardeş: CHP Genel Başkan Yardımcısı Haluk Koç; TBMM’de düzenlediği basın toplantısında, Gezi Parkı eylemlerine yönelik sözleriyle Başbakan Erdoğan’ı eleştirdi.(...),

“CHP’nin Gezi Parkı kalsın önergesi reddedildi(...)” haberleri gazetede yer alan 21 GP haberlerinden bazılarıdır.

12 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Gazetelerin bugün gündemi yoğun, 11 Haziran günü Taksim’de gerçekleştirilen polis müdahalesi sonucu tansiyon yeniden yükselmiştir.

Sabah Gazetesi; manşetinden; “KİMSENİN YANINA KAR KALMAYACAK BAŞBAKAN ERDOĞAN: Bu eylemler bazı sermaye grupları, faiz lobileri, bazı medya grupları tarafından çok açık şekilde kullanıldı. Eylemciler büyük fotoğrafı görmeli (...)” haberini aktarmaktadır.

Gazetenin birinci sayfasındaki diğer haberler ise; “PARK AYRI, ALAN AYRI Bu mu çevreci Molotof, telsiz ve silah (...)”.

“Gezi’de eylemler sürsün mü? Hayır, %82.8 Evet %7.5 (...)” haberi diğer bir haber olarak okurlarına aktarmakta Sabah Gazetesi. Gazetede GP olayları ile ilgili toplam 26 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; güne manşetinden “Polis Taksim’e girdi, Gezi Parkı’na müdahale yok Gezi Parkı eylemlerinin 15. gününde Taksim’e giren polis, Cumhuriyet Anıtı ve AKM’deki afişleri söktü, barikatları kaldırdı. Parktaki eylemcilere dokunmayan polis ekipleri, taş ve molotofla saldıran göstericilere biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. 10’dan fazla kişinin yaralandığı gösterilerde 72 kişi gözaltına alındı.” haberini aktarmaktadır.

Gazetenin birinci sayfasındaki diğer haberler ise, “BU TAYYİP ERDOĞAN DEĞİŞMEZ (...)” ve “MERKEZ’DEN DOLARA ‘GEZİ’ MÜDAHALESİ (...)” haberleridir. Ayrıca gazetede toplam 17 GP olayları haberi daha yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; manşetinden “YERİNDE MÜDAHALE Hükümetin çevreciyle provokatörü ayıran söylemi Taksim’e müdahale eden polisin tutumuna da yansdı (...)” haberini vermektedir.

Ayrıca birinci sayfa haberleri arasında; Başbakan’ın “Eylemi bitirin gözlerinizden öpüyorum (...)”,

“Camideki rezaletin görüntüleri elimizde (...)”, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan’ın “Gezi olmasa faizler düşerdi (...)” ve “Polis değil devrimci karargâh elemanı (...)” haberleri yer almaktadır. Gazetede GP olayları ile ilgili toplam 24 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; manşetinden Diyaloga Sabotaj: Başbakan Erdoğan’la Gezi Temsilcilerinin Görüşmesi Öncesinde, Bazı Gruplar Polise Saldırdı, Taksim Savaş Alanına Döndü (...)” haberi yer almaktadır.

“Silahlı provokatör SDP’li çıktı(...)”, “ Başbakan Erdoğan Gezi Parkı eylemcilerine çağrıda bulundu: Artık evinize dönün(...)” haberleri yer almaktadır.

Gazetede GP olayları ile ilgili toplam 28 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; “ Çocuklar tehlikede: Gezi Parkı eyleminin 15.inci gününde polis Taksim’deki gruplara müdahale etti. Vali ‘Çocukların can güvenliği için ciddi kaygılarım var’ uyarısında bulundu.(...)”, “Gezi Parkı işgal alanı değildir(...)”, “BM’den sükunet çağrısı(...)”,

“Twitter’ı en iyi kullanan bürokrat İstanbul Valisi(...)”,CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu partisinin grup toplantısında; Anladıkları dil ne öldürecek misin?(...) HDP eş genel başkanı Selahattin Demirtaş’ın “Hükümet gençleri anlayamıyor(...)”, “Çekilmiyoruz, davamızın arkasındayız(...)” , “Molotoflu gösterici devrimci karargâh üyesi çıktı(...)” başlıklı haberi olmak üzere köşe yazıları ve haberler ile birlikte toplam 25 GP haberi yayınlanmıştır.

13 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; “GEZİ PARKI İÇİN REFERENADUM (...)” haberini manşetten vermektedir, haberin detayında, “Erdoğan, Gezi Parkı ve Topçu Kışlası İçin Referandum Sinyali Verdi: Kararı İstanbullu Verecek. Ne Karar Verirse Başımız Üstüne” yer almaktadır.

“Karıştırmayın Gül’den uluslararası medyaya çağrı: Türkiye’yi Ortadoğu ülkeleriyle karıştırmak çok yanlış (...)”.

“Burası Taksim Değil LONDRA (...)” haberleri gazetenin birinci sayfasında yer alan diğer haberlerdir. Ayrıca gazetede GP olayları ile ilgili toplam 28 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; manşetinden diğer gazeteler gibi Başbakan’ın Gezi Parkı ve Topçu Kışlası için yaptığı açıklamayı “REFERANDUM ÖNERDİ (...)” diyerek aktarmaktadır. Alevi Vakıflar Federasyonu Genel başkanı Doğan Bermek’in “Gezi üzerinden Alevi-Sünni çatışması planlanıyor (...)” açıklaması birinci sayfadan aktarılan bir diğer haberdır.

“Yanlışta ısrar ederseniz inandırıcılığınız kaybolur (...)” başlıklı haber Cumhurbaşkanı Gül’ün Rize gezisinde yaptığı konuşmalardan aktarılan bir başka birinci sayfadan aktarılan haberdır.

“İddia edilen MİT tasarısına hukukçular tepki gösterdi (...)” ve “ Bir ayda yurtdışına 8.5 milyar dolar çıktı (...)” haberleri gazetenin birinci sayfasından aktardığı diğer haberlerdir. Gazetede toplam 30 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Yeni Şafak Gazetesi; 13 Haziran 2013 tarihli gazetenin birinci sayfasındaki haberleri bizzat gazetenin kendisinden aktarıyoruz.

Resim 3.1: 13 Haziran 2013 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi 1. Sayfası

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi 13 Haziran 2013 Tarihli Sayı

Ayrıca, gazetede toplam 34 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Star Gazetesi; Manşette” Kadınlar küfrediyor, erkekler vuruyor(...)haberi yer alır. Haberin detayında Başörtüsü nedeniyle Gezi protestocularının saldırısına uğrayan genç kadın yaşadığı korku dolu anları gazeteci yazar Elif ÇAKIR’a anlatmıştır(...)” şeklinde bilgi yer alır.

“ÇIKIŞ YOLU REFERANDUM: Başbakan Erdoğan, çoğu Gezi Parkı eylemcileri arasında yer alan 11 kişilik heyeti 4,5 saat dinledi. Toplantı sonrası AK Parti Sözcüsü Çelik açıkladı: ‘Başbakanımız halkımızın meşru taleplerine kalbimizde, kapımızda açıktır, dedi, referandum yolunu gösterdi. İstanbul halkının kararını öpüp başımızın üstüne koyarız(...)’.”başlıklı haberi GP olayları ile ilgili gazetenin birinci sayfasından aktardığı diğer bir haberdır. Gazetede toplam 23 GP olayları haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; Manşette “Gezi Parkı’na Referandum” haberi yer almaktadır. Haberin detayına indiğimizde, Başbakan Erdoğan, Taksim Gezi Projesi ile ilgili 11 kişilik heyeti kabul etti. Toplantıdan ‘Topçu Kışlası’ için ‘Referandum’ kararı çıktı(...)”şeklinde bilgi yer alır.

“Kimse gaza gelmesin: Hüseyin Çelik: Kimse gaz da yemesin, gaza da gelmesin, dedi. Gezi parkının artık bir an önce boşaltılması gerektiğini vurguladı.(...)”haberine yer verilmiştir. Gazetede GP olayları ile ilgili toplam 18 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

14 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; güne manşetten verdiği “İSTANBUL HALKI NE DİYORSA O (...)” haberiyle okurlarıyla buluşmaktadır. Haberin detayı daha önce aktardığımız gazete haberlerinde yer alan referandum haberi ile aynı içeriği taşımaktadır.

“Gezi’deki Çadırları Yakacaklardı (...)” başlıklı haberde İçişleri Bakanı’nın müdahalenin provokasyonu önleme amaçlı yapıldığı ile ilgili haberi gazetenin birinci sayfasındaki başka bir haberdır.

“Hiç Açmadan İade Öfke: Avrupa Parlamentosu’nun Gezi Kararına Ankara Çok Sert Çıktı (...)” bir başka birinci sayfa haberimiz.

“ABD’deki Türklerden ‘Dur De’ Mitingi (...)” ve Cumhurbaşkanı’nın “Bu Konunun Böyle Bir İstikamete Girmesi Sevindirici (...)” başlıklı haberler gazetede yer alan diğer GP olayları ile ilgili 28 haberden sadece ikisidir.

Zaman Gazetesi; gazetenin birinci sayfasında GP olaylarına ilişkin öne çıkan haberler; Başbakan'ın "Referandum Değil Plebisit (...)" başlıklı haberi, "AB Büyükelçileri: İktidarda Meşru Bir Hükümet Olduğu Unutulmamalı (...)" haberleri yer almaktadır.

Yine birinci sayfada yaş haddinden emekli olan Danıştay Başkanı Hüseyin Karakullukçu'nun "Kamuoyu yoklaması olabilir ama yargı kararı esastır (...)" başlıklı haberi GP olayları ile ilgili gazetenin birinci sayfasından aktardığı diğer bir haberdur. Gazetede toplam 14 GP olayları haberi yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; birinci sayfasından aktaracağımız haberlerin ilk sırasında "GEZİ BASKISI ÖLÜME GÖTÜRDÜ: TED Koleji'nde okuyan A.E. okuldaki çevresinin baskısıyla Gezi eylemlerine katıldı. Taksim'de iken 'Evime gitmek istiyorum' diye tweet attı. Baba Faruk E. sabaha karşı bulabildiği kızını yurda teslim etti. Yurt yönetiminin çıkmasına göz yumduğu A.E. yeniden Gezi Parkı'na giderken bindiği taksiyi durdurdu ve viyadükten ölüme atladı." haberi manşette yer almaktadır.

Gezi Parkı'nda Gandhi ruhu yok: Sivil itaatsizlik kitabının yazarı Doç. Dr. Şükrü Nişancı, Gezi Parkı eylemlerinin çevreci bir mahiyet taşımayıp, mevcut hükümeti yıpratma amaçlı olduğuna dikkat çekti(...)

"Cameron'dan Gezi protestocularına ders: İngiltere Başbakanı David Cameron, "İstanbul'daki olayları tartışırken unutmamalıyız ki Türkiye'nin geçen 10 yılda kaydettiği ilerleme daha demokratik ve insan haklarının olduğu bir ülke olma yönündedir" dedi." haberi gazeteden aktaracağımız GP haberlerinden bazılarıdır. Gazetede toplam 16 GP haberi ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; manşette "KARARINIZI TANIMIYORUM: Başbakan Erdoğan, Avrupa Parlamentosunun Gezi Parkı'ndaki olaylardan hükümeti sorumlu tutan kararını tanımadıklarını belirterek "Senin haddine mi? G-8 göstericilerinin yerlerde sürüklendiği İngiltere'ye ne söylediniz? Karar bizim için yok hükmündedir" dedi.(...)" haberi yer almaktadır.

İlerleyen sayfalarda "Gezi'ye halk karar versin(...)", "İkinci Gezi Heyeti Başbakanlıkta(...),"Gurbetçi tepkisi bizi utandırmayın(...)", "Başbakanlık ofisi 2

metreyle kurtuldu(...)", "Eylemci çadırlarını yakmak isteyen provokatör önlendi(...)" haberi yer almaktadır. Gazetede olaylarla ilgili 14 GP haberi yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; manşette "REFERANDUM TARTIŞMASI(...) başlığı ile başbakan Erdoğan'ın Gezi Parkı'na Topçu Kışlası yapılması konusunda halk oylamasına gidilmesi hakkındaki yorumları dikkat çekmektedir.

"Akkiraz'dan TBMM'de Gezi Parkı protestosu: Çapulcu tişörtü giydi(...)", "Taksim Dayanışması'ndan Çelik'e yanıt: Referandum değil, adım atılsın(...)", "AP'den Erdoğan'a uzlaşmacı ol tavsiyesi (...)" haberleri yer alırken Adem Yavuz Arslan'ın köşesinde yer verdiği 'Gezi'de neyi test ettiler' başlıklı yazısı okurlarına sunulmaktadır. Gazetede haber başlıkları ve köşe yazıları dâhil 19 GP haberine yer verilmiştir.

15 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; manşetinde "4 MADDELİK YOL HARİTASI. Başbakan Erdoğan'ın sanatçılar ve sivil toplum örgütleriyle sabaha kadar süren görüşmelerinde dostane çözüme varıldı (...)" haberi yer almaktadır.

"Türkiye Güneştir Balçıkla Sıvanmaz. Başbakan Erdoğan uluslararası medya ve Gezi Parkı'ndaki gençlere seslendi (...)" gazetenin birinci sayfasındaki bir başka haberdır. Gazeteden aktaracağımız bir diğer haber ise "Dik Dur Eğilme Balkanlar Seninle (...)" başlıklı Balkanlarda düzenlenen Başbakan'a destek mitingi haberi. Gazetede toplam 15 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Zaman Gazetesi; diğer gazeteler gibi Zaman Gazetesi de Başbakan'ın " Mesaj alındı, yargı kararını bekleyeceğiz (...)" haberini manşetine taşımıştır. Gazetenin birinci sayfasında GP olayları ile ilgili olan diğer haber ise " Vali Mutlu, eylemcilerle sabaha kadar görüştü (...)" haberi. Gazetede toplam 9 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Yeni Şafak Gazetesi; manşette “YANINDAYIZ (...)” başlıklı haber yer almaktadır. Haberin detayında Balkanlar’da Başbakan’a destek için düzenlenen mitingler anlatılmaktadır.

Gazeteden aktarılan diğer bir haberde ise, “ÇÖZÜM SİNYALİ: Hükümetin Gezi Parkı eylemlerini provoke edenlerle samimi çevrecileri ayırması, çözüm umudunu güçlendirdi. Başbakan Erdoğan ve Vali Mutlu’nun gece mesaisi tansiyonu düşürürken, eylemciler eve dönüş sinyali verdi.” denmektedir.

“Mesaj Alındı Eylemi Bitirin (...)” Cumhurbaşkanı’nın “AP neyin ne olduğunu bilmiyor (...)” haberleri gazete yer alan toplam 14 GP haberinden birkaçıdır.

Star Gazetesi; manşette “Yargı ‘evet’ dese bile HALK OYLAMASI: Başbakan Erdoğan Taksim Gezi parkı ile ilgili çözüm yolunu açıkladı(...)” haberi yer almaktadır.

İlerleyen sayfalarda “Piyasa Gezi öncesine döndü(...)”, “ASKON: Konu 4 ağaçsa 400 bin ağaç dikeceğiz(...)”, “Avrupa’ya ince hatırlatma(...)”, “Eylemcilerle polis meydana dertleşti(...)”, “7 ülkede Erdoğan’a destek mitingi(...)”, haberine yer verilmiştir.

Ahmet Kekeç’e ait “Darısı bir sonraki darbe girişimine artık” ve Hakan Albayrak’ın “Asıl devrimciler: Erdoğan ve Davutoğlu “ başlıklı köşe yazıları dikkat çeken yazılardan bazılarıdır. Gazetede aktarılan haber başlıkları ve köşe yazıları da dâhil 27 GP haber ve köşe yazısına değinilmiştir.

Bugün Gazetesi; diğer gazetelerde olduğu gibi referandum konusuna manşette dikkat çekmiştir. Manşette “Yargı ya da Halk karar verecek(...)” başlığı ile konuya yer verilmiştir.

İlerleyen sayfalarda konuyla ilgili “Gezi bu kez iyi geldi borsa % 4,6 yükseldi(...)”, “Gezi eylemlerinde 6 tutuklama talebi: Ankara’daki eylemde yaralanan Sarısülük hayatını kaybetti(...)”, “Mesaisini bırakan doktor soruşturulur: Müezzinoğlu izin dışı uygulamada savcılık gereğini yapar(...)”, “Sonuna kadar Gezi’deyiz(...)”, “Pazar günü Gezi’de piknik var(...)” haberleri yer almaktadır. Aktarılan bu haber başlıkları ile birlikte gazetede 13 GP haber ve köşe yazısı bulunmaktadır.

16 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; “Polis kimsenin can güvenliğini tehlikeye atmadan parkı boşalttı GÜNAYDIN GEZİ (...)” manşetini atarak okurlarıyla buluşmaktadır.

“İHANET ÇETESİ VAR Sincan’da büyük bir topluluğa seslenen Başbakan Erdoğan: Bu iş dışarıda ve içeride koordineli yürüyen bir süreçtir. Hepsinin belgeleri elimizde” haberi gazetenin birinci sayfasından okurlara aktarılan diğer bir haberdır. Birinci sayfadan başlık olarak aktarılan diğer haberler ise; “GEZİ PARKI’NDA GİZLİ KOALİSYON (...)”, “GÜL: ARTIK HERKES EVİNE DÖNSÜN (...)” ve “DÖRT EYLEMCİYE TERÖR ÖRGÜTÜ TUTUKLAMASI (...)” haberleridir. Gazetede toplam 19 GP haberi ve köşe yazısı yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; “ Polis, Taksim Gezi Parkı’nı Boşalttı, 19. GÜNDE MÜDAHALE, Gezi Parkı eylemi polisin tazyikli su ve gaz bombası ile yaptığı müdahaleyle sona erdi. Çadırlar, çöpler ve barikatlar kaldırıldı. Dağılmayan göstericilerle polis çatıştı,29 kişi yaralandı (...)” manşet haberini aktarmaktadır.

AK Parti Sincan mitinginde Başbakan’ın konuşmasını şu başlıkla okurlarına aktarmaktadır gazete, “Amaçları mezhep çatışması çıkarmak (...)”. Gazetede toplam 14 GP haberi ve köşe yazısı yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; “BİZ DUAMIZLA DİRENİRİZ (...)” manşetinden Başbakan’ın Sincan mitingini haber olarak aktarmaktadır.

“KOD ADI İSTANBUL İSYANI (...)” başlıklı birinci sayfadan aktarılan haberde Gezi Parkı olaylarının dış bağlantıları ile ilgili haber aktarılmaktadır.

Gezi Parkı’na yapılan müdahale Yeni Şafak Gazetesinin birinci sayfasından “ 19. günde müdahale, Gezi Parkı boşaltıldı (...)” diye aktarılmaktadır.

“Taksim esnafı ‘Yeter artık’ dedi (...)”, “ Eylemler Reyhanlı saldırısının devamı (...)” başlıklı haberler gazeteden aktarılan diğer haberlerden bazılarıdır. Gazetede toplam 19 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Star Gazetesi; manşetinde “Polis Gezi’yi Tahliye Etti: Başbakan’ın evinize dönün çağrısının ardından 80 örgüt eylemi bitirme kararı aldı ve çekildi. Uyarılara

rağmen kalmakta ısrar eden gruplar polis müdahalesiyle Gezi Parkı'ndan çıkartıldı.(...)” haberi yer almaktadır.

Gazetenin ilerleyen sayfalarında “Eylemciler Gezi Parkı'ndaki çadırları kaldırıyor(...)”, “O Molotofçu tutuklandı(...)” haberleri yer alır. Gazetede GP ile ilgili 7 haber ve köşe yazısına yer verilmiştir.

Bugün Gazetesi; “Gezi Boşaltıldı(...)” haber başlığı diğer gazetelerde olduğu gibi birinci sayfa manşetten aktarılmaktadır. Ardından gelen haber başlığı ise “ İhanet şebekesini dağıtacağız: Başbakan Erdoğan Taksim Gezi Parkı Olayları ile başlayan tartışmalara Ankara'nın Sincan meydanında düzenlediği mitingle cevap verdi(...)” şeklindedir.

İlerleyen sayfalarda “TDP nöbetimiz sürecekt(...)”, “Rekor ‘direngeziparkı’ etiketinde(...)”, “Esnaf eylemlerin bitmesini bekliyor(...)”, “Gül: Artık herkes evine dönmeli(...)”haberleri gazetede yayınlanan 19 GP haber ve köşe yazılarından bazılarıdır.

17 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; güne manşetinden “BU OYUNLARIN HEDEFİ TÜRKİYE (...)” haberiyle girmektedir. Sabah Gazetesi haberin detayında, “Cumhuriyet Tarihinin En Büyük Mitingi (...)” açıklamasıyla Kazlıçeşme mitingine 1 milyon 200 bin kişinin katıldığını aktarmaktadır. Haberın diğer detayında ise, “Erdoğan: Taksim Meydanına 30 bin kumanya gönderenleri, otellerinde teröristleri barındıranları, sosyal medyada provokasyon yapanları çok iyi biliyoruz; mutlaka hesabı sorulacak (...)” şeklinde ifadeler yer almaktadır.

“Taksim Sakin Sokak Gergin (...)” başlıklı haber birinci sayfadan aktarılan bir diğer GP haberidir. Gazetede toplam 26 GP haberi ve köşe yazısı yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; “SANDIKTAN BAŞKA YOL ARAYANLARA GEÇİT YOK (...)” manşetiyle okurlarıyla buluşmaktadır. Haberın detayında, “Başbakan Tayyip Erdoğan; yüzbinlerce kişinin katıldığı İstanbul Kazlıçeşme'deki ‘Milli İradeye Saygı’ mitinginde Gezi Parkı eylemleriyle ilgili önemli mesajlar verdi (...)” Haberın

detaylarını aktarmaya devam edelim, “Kimseyi dışlamadıklarını belirten Erdoğan, ‘AK Parti’nin iktidardan gitmesini isteyenler bunu sandıkta başarmaya çalışsın. Demokrasi dışı yöntemleri tercih edenlere fırsat vermeyiz” demektedir.

Gazetenin birinci sayfasından aktarılan bir başka haber ise; “Gezi Parkı boşaltıldı eylemciler direniyor (...)” haberidir. Gazetede GP olayları ile ilgili 16 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; “BURASI TÜRKİYE (...)” manşetini atarak Başbakanın Kazlıçeşme mitingini haber olarak aktarmaktadır. Haberin detayında, “Başbakan, Gezi eylemleriyle Türkiye’yi iç savaşa sürüklemek isteyenlere, Türkiye Cumhuriyet tarihinin en büyük mitinglerinden biriyle cevap verdi. Kazlıçeşme Meydanı’nda yaklaşık 2 milyon kişiye seslenen Başbakan, ‘Türkiye gerçeğini görmek isteyen varsa, fotoğraf burada. Hadi bakalım BBC, CNN, Reuters bunu da gizle’.” açıklamaları yer almaktadır. “NEWYORK’TA CNN’E SİYAH ÇELENK (...)”, “ANKARA’DA CENAZE GERGİNLİĞİ İSTANBUL’DA ÇARŞI’YA GÖZALTI (...)” ve “GÖSTERİCİLERE KUCAK AÇAN OTELLERE UYARI (...)” haber başlıkları birinci sayfada yer almaktadır. Gazetede toplam GP olayları ile ilgili 17 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; “Milli irade hırsızlarına, lobilere ve karanlık odalara ‘MİLYONLUK CEVAP’(...)” manşetiyle Başbakan Erdoğan’ın Kazlıçeşme mitingini okurlarına sunmaktadır.

Ardından gazetede “Polise kurşun sıktılar(...)”, “Taksim’de sükûnet sokaklarda gerilim(...)” “Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu: Olayların seyri tesadüf değil amaç özgüvenimizi sarsmak(...)”, Sorunların çözüm yeri sandıktır(...) haberiyle MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’ye ait haber yer almaktadır. Gazetede GP olayları ile ilgili 26 haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Bugün Gazetesi; “Yargıda mutlaka hesaplaşacağız(...)” haberiyle Başbakan Erdoğan’ın Kazlıçeşme mitingini manşette okurlarına sunmuştur.

“Gezi muhasebesi ve uyandırılan fitne(...)”, “Roth’a giriş yasağı: Alman siyasetçi Taksim’e giremedi(...)”, “Meydanda temizlik yollarda çatışma(...)”, “Vali:

Kimyasal değil, ilaçlı su(...)" haberleri gazetenin ilerleyen sayfalarında yer alan 25 GP olayları ile aktarılan haber ve köşe yazılarından bazılarıdır.

18 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; sayfalarında GP olaylarına ilişkin toplamda 8 haber ve köşe yazısına yer vermektedir. Gazetenin birinci sayfasında Başbakan'ın "Gezi Herkese Bir Sınav Oldu (...)" başlıklı haber ve Taksim'de hayatın normale döndüğü açıklamalı "Yeşil Mesaisi (...)" haberleri aktarılmaktadır.

Zaman Gazetesi; GP olayları ile ilgili gazetenin birinci sayfasında "CHP Genel Başkan Yardımcısı Toprak: Gerilim herkesi yordu, ortak akılla hareket etmeliyiz(...)" haberine yer vermektedir. Gazetenin diğer sayfalarında olaylarla bağlantılı 5 haber daha yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; birinci sayfasından Başbakan'ın AP'nun Gezi Eylemleri ile ilgili eleştirilerine verdiği tepkiyi "Bunlar Şaşırmış (...)" başlıklı haber olarak aktarırken, yine gazetenin birinci sayfasında işçi sendikalarının Gezi Parkı eylemlerine destek mitingini "Sönük Geçti (...)" başlıklı haberle okurlarına aktarmaktadır. Gazetede toplam 11 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Star Gazetesi; "28 Şubat'ın yeni sürümü: 28 Şubat'ın mağdurları yurt içi ve yurt dışındaki bazı güçlerin Gezi Parkı eylemleri bahanesiyle sosyal medyayı da kullanarak halkı sokağa dökme ve hükümeti yıkmayı amaçladığı fikrinde birleşti(...)" haberini ilk sayfasında aktarırken, ardından "Beyaz Önlüklü Provokatörler(...)" başlıklı haber okurlara aktarılmaktadır. İlerleyen sayfalarda ise "Ankaralı işadamlarından AB'ye Gezi kınaması(...)", "Gezi'deki barışçıl eylem demokrasinin göstergesi(...)" haberleri yayınlanan haberlerden bazılarıdır. Gazetede toplam 26 haber ve köşe yazısı GP olayları ile ilgilidir.

Bugün Gazetesi; GP olayları ile ilgili gazetenin birinci sayfasında herhangi bir habere rastlanmazken, diğer sayfalarında olaylarla ilgili "Meydana çıkan sonucuna

katlanır(...))”,”Sendikalar Gezi için grevde(...))”,”İBB’den Gezi Parkı’na 100 yetişkin ağaç(...))”,”şeklinde yer alan haberler 16 GP olayları ile haber ve köşe yazısından bazısıdır.

19 Haziran Günü Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; manşetinden Başbakan’ın “Ayrışmaya Asla İzin Vermeyiz (...)” başlıklı ve “Başbakan Erdoğan: Herkes emin olsun, biz Türkiye ve milletimiz adına bu süreçten hayırlı dersler çıkaracağız (...)” haberini aktarmaktadır.

Birinci sayfadan verdiği bir diğer haber ise, “Burası Taksim Değil Sao Paulo (...)” başlıklı haberle Brezilya’da devam eden hükümet karşıtı gösterileri haber olarak aktararak kıyaslama yapmaktadır. Gazetede toplam 9 GP olayları haberi yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; GP olaylarına ilişkin sadece “Beyoğlu ve Nişantaşı’nda kepenkler 5’ te iniyor (...)” başlıklı haber gazetenin birinci sayfasında yer almaktadır. Gazetede yer alan haberlerden sadece 4 haber GP olayları ile ilgilidir.

Yeni Şafak Gazetesi; gazetenin birinci sayfasını olduğu gibi aktararak haberleri ele alalım. Gazetenin bugünkü birinci sayfası tamamen Gezi Parkı olaylarına ilişkin haberlere yer vermektedir. Yeni Şafak Gazetesinde bugün toplam 9 haber GP olayları ile ilgilidir.

Resim 3.2: 19 Haziran Tarihli Yeni Şafak Gazetesinin 1. Sayfası

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi 19 Haziran 2013 Tarihli Sayı

Star Gazetesi; Manşette “Marjinal Temizlik(...)” başlığı ile olaylar hakkında gözaltına alınan kişilerle ilgili bilgilendirme haberi yayınlamaktadır. İlerleyen sayfalarda “Taksim otelleri Gezi krizini iyi yönetti(...)”, “16 STK’dan sorumlu davranma çağrısı(...)”, “Taksim Olayları için komisyon kuruluyor(...)”, “Gezi’de örgüt temizliği(...)”, “Polis, Çarşı liderine gönderilen 25 bin liranın kaynağını arıyor(...)”, “Avrupa medyası hakarete başladı(...)” şeklinde yer alan haberler ile birlikte 22 GP haber ve köşe yazısı bugünkü gazetede okurlara aktarılmaktadır.

Bugün Gazetesi; birinci sayfasında GP olayları ile ilgili olarak “Erdoğan: Gezi Parkı olayları organize(...)”, “Gül: 10 yıllık imajı bir haftada yıkarsınız(...)”, “Gezi’de

eylem durdu: Gezi parkı eyleminin yeni simgesi Taksim Meydanı'nda 8 saat sabit duran Erdem Gündüz oldu. Twitter'da TT listesine giren eylem, Türkiye'nin birçok iline yayıldı(...)", Gezi operasyonu(...)" şeklinde haberler yer almaktadır. Gazetede GP olaylarına yönelik 18 haber ve köşe yazısına yer verilmiştir.

Gezi Parkı Olaylarının Yavaşlama Döneminin Medyada İşlenişi

Yaklaşık 25 gündür devam eden, Türkiye ve Dünya'nın gündeminden düşmeyen Gezi Parkı olayları zaman zaman şiddetini arttırsa da, gün geçtikçe daha sakin ve protestoların şekil değiştirdiği bir hal almaya başlamıştır. Artık yavaşlamaya başlayan eylemler, medyada yer almaya devam etmektedir.

20 Haziran Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; ilk sayfasında GP olayları ile ilgili "21 günün zararı 140 milyon TL(...) haberi yer almaktadır. İlerleyen sayfalarda ise " 16 ilde şiddet doruğa çıktı(...)" haberi ile Nazlı Ilıcak'a ait 'Batı ile mesafeler artıyor(...)" şeklinde köşe yazısına değinilmiş olup olaylarla ilgili olarak 7 GP haberi yer almaktadır.

Zaman Gazetesi; İlk sayfasında "Moral Zirvesi: Gezi olayları sebebiyle İstanbul'daki organizasyonlar tek tek iptal edilirken TUSKON'un 18.incisini düzenlediği Türkiye-Dünya Ticaret köprüsüne beklentilerin üzerinde katılım oldu(...)" haberini yayınlamıştır. İlerleyen sayfalarda "Çapkın: Polisimiz, iki günde 4 saatlik uykuyla görev yaptı(...)", "Eyleme gitmeyen hemşirelere IQ'nuz düşük hakareti (...)", Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç "Duran adam barışçıl bir eylem, neden kınayalım(...)" şeklinde yer alan haber başlıkları Gezi parkı olaylarına yönelik 10 haber başlığından birkaçıdır.

Yeni Şafak Gazetesi; 20 Haziran tarihli sayısında manşette "Mesele Başka Hala Anlamadın Mı: Krizdeki Batı ülkeleri çareyi gelişen ülkelere kaçan sermayeyi geri getirmekte buldu. Medya desteğiyle isyan provasının yapıldığı Türkiye, Endonezya ve

Brezilya’da doları ve faizi yükselt, borsayı çökert(...)” haberi yer alır. Gazetede toplam 8 GP olayı haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; “Şehirler kararacak, ekonomi çökecekti: Ulaştırma Bakanı Yıldırım Gezi Olayları sırasında Siber saldırıya uğradıklarını açıkladı(...)”, Duran adama karşı, okuyan Polis(...) şeklinde birinci sayfasında olaylara yönelik haberler yer almaktadır. Gazetede 15 GP olayları hakkında haber ve köşe yazısına değinilmiştir.

Bugün Gazetesi; Manşetinde “Şiddetin faturası(...)” başlığı ile olaylarla ilgili meydana gelen zarara yer vermiştir. Ardından gelen ilk sayfa haberlerinde “Sosyal medyaya yasak tartışması(...)”, “Çarşı grubuna iki tutuklama(...)”, “Yeter ki kimseye zarar vermesin (...)” şeklinde Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik’e ait açıklamalar yer alır. Gazetede toplam 16 GP haberi ve köşe yazısı bulunmaktadır.

21 Haziran Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; İlk sayfasında Ethem Sarısülük davası ile ilgili olarak yapılan araştırmaya değinmiş “Sarısülük’ü öldüren silah jet hızıyla balistikte(...)” haberine yer vermiştir. Gazetede GP olayları ile ilgili 3 haber başlığı yer almaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi; İlk sayfasında “Deutsche Bank Kirlı Takas: Gezi Dosyasını açıyoruz:28 Şubat krizinin tetiklediğı 2001 krizinde başrol oynayan Alman Deutsche Bank, Gezi eylemlerini fırsata çevirdi(...)”, haberini yayınlamıştır. Gezi parkı olayları ile ilgili gazetede 4 haber yayınlamıştır.

Zaman Gazetesi; bugünkü sayısında ilk sayfada Topbaş: Durakların yeri bile değışse halka soracağız(...)” haberi yer alır. İlerleyen sayfalarda “İzmir’de çadırlar söküldü, 34 kişi gözaltında(...)”, “Provokatif tweetler, ele geçirilen hesaplardan atılmış(...)” şeklinde gazetede 10 GP olayları ile ilgili haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

Star Gazetesi; “HEDEF ÇÖZÜMÜ SABOTE ETMEKTİ: Başbakan Yardımcısı Atalay: Gezi Parkı’ndaki çevreciler üzerinden geliştirilen eylemlerin hedefi çözümü engellemek. Buna izin vermeyiz. Demokratikleşme süreci(...)”, haberini manşetten okurlarına sunmaktadır. İlerleyen sayfalarda, İBB Kadir Topbaş’ın bundan sonraki süreçte yapılacak projelerle ilgili halkın oylamasına gidileceğini belirttiği “Otobüs durağını bile artık halka sunacağız(...)”, “Sosyal medya ile Gezi’de ‘yalan rüzgârı’ estirdiler(...)”haberi yer alır. Gazetede GP olayları ile ilgili 17 haber ve köşe yazısına yer verilmektedir.

Bugün Gazetesi; Sürmanşette “Çadırları yakan 7 zabıta görevden alındı(...)” haberine yer verilmiştir. İlerleyen sayfalarda “CHP’li Çelebi’den kanun teklifi: Gezi Parkı’na anıt yapılsın(...)” şeklinde gazetede 10 GP olayları ile ilgili haber ve köşe yazısı yer almaktadır.

22 Haziran Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; Sayfalarında “Provokatör örgütün cephaneliği çıktı: Gezi olaylarını provoke eden MLKP ve ESP örgütlerine yönelik polis operasyonunda tabancadan bombaya kadar çok sayıda malzeme ele geçirildi(...) haberi ile birlikte 5 GP olayları ile ilgili haber ve köşe yazısı yer alır.

Zaman Gazetesi; Bugünkü sayısında Gezi Parkı olayları ile ilgili “Alman Medyasında Türkiye’yi karalama kampanyası(...)”, İstanbul Emniyet Müdürü Hüseyin Çapkın: “Sağduyu meydana geldi, İstanbul normale döndü(...)”, “Yalanı ortaya çıkan sahte müftü eşi: pişman değilim(...)” şeklinde gazetede 9 GP haber başlığı ve köşe yazısı yer alır.

Yeni Şafak Gazetesi; Manşette “ALMANYA RAHATSIZ: Gezi eylemlerine, ‘AB ile müzakereleri engelleriz’ tehdidiyle destek veren Almanya Türkiye’nin sert tepkisi üzerine Berlin Büyükelçimizi Dışişleri Bakanlığına çağırdı(...) haberi okurlara sunulmaktadır.

Sistemli Küstahlık: Mesele Erdoğan: Gezi eylemleri üzerinden Erdoğan'ı hedef tahtasına koyan İngiliz The Economist dergisi Türkiye için 'zombi demokrasisi' ifadesini kullandı(...)", "Muhalefet boşluğu Gezi'yi tetikledi(...)" haberleri gazetede yer alan 10 GP olaylarına yönelik haber başlıklarından bazısıdır.

Star Gazetesi; Sayfalarında "Avrupa Komite gönderdiği gün Gezi eylemleri başladı(...)", "Eylemcilerden çıktı: Silah, sapan, gaz maskesi(...)" şeklinde 6 GP haber ve köşe yazısına değinmiştir.

Bugün Gazetesi; Sayfalarında olaylara ilişkin Başbakan Erdoğan'a ait "Milleti durduramadılar, duran adam oldular(...)" sözlerini içeren haber başlığı ile birlikte 5 GP haber ve köşe yazısına yer vermektedir.

23 Haziran Gezi Parkı Haberleri

Sabah Gazetesi; İlk sayfasında Başbakan Erdoğan'ın Samsun mitingindeki konuşmasına yer vererek "Ey gençler aldatıldınız(...)" haberini yayınlamıştır. İlerleyen sayfalarda "Milyonlarca tweete bir besmeleniz yetti(...)", "Taksim yine gergin(...)", Taksim'de anma toplantısı sonrası tansiyon yine yükseldi(...) şeklinde 6 GP olaylarına yönelik haber balığı yer alır.

Zaman Gazetesi; Sayfalarında "Gezi Parkı olaylarında 30'a yakın gazeteci gazi oldu(...)", "Taksim yine karıştı, Gezi'nin işgaline fırsat verilmedi(...)" şeklinde 7 haber başlığı Gezi Parkı olayları ile ilgilidir.

Yeni Şafak Gazetesi; Manşetinde "50 kişilik liste var: Gezi eylemleriyle ilgili soruşturmayı derinleştiren istihbarat birimleri hazırladıkları raporu Başbakanlığa sundu. 'Organizatör' olarak nitelendirilen 50 kişilik listede, asker, sanatçı, akademisyen, gazeteci ve işadamları bulunuyor(...)" şeklinde yer alan haberi okurlarına sunmaktadır. Gazetede GP olaylarına yönelik 11 haber başlığı ve köşe yazısı yer almıştır.

Star Gazetesi; Sayfalarında “Gezi’de anma gerilimi(...)”, “Erdoğan Samsun’dan Gezi Parkı’na seslendi: Faiz lobisinin askeri oldular(...)”, Almanya’ya üslup uyarısı(...)” şeklinde Gezi Parkı olaylarına yönelik 10 haber ve köşe yazısına yer vermektedir.

Bugün gazetesi; Sayfalarında “Gezi gençleri, faiz lobisinin neferi oldu(...) haberine yer vermektedir. Haberin devamında “Erdoğan Gezi Parkı eylemlerine katılan gençlerin oyuna kurban edildiğini söyledi. ‘Mustafa Kemal’in askerleriyiz’ diye yola çıktılar, faiz lobisinin neferi oldular, dedi(...)” şeklinde yer verilmiştir. “Ankara ve İstanbul’da 32 Gezi tutuklaması(...)”, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin miting alanında dile getirdiği “Duran adamlara değil bölücülere bak(...)” haber başlıkları ile birlikte GP olaylarına yönelik 5 haber yer almaktadır.

3.6. Gezi Parkı Haberlerinin İstatistiksel Dağılımı ve Haberlerin Analizi

“Türkiye’de Muhafazakâr Medya’nın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumu: Gezi Parkı Örneği” başlıklı çalışmamızda referans olarak belirlediğimiz gazetelerde yer alan Gezi Parkı Olayları ile ilgili haberler, söylem ve ideolojik yaklaşımlarının belirlenebilmesi için konunun içerik analizi yöntemi ile ele alınması tercih edilmiştir. İçerik analizi yöntemi, haber içeriklerinin sistematik ve objektif betimlenmesini amaçlayan ampirik bir yöntem olup aynı zamanda sosyal bilimsel verilerin içeriğinin analizini gerçekleştirme amacıyla da kullanılmaktadır.

“İçerik analizi, bir metnin açık içeriksel karakteristiklerinden yararlanarak, açık olmayan karakteristiklerinin ve bağlamının araştırılıp, sosyal gerçekliğin ortaya çıkarılmasını amaçlayan bir yöntemdir. Yöntemin uygulanmasında dikkat edilmesi gerek kurallar bulunmaktadır. Analizin objektif ve sistematik olması için varsayımların formüle edilmesi ve buradan hareketle oluşturulan değişkenlerin kategori sisteminde somutlaştırılması gerekmektedir” (Bilgin, 1988: 8).

3.7. Referans Gazetelerde Gezi Parkı Olayları İle İlgili Haberlerin Dağılımı

Referans gazete olarak Gezi Parkı olayları haberlerini incelediğimiz Sabah, Zaman, Yeni Şafak, Star ve Bugün gazetelerinde 29 Mayıs 2013 tarihi ile 23 Haziran 2013 tarihleri arasında Gezi Parkı haberlerinin politika ve gündem haberleri (köşe yazıları dâhil edilmiştir) içerisindeki dağılımları aşağıdaki tablodaki gibidir;

Tablo 3.1: Referans Gazetelerdeki Gezi Parkı Haberlerinin Politika ve Gündem Haberleri İçindeki Dağılımı

GAZETE ADI	TOPLAM ÇIKAN HABER SAYISI	GEZİ PARKI HABER SAYISI	GP HABER YÜZDESİ
SABAH	671	327	%48,73
ZAMAN	670	348	%51,94
YENİŞAFAK	601	393	%65,39
STAR	861	500	%58,07
BUGÜN	722	420	%58,17
TOPLAM	3525	1988	%56,39

Kaynak: Referans Gazetelerin Haber Taraması İle Elde Edilmiştir.

Sabah gazetesinin 26 günlük haber sayısında toplam 671 haberin politika ve gündem haberlerinden oluştuğunu ve bu haberler arasında da 327 haberin Gezi Parkı olayları ile ilgili haber başlığı ve köşe yazısı olduğu görülmektedir. GP haberlerin toplam habere oranı ise %48,73'tür. Zaman gazetesinin 26 günlük haber sayısında toplam 670 haberin politika ve gündem haberlerinden oluştuğunu ve bu haberler arasında da 348 haberin Gezi Parkı olayları ile ilgili haber başlığı ve köşe yazısı olduğu görülmektedir. GP haberlerin toplam habere oranı ise %51,94'tür. Yeni Şafak gazetesinin 26 günlük haber sayısında toplam 601 haberin politika ve gündem haberlerinden oluştuğunu ve bu haberler arasında da 393 haberin Gezi Parkı olayları ile ilgili haber başlığı ve köşe yazısı olduğu görülmektedir. GP haberlerin toplam habere oranı ise %65,39'dur.

Star gazetesinin 26 günlük haber sayısında toplam 861 haberin politika ve gündem haberlerinden oluştuğunu ve bu haberler arasında da 500 haberin Gezi Parkı olayları ile ilgili haber başlığı ve köşe yazısı olduğu görülmektedir. GP haberlerin toplam habere oranı ise %58,07'dir. Bugün gazetesinin 26 günlük haber sayısında toplam 722 haberin politika ve gündem haberlerinden oluştuğunu ve bu haberler arasında da 420 haberin Gezi Parkı olayları ile ilgili haber başlığı ve köşe yazısı olduğu görülmektedir. GP haberlerin toplam habere oranı ise %58,17'dir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere gazetelerin sayfalarındaki haberlerin genel olarak çoğunluğu GP olayları ile ilgili haberlerden oluşmaktadır. Türkiye'de uzun bir süre gündemden düşmeyen GP olayları medyanın ve özellikle görüldüğü üzere muhafazakâr medyanın yakından takip ettiği gündem konusu olmuştur.

3.8. Gezi Parkı Haberlerinin İçerik Analizi

Çalışmanın bu bölümünde referans gazetelerin incelenen tarihler arasında (29.05.2013- 23.06.2013) yayınladıkları Gezi Parkı olaylarına ilişkin haberlerinde yer verdikleri 'polis/şiddet/polis şiddeti' ve 'orantısız güç, gaz/bomba/tazyikli su' kavramlarının haberlerde kurgulanışı ve sayısal oranları incelenecektir.

3.8.1. Referans Gazetelerde 'Polis, Şiddet ve Polis Şiddeti' Söylemlerinin Analizi

Bu bölümde öncelikle, 'polis, şiddet ve polis şiddeti' kavramlarının gazetelerde nicel olarak kullanım sıklıklarını verip, sonrasında bu kavramların geçtiği haber metinlerinin nitel analizi incelenecektir. Bu kavramların (söylemler) tespit edilmesinde 29.05.2013-23.06.2013 tarihleri arasında referans gazetelerde yer alan politika ve gündem haberleri dikkate alınmış olup köşe yazıları hariç tutulmuştur.

Tablo 3.2: Referans Gazetelerdeki Politika ve Gündem Haberleri İçindeki Polis, Şiddet ve Polis Şiddeti Söylemlerinin Kullanımı

GAZETE ADI	POLİS	POLİS ŞİDDETİ	ŞİDDET	TOPLAM
SABAH	245	-	20	265
ZAMAN	220	-	-	220
YENİŞAFAK	202	-	-	202
STAR	386		9	395
BUGÜN	184	-	2	186

Kaynak: Referans Gazetelerin Haber Taramasından Elde Edilmiştir.

Sabah Gazetesinde 'Polis, Şiddet, Polis Şiddeti' Söylemleri

Sabah gazetesi; 'polis', 'şiddet' ve 'polis şiddeti' kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 265 kez kullanmıştır. Sabah gazetesinin 'polis, şiddet ve polis şiddeti' söylemlerinin, üzerinde durulan temel nokta; Gezi Parkı Olaylarında, polisin kanunsuz eylem yapan gruplara yönelik haklı müdahalede bulunduğu yönündedir. Gazete bu kelimelerden polis kelimesini sıklıkla kullanmış, şiddet kelimesini ise haberlerinde polisin eylemcilere şiddeti olarak değil eylemcilerin polise şiddet uyguladığı yönünde kullanmaktadır. Gazetenin haberlerinde kullandığı üslup ve tavır hükümeti destekler bir tutum sergilemekte ve gazetenin ideolojisini ortaya koymaktadır. Sabah gazetesinde 'polis, şiddet ve polis şiddeti' kelimelerinin inşa edildiği haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

"Gezi Parkı" açıklaması; İçişleri Bakanı Muammer Güler, Taksim Gezi Parkı'nda meydana gelen olaylarda, "polisin orantısız güç kullandığına" yönelik iddialara ilişkin, "Dediğiniz gibi iddialar olabilir. Sosyal medyada da var, bize gelen mesajlar da var. Onları incelemek benim görevim(...)" (31.05.2013).

"Önce yaktılar sonra söndürdüler; Polis ekiplerinin Taksim Gezi Parkı'ndan ayrılmasının ardından, parka giren göstericiler bir prefabrik yapıyı ateşe verdi. Çok

sayıda polis aracını deviren eylemcilerin Taksim Meydanı'ndaki bekleyişi sürüyor(...)" (01.06.2013).

"(...) Polis kimsenin can güvenliğini tehlikeye atmadan parkı boşalttı GÜNAYDIN GEZİ (...)" (16.06.2013).

Polis, Taksim'e bir hafta aradan sonra yeniden çıkan binlerce kişinin Gezi Parkı Olaylarında ölenler için anma töreni düzenlemesine izin verdi. Basın açıklaması yapan grup dağılmayınca önce uyarı ardından müdahale gerçekleşti (23.06.2013).

Zaman Gazetesinde 'Polis, Şiddet, Polis Şiddeti' Söylemleri

Zaman gazetesi; 'polis', 'şiddet' ve 'polis şiddeti' kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 220 kez kullanmıştır. Zaman gazetesinin 'polis, şiddet ve polis şiddeti' söylemlerinin inşasında, üzerinde durulan temel nokta; Gezi Parkı Olaylarında, polisin kanunsuz eylemlere ve yasa dışı gruplara haklı müdahalede bulunduğu yönündedir. Gazete bu kelimelerden polis kelimesini sıklıkla kullanmış, şiddet kelimesini ise Sabah gazetesinin kullandığı şekliyle yani; eylemcilerin polise şiddet uyguladığı yönünde kullanmaktadır. Muhafazakâr olarak bilinen çizgisiyle Zaman gazetesinin haberlerinde kullandığı üslup ve tavır hükümeti destekler bir tutum sergilemekte ve muhafazakâr çizgisini devam ettirmektedir. Zaman gazetesinde 'polis, şiddet ve polis şiddeti' kelimelerinin inşa edildiği haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

"Eylemciler polis aracını yaktı (...)" (03.06.2013).

"(...) Göstericiler araçlara ve polise havai fişekle saldırdı (...), Eylemciler polise kandil simidi dağıtıp, hatıra fotoğrafı çekti (...)" (05.06.2013).

"Eli sopalı sivil polislerle inceleme (...) Antalya'da Gezi Parkı eylemleri sırasında AK Parti il binasını taşıyan göstericilere polislin yaptığı müdahalede elinde sopalarla görüntülenen sivil polislerle ilgili inceleme başlatıldı (...)" (08.06.2013).

"TOMA aracına telefon kulübesiyle saldırmışlar (...) İzmir'de Gezi Parkı'nı bahane ederek ortalığı savaş alanına çeviren marjinal grupların polisleri taş

yağmuruna tutması, panzerlere ellerine geçirdikleri taş ve sopalarla saldırmayı, bir bankayı yakması kameralar tarafından kaydedildi (...)" (10.06.2013).

*"**Polis** Taksim'e girdi, Gezi Parkı'na müdahale yok (...) Gezi Parkı eylemlerinin 15. gününde Taksim'e giren **polis**, Cumhuriyet Anıtı ve AKM'deki afişleri söktü, barikatları kaldırdı. Parktaki eylemcilere dokunmayan **polis** ekipleri, taş ve molotofla saldıran göstericilere biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. 10'dan fazla kişinin yaralandığı gösterilerde 72 kişi gözaltına alındı (...)" (12.06.2013).*

*"**Polis**, Taksim Gezi Parkı'nı Boşalttı (...) 19. GÜNDE MÜDAHALE (...) Dağılmayan göstericilerle **polis** çatıştı, 29 kişi yaralandı (...)" (16.06.2013).*

Yeni Şafak Gazetesinde 'Polis, Şiddet, Polis Şiddeti' Söylemleri

Yeni Şafak gazetesi; 'polis', 'şiddet' ve 'polis şiddeti' kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 202 kez kullanmıştır. Yeni Şafak gazetesinin 'polis, şiddet ve polis şiddeti' söylemlerinin inşasında, üzerinde durulan temel nokta; Gezi Parkı Olaylarında, polisin kanunsuz eylemlere ve yasa dışı gruplara haklı müdahalede bulunduğu yönündedir. Gazete bu kelimelerden polis kelimesini sıklıkla kullanmış, şiddet kelimesini ise Sabah ve Zaman gazetelerinin kullandığı şekliyle yani; eylemcilerin polise şiddet uyguladığı yönünde kullanmaktadır. Muhafazakâr olarak bilinen çizgisiyle Yeni Şafak gazetesinin haberlerinde kullandığı üslup ve tavır hükümeti destekler bir tutum sergilemekte ve muhafazakâr çizgisini devam ettirmektedir. Yeni Şafak gazetesinde 'polis, şiddet ve polis şiddeti' kelimelerinin inşa edildiği haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*"(...) Erdoğan: **Polis** yanlış yaptı (...) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) 20. Olağan Genel Kurulu'nun toplantısında konuştu (...)" (01.06.2013).*

*"Sosyal medya yalanın dibini gördü! Gezi Parkı'nda yaşanan gerilim, **polis**in orantısız müdahalesi sosyal medyada yalan bilgi ve fotoğraflarla büyük bir*

provokasyona dönüştü. Avrasya Maratonu fotoğrafı halk yürüyüşü gibi gösterildi, köpeğe biber gazı sıkarak siyahi polis de Türk polisi olarak aktarıldı (...)" (01.06.2013).

"CHP'li Batum'dan polislere ağır hakaret (...) CHP Eskişehir Milletvekili ve anayasa profesörü Süheyl Batum, Taksim Gezi Parkı eyleminde orantısız güç kullanan polislere ağır hakaret etti. Polisin orantısız müdahalesiyle ilgili yetkililer hakkında suç duyurusunda bulunduklarını (...)" (08.06.2013).

"YERİNDE MÜDAHALE(...) Hükümetin çevreciyle provokatörü ayıran söylemi Taksim'e müdahale eden polisin tutumuna da yansıdı(...)" (12.06.2013).

Star Gazetesinde 'Polis, Şiddet, Polis Şiddeti' Söylemleri

Star gazetesi; 'polis', 'şiddet' ve 'polis şiddeti' kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 395 kez kullanmıştır. Star gazetesinin 'polis, şiddet ve polis şiddeti' söylemlerinin inşasında, üzerinde durulan temel nokta; Gezi Parkı Olaylarında, polisin kanunsuz eylemlere ve yasa dışı gruplara haklı müdahalede bulunduğu yönündedir. Gazete bu kelimelerden polis kelimesini sıklıkla kullanmış, şiddet kelimesini ise Yeni Şafak, Sabah ve Zaman gazetelerinin kullandığı şekliyle yani; eylemcilerin polise şiddet uyguladığı yönünde kullanmaktadır. Star gazetesi haberlerinde kullandığı üslup ve tavır ile hükümeti destekler bir tutum sergilemekte ve muhafazakâr çizgisini devam ettirmektedir. Star gazetesinde 'polis, şiddet ve polis şiddeti' kelimelerinin inşa edildiği haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

"Mobesedeki silahlı Vandal takibe alındı(...) Gezi parkı eylemlerinde kışkırtmak ve polisle eylemciler arasında çatışma çıkartmak isteyen provakatörler Gazi mahallesinde ortaya çıktı(...)" (09.06.2013)

"Diyaloga sabotaj (...) Başbakan Erdoğan ile Gezi temsilcilerinin görüşmesi öncesinde bazı gruplar polise saldırdı, Taksim savaş alanına döndü(...)" (12.06.2013)

"Eylemcilerle polis meydanda dertleşti(...)" (15.06.2013)

*“Taksim’de sükûnet sokaklarda gerilim(...) Gezi parkının boşatılmasıyla birlikte Taksim’e yürümek isteyen gruplara **polis** arasında çatışmalar gece boyunca sürdü. Vali Mutlu iki **polis**in, eylemci silahıyla yaralandığını, Çarşı grubuna yapılan baskında 22 kişinin gözaltına alındığını söyledi(...)”*(17.06.2013).

Bugün Gazetesinde ‘Polis, Şiddet, Polis Şiddeti’ Söylemleri

Bugün gazetesi; ‘polis’, ‘şiddet’ ve ‘polis şiddeti’ kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 186 kez kullanmıştır. Bugün gazetesinin ‘polis, şiddet ve polis şiddeti’ söylemlerinin inşasında, üzerinde durulan temel nokta; Gezi Parkı Olaylarında, polis kanunsuz eylemlere ve yasa dışı gruplara haklı müdahalede bulunduğu yönündedir. Gazete bu kelimelerden polis kelimesini sıklıkla kullanmış, şiddet kelimesini ise Star, Yeni Şafak, Sabah ve Zaman gazetelerinin kullandığı şekliyle yani; eylemcilerin polise şiddet uyguladığı yönünde kullanmaktadır. Bugün gazetesi haberlerinde kullandığı üslup ve tavır ile hükümeti destekler bir tutum sergilemekte ve muhafazakâr çizgisini devam ettirmektedir. Bugün gazetesinde ‘polis, şiddet ve polis şiddeti’ kelimelerinin inşa edildiği haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*“Olaylar durmadı(...) **Polisin** Taksim’den çekilmesinden sonra olaylar durmadı. Bir grup Beşiktaş’taki Başbakanlık ofisini taşıdı. **Polis** etten duvar ördü. Göstericiler polisle çatıştı(...)”* (02.06.2013)

*“**POLİSE** MOLOTOFLU SALDIRILAR: Hükümetin eylemlere artık izin verilmeyecek açıklamasının ardından **polis** dün sabah Taksim Meydanı’na girdi.(...) Taş ve Molotofkokteyli atan göstericilere biber gazı ve tazyikli suyla müdahale edildi.(12.06.2013)*

*“Gezi Parkı’nda ilk gün yapılan yanlış **polisinde** gördüğünü söyleyen Gül;’ **şiddetin** içinde olmayan her türlü gösteri demokratik haktır’ dedi. (...)”*(13.06.2013)

*“Gezi boşaltıldı(...) Taksim Gezi parkında 19 gündür devam eden eylem 20:50’ de müdahale edildi. **Polis** 30 dakika süresinde ‘parkı terk edin, aranızdaki*

provakatörlere inanmayın’ diye anons yaptı. Uyarının ardından polis Gezi Parkına girdi.” (16.06.2013).

3.8.2. Referans Gazetelerde ‘Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası, Tazyikli Su’ Söylemlerinin Analizi

Bu bölümde ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ kavramlarının gazetelerde nicel olarak kullanım sıklıklarının verip, sonrasında bu kavramların geçtiği haber metinlerinin nitel analizi incelenecektir. Bu kavramların (söylemler) tespit edilmesinde 29.05.2013-23.06.2013 tarihleri arasında referans gazetelerde yer alan politika ve gündem haberleri dikkate alınmış olup köşe yazıları hariç tutulmuştur.

Tablo 3.3: Referans Gazetelerdeki Politika ve Gündem Haberleri İçindeki Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su Söylemlerinin Kullanımı

GAZETE ADI	ORANTISIZ GÜÇ	B.GAZI/BOMBA	TAZYİKLİ SU	TOPLAM
SABAH	7	53	24	84
ZAMAN	-	48	25	73
YENİŞAFAK	4	20	21	45
STAR	9	45	32	86
BUGÜN	5	30	20	55

Kaynak: Referans Gazetelerin Haber Taraması İle Elde Edilmiştir.

Sabah Gazetesinde ‘Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su’ Söylemleri

Sabah gazetesi; ‘orantısız güç’, ‘ biber gazı/gaz bombası’ ve ‘tazyikli su’ kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 84 kez kullanmıştır. Sabah gazetesinin ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ söylemlerinin temelinde, üzerinde durulan asıl nokta; Gezi Parkı Olaylarının provokatif eylemler olduğu, iktidar ve hükümet karşıtı eylemlerin aşırı sol görüşlü ve yasa dışı örgütlerce provoke edildiği yönündedir. Eylemlere yapılan müdahalelerin haklı ve yerinde olduğu, eylemcilerin

polise şiddet uyguladığı ve bu nedenlerden ötürü polisin eylemcilerle provokatörleri birbirinden ayırmak için müdahalelerde bulunduğu yönündedir. Ayrıca gazete aşırı güç kullanımını bir iddia olarak değerlendirmektedir. Sabah gazetesi diğer söylemlerinde olduğu gibi bu gruptaki söylemlerinde ve tüm haberlerinde iktidar ve hükümet yanlısı tutum ve desteğine devam etmektedir. Sabah gazetesinde ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ kelimelerinin inşa edildiği haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*“(...) İçişleri Bakanı Muammer Güler, Taksim Gezi Parkı'nda meydana gelen olaylarda, "polis **orantısız güç** kullandığına" yönelik iddialara ilişkin, "Dediğiniz gibi iddialar olabilir. Sosyal medyada da var, bize gelen mesajlar da var. Onları incelemek benim görevim” (31.05.2013).*

*“Cumhurbaşkanı Gül'den "**aşırı gaz**" açıklaması (...) Cumhurbaşkanı Gül, **aşırı gaz** kullanımıyla ilgili İçişleri Bakanı Güler ile tekrar konuşacağını söyledi” (06.06.2013).*

Zaman Gazetesinde ‘Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su’ Söylemleri

Zaman gazetesi; ‘orantısız güç’, ‘ biber gazı/gaz bombası’ ve ‘tazyikli su’ kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 73 kez kullanmıştır. Zaman gazetesinin ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ söylemlerinin temelinde, üzerinde durulan asıl nokta; Gezi Parkı Olaylarının provokatif eylemler olduğu, iktidar ve hükümet karşıtı eylemlerin aşırı sol görüşlü ve yasa dışı örgütlerce provoke edildiği yönündedir. Eylemlere yapılan müdahalelerin haklı ve yerinde olduğu, eylemcilerin polise şiddet uyguladığı ve bu nedenlerden ötürü polisin eylemcilerle provokatörleri birbirinden ayırmak ve yasa dışı gösterileri durdurmak için müdahalelerde bulunduğu yönündedir *“Eylemciler polis aracını yaktı (...)”, “Taksim’de hasarın bilançosu büyük (...)” (03.06.2013).* Zaman gazetesi aşırı güç kullanımı yönünde herhangi bir söyleme haberlerinde yer vermezken, yoğunlukla eylemcilerin şiddet yanlısı oldukları ve polise karşı güç kullandıkları yönünde ifadeler yer vermektedir. Zaman gazetesi diğer

söylemlerinde olduğu gibi bu gruptaki söylemlerinde ve tüm haberlerinde iktidar ve hükümet yanlısı tutum ve desteğine devam etmektedir. Zaman gazetesinde ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ kelimelerinin yer aldığı haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*“Gezi Parkı’ndaki nöbete **gazlı** müdahale (...)” (31.05.2013).*

*“Polis Taksim’e girdi, Gezi Parkı’na müdahale yok (...)Parktaki eylemcilere dokunmayan polis ekipleri, taş ve molotofla saldıran göstericilere **biber gazı** ve **tazyikli suyla** müdahale etti (...)” (12.06.2013).*

*“ Polis, Taksim Gezi Parkı’nı Boşalttı(...) 19. GÜNDE MÜDAHALE Gezi Parkı eylemi polisin **tazyikli su** ve **gaz bombası** ile yaptığı müdahaleyle sona erdi (...)” (16.06.2013).*

Yeni Şafak Gazetesinde ‘Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su’ Söylemleri

Yeni Şafak gazetesi; ‘orantısız güç’, ‘ biber gazı/gaz bombası’ ve ‘tazyikli su’ kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 45 kez kullanmıştır. Yeni Şafak gazetesinin ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ söylemlerinin temelinde, üzerinde durulan asıl nokta; Gezi Parkı Olaylarının provokatif eylemler olduğu, iktidar ve hükümet karşıtı eylemlerin yabancı güçlerin desteğinde aşırı sol görüşlü ve yasa dışı örgütlerce provoke edildiği yönündedir. Eylemlere yapılan müdahalelerin haklı ve yerinde olduğu, eylemcilerin polise şiddet uyguladığı ve bu nedenlerden ötürü polisin eylemcilerle provokatörleri birbirinden ayırmak ve yasa dışı gösterileri durdurmak için müdahalelerde bulunduğu yönündedir.

Yeni Şafak gazetesi aşırı güç kullanımı söylemini 4 haberde başkalarının söylemi olarak aktarırken kullanmaktadır. Yeni Şafak gazetesi de Zaman gazetesi ve Sabah gazetesi gibi haberlerinde yoğunlukla eylemcilerin şiddet yanlısı oldukları ve polise karşı güç kullandıkları yönünde söylemlerde bulunmaktadır. Yeni Şafak gazetesi

diğer söylemlerinde olduğu gibi bu gruptaki söylemlerinde ve tüm haberlerinde iktidar ve hükümet yanlısı tutum ve desteğine devam etmektedir. Yeni Şafak gazetesinde ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ kelimelerinin yer aldığı haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*“Gezi Parkında gergin gün(...) Taksim Meydanı Düzenleme Projesi çalışmaları sırasında Gezi parkının Elmadağ yönüne bakan duvarının yıkılması üzerine nöbet eylemi başlatan gruptan bazı kişiler, iş makinesine saldırdı. Polis **biber gazıyla** müdahale etti.”(29.05.2013)*

*“Taşla değil sevgiyle konuşalım (...) Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez, "Cenabı hakkın verdiği vasıtalarla, dille, kalple, akılla birbirimizle konuşalım. Taşla, sopayla, **gazla, bombayla** değil” (05.06.2013).*

*“CHP’li Batum’dan polislere ağır hakaret (...)Süheyl Batum, Taksim Gezi Parkı eyleminde **orantısız güç** kullanan polislere ağır hakaret etti (...)” (08.06.2013).*

Star Gazetesinde ‘Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su’ Söylemleri

Star gazetesi; ‘orantısız güç’, ‘ biber gazı/gaz bombası’ ve ‘tazyikli su’ kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 86 kez kullanmıştır. Star gazetesinin ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ söylemlerinin temelinde, üzerinde durulan asıl nokta; Gezi Parkı Olaylarının provokatif eylemler olduğu, iktidar ve hükümet karşıtı eylemlerin yabancı güçlerin desteğinde aşırı sol görüşlü ve yasa dışı örgütlerce provoke edildiği yönündedir. Eylemlere yapılan müdahalelerin haklı ve yerinde olduğu, eylemcilerin polise şiddet uyguladığı ve bu nedenlerden ötürü polisin eylemcilerle provokatörleri birbirinden ayırmak ve yasa dışı gösterileri durdurmak için müdahalelerde bulunduğu yönündedir.

Star gazetesi aşırı güç kullanımı söylemini 9 haberde başkalarının söylemi olarak aktarırken kullanmaktadır. Star gazetesi de Yeni Şafak, Zaman ve Sabah gazetesi

gibi haberlerinde yoğunlukla eylemcilerin şiddet yanlısı oldukları ve polise karşı güç kullandıkları yönünde söylemlerde bulunmaktadır. Star gazetesi diğer söylemlerinde olduğu gibi bu gruptaki söylemlerinde ve tüm haberlerinde iktidar ve hükümet yanlısı tutum ve desteğine devam etmektedir. Star gazetesinde ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ kelimelerinin yer aldığı haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*“Bakan Güler: **orantısız güç** var mı incelenir(...) Güler: **orantısız güç** iddiası var. Sosyal medyada bu yönde tepkiler var. İnceleteceğim. Kanunsuz, izinsiz gösteri ve yürüyüş varsa polis kanun neyse onu uygulayıp görevini yapar(...)” (01.05.2013)*

*“AVM YOK BU NE ŞİDDET(...) Taksim’deki çatışmalar yetkililerin ‘AVM yok’ açıklamasına rağmen gece de sürdü. Gösteriler ve polis müdahalesindeki **orantısızlık** müdahale konusu”.(01.05.2013)*

*“BİBER GAZINA SERT TEPKİ: Başbakan Erdoğan Taksim Gezi Parkındaki olaylarla ilgili, güvenlik güçlerimizin **biber gazı** kullanımında yanlış var. Olay aşırılığa kaçınca buna bizde karşıyız. Bakanlığımız görüntüleri inceliyor, gerekli çalışmalar yapıyor, diye konuştu.”(02.05.2013)*

*“(...)Polisin Gezi Parkındaki çadırları kaldırmasıyla başlayan olaylar dinmedi. Polis illegal gruplara **tazyikli su** ve **biber gazıyla** müdahale etti.”(17.06.2013)*

*“Polis demokratik sınavı geçti(...)Başbakan Erdoğan: Şu 18 gün hukukun dışına çıktılar. **Biber gazı** kullanılıyor deniliyor. AB müktesebatına bak orada ne yazıyor.(...) (17.06.2013)*

Bugün Gazetesinde ‘Orantısız Güç, Biber Gazı/Gaz Bombası ve Tazyikli Su’ Söylemleri

Bugün gazetesi; ‘orantısız güç’, ‘ biber gazı/gaz bombası’ ve ‘tazyikli su’ kelimelerini ele alınan süreçte haberlerinde 86 kez kullanmıştır. Bugün gazetesinin ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ söylemlerinin temelinde, üzerinde

durulan asıl nokta; Gezi Parkı Olaylarının provokatif eylemler olduğu, iktidar ve hükümet karşıtı eylemlerin yabancı güçlerin desteğinde aşırı sol görüşlü ve yasa dışı örgütlerce provoke edildiği yönündedir. Eylemlere yapılan müdahalelerin haklı ve yerinde olduğu, eylemcilerin polise şiddet uyguladığı ve bu nedenlerden ötürü polisin eylemcilerle provokatörleri birbirinden ayırmak ve yasa dışı gösterileri durdurmak için müdahalelerde bulunduğu yönündedir.

Bugün gazetesi aşırı güç kullanımı söylemini 5 haberde başkalarının söylemi olarak aktarıken kullanmaktadır. Bugün gazetesi de diğer gazetelerde olduğu gibi haberlerinde yoğunlukla eylemcilerin şiddet yanlısı oldukları ve polise karşı güç kullandıkları yönünde söylemlerde bulunmaktadır. Bugün gazetesi diğer söylemlerinde olduğu gibi bu gruptaki söylemlerinde ve tüm haberlerinde iktidar ve hükümet yanlısı tutum ve desteğine devam etmektedir. Bugün gazetesinde ‘orantısız güç, biber gazı/gaz bombası ve tazyikli su’ kelimelerinin yer aldığı haberlerden örnek cümleler şu şekildedir:

*“Biber Gazlı Müdahale: (...) Parkın çevresi bariyerlerle örüldü. Eylemciler öğlene doğru tekrar parka girmek istedi. Ancak yine **biber gazlı** müdahale geldi. İdare mahkemesi Topçu Kışlası projesini durdurma kararı verdi.”(01.06.2013)*

*“Emri Kim Verdi: CHP lideri Kılıçdaroğlu, **orantısız güç** kullanan polislerin aldıkları emri yerine getirdiğini belirtti. MHP lideri Bahçeli’de polise **gazlı**, plastik mermili ve **tazyikli suyla** saldırı emri verenler hakkında gerekli hukuki işlemlerin yapılmasını istedi.”(05.06.2013)*

*“POLİSE MOLOTOFLU SALDIRILAR: Hükümetin eylemlere artık izin verilmeyecek açıklamasının ardından polis dün sabah Taksim Meydanı’na girdi.(...) Taş ve Molotofkokteyli atan göstericilere **biber gazı** ve **tazyikli suyla** müdahale edildi.(12.06.2013)*

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma Türkiye’de Muhafazakâr Medya’nın Sosyal Hareketler Karşısındaki Tutumunu Gezi Parkı örneği üzerinden ele almaktadır. Türkiye’de siyasi tarihinin en önemli toplumsal muhalefet hareketlerinden biri olarak tarihe geçen Gezi Parkı olaylarının başlangıcı, 27 Mayıs 2013 tarihinde Taksim Gezi Park’ında Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi’ni protesto etmek amacıyla parkta yer alan ağaçların kesilmesine tepki olarak başlamıştır. Ardından kısa sürede tüm Türkiye’ye yayılarak gerek ülkemiz medya kuruluşları tarafından gerekse Dünya medyasının yakından takip ettiği olaylar; muhafazakâr medya adı altında belirli gazetelerin (Sabah, Zaman, Bugün, Yeni Şafak, Star) içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesinden oluşur. Elde edilen bulgulara geçmeden önce içerik analizini tanımlamak, eldeki verilerin daha iyi anlaşılabilmesi açısından faydalı olacaktır.

İçerik analizi; sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı; anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşıma verilen addır. İçerik analizi yönteminde, kümelenen öğeler tespit edilip sıklıklarına göre kategorilere ayrılarak verilir. Hiçbir yorum yapmadan da bu öğeler geçiş sırası ve önem durumuna göre bize bir fikir verebilmektedir. Ancak herkesin daha rahat anlayabileceği şekilde sıklık dilinin neyi ifade ettiği, analizi yapan uzman tarafından verilerden sapmadan açıklanmalıdır (Bilgin, 1988).

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır. Referans gazete olarak başvurduğumuz Sabah, Zaman, Bugün, Yeni Şafak, Star

gazetelerinin olaylara ilk günlerde ilgisi düşük olmuş, ancak olayların büyüyerek devam etmesi ve kamuoyunun tepkileri üzerine Gezi Parkı olaylarına sayfalarında daha çok yer vermeye başlamışlardır.

Haber paylaşımlarının ele alınışları dikkate alındığında genel olarak Zaman, Bugün ve Yeni Şafak gazetelerinin muhafazakâr konumda yer almaları, haberleri işleyiş şekilleri ve ele alışlarındaki tutumlarını da bu yönde geliştirmelerini sağlamıştır. Ayrıca Zaman ve Bugün gazetelerinin olayları ele alış biçimlerinde, haber başlıklarını çoğunlukla hükümet yetkililerinin yapmış oldukları yorumlar üzerinden okuyucuya sundukları görülmektedir. Köşe yazılarında ise hükümetin olaylar karşısında sağduyulu hareket etmesi gerektiği vurgulanmış olup, başlangıçta eylemlere yönelik polisin sert bir tutum sergilemesi dolayısıyla, ardından meydana gelen olayların bu tutumun oluşmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Ancak yine de demokratik seçimle gelen hükümetin aynı şekilde seçimle gidebileceği düşüncesi vurgulanmıştır.

Star ve Sabah gazetesinin ise iktidara yakın bir tutum sergilediğini, haber başlıkları, haber içerikleri ve köşe yazılarındaki hükümetin haklılığını savunan söylemlerinden anlamaktayız. Aynı zamanda polisin eylemcilere yönelik şiddet olayları ile ilgili olarak da, başlangıçta çevreci eylemler üzerinden kendini gösteren olayların, yerini provokatif eylemlere dönüştürmesi sonucu polisin haklı müdahalelerde bulunduğu yönünde haber başlıkları ve metinler yer almaktadır.

Türkiye ve Dünya gündeminde uzun bir süre yer alan Gezi Parkı olayları, özellikle toplumsal çok sesliliğin bir örneği olması açısından dikkat çekici sonuçlara neden olmuştur. Başlangıçta da değindiğimiz gibi birkaç ağacın yerinden taşınması ve kesilmesine çevreci bir tepki olarak başlayan eylemler, özellikle toplumun bazı kesimlerinde iktidarın politikalarına duyulan hoşnutsuzluğa, tepkiye dönüşmüştür.

İktidarın; Suriye politikası yönündeki tutumu, alkollü içeceklerle ilgili yasal düzenlemeleri, kürtağın kaldırılması yönünde yapılan açıklamaları, çözüm süreci ve diğer siyasal söylemleri toplumun belirli bir kesiminde rahatsızlık yaratmış, hatta bazılarınca yaşam şekillerine müdahale edildiği algısını oluşturmuştur. 12 yıllık iktidar

sürecinde yapılan uygulama ve politikalara hoşnutsuzluğun tepkisi Gezi Parkı olaylarında kitlesel protestolara dönüşmüştür.

Olay taraflarının olaylara getirdiği yorumlara bakıldığında ise, çoğu zaman başta Cumhurbaşkanı, Başbakan ve diğer siyasilerin açıklama yaptığı yorum haberlerine rastlandığı söylenebilir. Toplumsal olayları polis gücüyle tamamen bastırmanın başarısız olduğu durumlarda, göstericilerin isteklerini dinleme ve sorunlarına çözüm üretme adımını atmaktan başka çare kalmamaktadır. Çünkü toplumda bir tepki ve kamuoyu oluşur, dış dünya bundan rahatsız olur; ekonomik çevreler, özellikle de yabancı yatırımcılar huzursuzlanır. Bu durumda artık gösterilerin bitmesi için sorunun çözümüne yönelik adımlar atılmalıdır. Buna örnek verilecek olursa; Yasemin Devrimi’nde Zeynel Abidin bin Ali yurtdışına kaçmıştır. Mısır Arap Baharı’nda Hüsnü Mübarek önce kabineyi, sonra Başbakan’ı görevden almış, gösterilerin devam etmesi üzerine istifa etmiştir. Ukrayna’da da Cumhurbaşkanı istifa etmiştir. Türkiye’de ise, protestoların başlamasından bir hafta sonra Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, “Mesajın alındığını” söylemiştir. Başbakan vekili, polis şiddetiyle ilgili öz eleştiri yapmış ve protestocuları temsil eden bir heyetle görüşmüştür. Başbakan, iki defa göstericilerin temsilcileriyle görüşmüş, onlardan talepleri konusunda bilgi almıştır. Gezi Parkı göstericilerini temsil eden grup, parka alışveriş merkezi ya da Topçu Kışlası yapılmamasını, alanın park olarak kalmasını istemişlerdir. Polis şiddetine karşı cezalar verilmesini ve gözaltına alınanların serbest bırakılmalarını talep etmişlerdir.

Bugün gelinen duruma bakıldığında, Gezi Parkı’na alışveriş merkezi ya da Topçu Kışlası yapılmadığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin parka yeni çiçekler ektiği, parkın daha da yeşillendirildiği görülmüştür. Polis şiddeti konusunda Başbakan Erdoğan, sorumluları ofisine çağırdığını, gösterici temsilcileriyle paylaşmıştır. Buna rağmen polisin toplumsal olaylara müdahale politikasının ne ölçüde değiştiğini anlamak adına, oluşacak bir toplumsal olayda polisin müdahalesine bakmak gerekecektir. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş’ın “Otobüs durağının yerini bile değiştirsek halka soracağız” açıklaması, Gezi Parkı olaylarının sonucunda politika yapıcının verdiği bir tepki olarak ele alınabilir. Gezi Parkı’nda gözaltına alınan, tutuklananlar ve hakkında dava açılanlar serbest kalmıştır.

Toplumsal hareketlerin çıkış noktası, Wall Street olaylarında gelir dağılımındaki dengesizlik, Ukrayna'daki gösterilerde hükümetin Avrupa Birliği ile olan anlaşmayı reddetmesi, Yasemin Devrimi'nde bir seyyar satıcının mallarına el konulması ve kötü muamele, Gezi Parkı gösterilerinde ise Topçu Kışlası'nın yapımının engellenmesidir. Bu noktada olayların çıkış nedeni değerlendirildiğinde, bazı kamu politikalarının uygulanması olduğu ve kamu politikaları ile toplumsal olaylar arasında paralel bir ilişki olduğu görülmüş olur.

Çevre eylemi olarak başlayan gezi eylemleri, ilerleyen günlerle birlikte hükümetin istifasını isteyen ve devrim yapmak amacıyla olan bir duruma evrilmiştir. İstanbul'da Taksim ve İstiklal Caddesinin sokakları, Ankara'da Kızılay ve sokaklarında eylem yapanlar, yaya kaldırımları ve duvarlara bizzat başbakanı hedef alan yazılar yazmışlardır. Taksim'de darağacı gezdirerek başbakanı asacaklarını bağışmışlardır. Bu durum, yaptığı eylemi demokratik hak olarak tanımlayan, ancak diğer yandan demokratik seçimlerle işbaşına gelen hükümeti ve Başbakanı şiddet kullanarak devrimle alaşağı etme tasavvurunun yansımasıdır. Bu bağlamda, Taksim Gezi Parkı ile başlayan ve Türkiye'nin diğer illerinde devam eden eylemler, başbakanı hedef alan öfke ve nefretin dışı vurmasıdır. Eylemlerde Twitter'da aktivist bir sanatçının "Mesele sadece gezi parkı değil arkadaş, sen hala anlamadın mı?" söylemi iktidara karşı kalkışmanın bir göstergesidir. Zaten eylemlerde direkt başbakanın hedef alınması ve hükümetin istifasının istenmesi, başbakan tarafından bu eylemlerin "faiz lobisi" ve Türkiye'nin kalkınmasını istemeyen dış ve iç güçler tarafından organize edildiği yorumunu getirmiştir.

Süreç içinde çeşitli siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ve bazı yasa dışı örgütler ortaya çıkan gerilimden istifade etmeye, Gezi olayları üzerinden siyasi iktidara karşı kitlesel bir tepki cephesi oluşturmaya çalışmıştır. Dış güçlerin olaylar sırasında ele almış oldukları haber başlıkları ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu Arap Baharı ile benzeştirerek Türk Baharı yaşanıyor şeklinde dünya medyasına servis etmesi dış istihbarat güçlerinin Gezi Parkı sürecinde baş aktör olarak yer aldığını da bizlere göstermektedir.

Başlangıçta sadece demokratik hak ve özgürlükler açısından değerlendirilebilecek Gezi Parkı olayları, muhalif unsurların katılımıyla genişlemiş, ülke içindeki aşırı grupların (SDP, ESP, Halkevleri vs.) müdahil olması ile şiddet eylemlerine dönüşmeye başlamıştır. Taksim'deki araçların, durakların ve işyerlerinin tahrip edilmesi ve terör örgütlerinin (PKK, DHKP-C) meydana etkili olmaya başlaması ile Gezi olayları bir güvenlik problemine dönüşmüştür. Gezi Parkı olaylarının güvenlik problemine dönüşmesi, Türkiye'nin güçlenmesinden rahatsız olan dış aktörlerin istismar edebileceği bir zafiyet doğurmuş, yurt genelinde kitlelerin yönlendirilebileceği psikolojik bir zemin meydana getirmiştir. Olaylar, müdahalelerde yapılan yanlışlar öne çıkarılarak emniyet güçlerinin geçici bir süre ile de olsa hareketsiz bırakılmasına yol açmış, eylemcilerin uyguladığı şiddet göz ardı edilirken polisin müdahale hakkı sorgulanmıştır. Gezi olayları sırasında emniyet güçlerinin karşılaştığı zorluklar ve maruz kaldığı tepkiler, gelecekte dış aktörlerin desteğiyle gelişebilecek kitlesel hareketlere müdahalenin Türkiye aleyhinde nasıl kullanılabileceğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Dünyanın çeşitli yerlerindeki yeni toplumsal hareketler ile gezi parkı eylemlerini karşılaştırdığımızda aralarında hem benzerlikler hem de farklılıklar bulunmaktadır. Küreselleşme olgusu günümüzde toplumsal hareketlerin ve beraberindeki isyanların aynılaştırmasını sağlayarak, isyanların dahi küresel olarak pazarlanması sürecini üretmektedir.

Gezi parkı eylemleri yorumlanırken Arap Baharı'na, Yasemin Devrimi'ne gönderme yapanlar, OccupyWallstreet'i kendine daha yakın bulanlar bulunmaktadır. Gezi meydan hareketi ise bunların hepsi ve hiçbirisidir. Hepsinden bir unsur taşımaktadır. Hepsi gibi sokağa çıkma, meydanı işgal etme, vatandaşın nöbet tutma hareketidir. Ancak hepsinden ayrılan bir özgünlüğü de mevcuttur. Gezi hareketi gençliğin öncülüğünde oluştuysa da birçok farklı kesimden insanı, bürosundan, işinden, ticaretinden, evinden çıkıp gelen insanları birleştirmiş, sıradan vatandaşları kendine çekmiştir. Tahrir meydanının işgalinde simgeleşen Arap baharı, otoriter rejimlerin çözülmesine, demokrasi aracılığıyla çoğunluğun sesinin duyurulması talebine işaret ediyor iken; Türkiye'de ise, söz konusu olan çoğunluk demokrasisinin eleştirisidir.

Olaylar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ele aldığımızda Taksim Gezi Parkı Olayları da tıpkı Wall Street eylemleri gibi, bir gençlik hareketi olarak başlamış olup yine Wall Street olayları gibi önceleri medya tarafından görmezden gelinmiştir. Ayrıca tıpkı Wall Street olaylarında olduğu gibi sert bir müdahaleye uğramıştır. Tüm bunlar eylemlerin sempati kazanmasına ve diğer şehirlerde de yayılmasına yol açmıştır. Bir süre sonra medya hareket ile ilgilenmeye başlayarak işçi sendikaları, STK, bir kısım beyaz yakalılar ve ünlüler eyleme katılım göstermiştir. Olaylara verilen tepkilerde benzerdir. En sonunda hareket kendi savrulmasını yaşamış ve polis tarafından son bir hamleyle sonlandırılmıştır. Süreçten içeriğe doğru gittikçe bu kez de farklılıklar dikkat çekici olarak görülmektedir. Wall Street eylemleri daha çok alt kesimin ve kaybetmişlerin eylemi iken, Taksim Gezi Parkı eylemleri, bir beyaz yakalılar eylemi olarak başlamıştır. Aslında her ikisi de bünyesinde çeşitli grupları barındırmakta ancak temel farklılıklar apaçık görülmektedir. Wall Street eylemleri; doğrudan kapitalizm karşıtlığı ekseninde ‘adalet’ sorununa vurgu yaparken; Taksim Gezi Parkı eylemleri ise ‘yaşam tarzı özgürlüğü’ ve ‘çevre’ meselelerini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda gençlerim ağaçların yerlerinden sökülüp yerine AVM dikme projesi karşısında parkı işgal ederek yeni bir kentsel farkındalığı gündeme taşımaları hareketin özgünlüğünün de göstergesi olmaktadır. Gezi Parkı'nın ortasına AVM inşa edilmesi, İstanbulluların gözünde kamusal alanın, vatandaşa açık mekânın özel sermayeler tarafından istismak edilmesi olarak görülmektedir.

Son olarak ister hükümetin bireyin yaşam tarzına müdahale etmesi algısı gerekçe gösterilerek başlatılmış olsun, isterse güdümlü ve organize edilmiş hükümeti düşürme operasyonu olsun gezi parkı ve sonunda meydana gelen olaylar kültürel ayrımlaşmanın daha da keskinleşmesine neden olmuştur. Yıllarca vesayet sistemi tarafından üretilen ve farklı şekillerde toplumsal dayanaklara da kavuşturulan korku ve kaygılar, Gezi eylemleri sonrasında tekrar canlanmıştır. İdeolojik, siyasal, dinsel ve mezhepsel sorunlar tetiklenmiş, bu sorunlara yenileri eklenmiştir. Bu çerçevede, Gezi eylemlerinin, yeni döneme ciddi bir toplumsal gerilim riskini miras bıraktığı söylenebilir. Bu doğrultuda hükümet, toplumun belirli kesimlerinin kaygılarını depreştiren söylemlerden uzak durmalı, yeni siyasal sistemin hangi siyasal değerler üzerinden inşa edileceğine

yönelik kendisine yöneltlen soru ve eleştirileri, demokratik reformlarla cevaplamalı, yaşam tarzı kaygılarını gidermeye yönelik bir siyaset geliştirmelidir.

KAYNAKLAR

- Akça, Gürsoy ve Himmet Hülür (2004). “Osmanlı- Türk Düşüncesindeki Doğu-Batı İmgelerini Küreselleşme Tartışmaları Bağlamında Yeniden Düşünmek”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 16:261.
- Aktaş, Ümit (1996).”*Düşünsel Yöntemler ve Toplumsal Hareketler*”. İstanbul - Şafak Kitap Evi.
- Aldemir, Necdet, Coşkun (2010). “*Küreselleşme Karşıtı Sosyal Hareketler*”. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Alver, Füsün (2011).”*Gazetecilik Bilimi ve Kuramları*”. İstanbul: Kalkedon.
- Aydın, Mustafa (2001). “*Barış Çalışmaları ve Çatışmaların Çözümü*”. Ankara Çalışmaları. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi. Ağustos.
- Bal, Hüseyin (2004). ”Siyaset Teorisinde Otorite”. http://turkishstudies.net/Makaleler/1131301883_14BalH%C3%BCseyin-edb-247-255.pdf, Erişim 20 Nisan 2015’te erişildi.
- Banko, Meltem ve Ali Rıza Babaoğlu (2013). “*Gezi Parkı Sürecine Dijital Vatandaşın Etkisi*.” Kişisel Yayınlar. İstanbul.
- Barry, Norman (1989). “*Yeni Sağ*”. Çev. Cevdet Aykan. Tisimat Yayınevi. Ankara.
- Bayansar, Reha (2014). “*Yeni Toplumsal Hareketler Çerçevesinde Çevresel Açından Gezi Parkı Olayları*”. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Beneton, Philippe (1991). “*Muhafazakârlık*”. Çev. Cüneyt Akalın. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Benlisoy, Foti (2013). “*Gezi Direnişi: Türkiye’nin Enteresan Başlangıcı.*”. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Bilgin, Nuri (1988). “*İçerik Analizi*”. İletişim Psikolojisi Yardımcı Ders Notları”. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Blacwell, Friedman, Richard (1995). “*Otorite*”. Blacwell’in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi. Ed D. Miller ve dğr. Çev. B. Peker ve N. Kırac, Ankara: Ümit Yayıncılık.181-186.
- Bora, Tanıl (1998). “*Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık*”.1.Basım, İstanbul: Birikim Yayınları.
- Boyle, Kevin (2010).“*Nefret Söyleminin Kontrolü: Uluslararası Standartlar Türkiye’den Neler İstiyor? Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*”. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Büyükbakkal, Güven (2004). “Basın Özgürlüğü Kavramının Anlam ve Önemi”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 20:43.
- Büyükbakkal, Ceyda (2005).”Günümüzde Basın Özgürlüğü”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.23:76.
- Camus, Albert (2014). “*Başkaldıran İnsan*”. Çev. Tahsin Yücel. İstanbul: Can Yayınları.
- Cannetti, Elias (2012). “*Kitle ve İktidar*”. Çev. Gülşah Aygen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları (orijinal basım tarihi: 1992).
- Claire, Marie ve Tschopp, Caloz (2014). “*Şiddet, Siyaset Ve Medenilik*”. Çev. Ahmet Insel, Pınar Selek. İstanbul: İletişim Yayınları.

Coşkun, Mustafa Kemal (2007).”*Demokrasi Teorileri ve Toplumsal Hareketler*”. Ankara: Dipnot Yayınları.

Coşkun, Mustafa Kemal (2004). “*Eski ve Yeni Toplumsal Hareketler: Türkiye’de Demokratik Açılımlar*”. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Çaha, Ömer (2004). “Muhafazakâr Düşüncede Toplum”. *Uluslararası Demokrasi ve Muhafazakârlık Sempozyumu*. İstanbul: Camev Yayınları. 66-79.

Çaha, Ömer (2001). “*Dört Akım, Dört Siyaset*”. 1. Basım. Zaman Kitapevi. İstanbul.

Çetintaş, Burak (2012). "İstanbul: Şehri Yıkarak Tarihe Geçenler". *NTV Tarih*. 47:65.

Çoban, Barış (2010).“*Toplumsal Hareketler Ve Radikal Medya, Yeni Toplumsal Hareketler*”. İstanbul: Kalkeon Yayınları.

Çoban, Savaş (2014). “*İktidarın “Medyası”*. Hegemonya, Statüko, Direniş. Esra Arsan ve Savaş Çoban (hızl.). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Çopuroğlu, Y. Cemalettin ve Çetin, Beyzade Nadir (2010). “Yeni Sosyal Hareketler Paradigması Bağlamında Türkiye'deki Küreselleşme Karşısı Grupların Birbirleriyle ve Dünyadaki Karşıtlarla Karşılaştırılması”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. Cilt: 13 Sayı: 1 – Bahar. 71-74.

Demirel, Tanel (2005). “Türkiye’de Merkez Sağ ve Muhafazakârlık”. *Uluslararası Demokrasi ve Muhafazakârlık Sempozyumu*. İstanbul: Camev Yayınları. 215.

Demirkent, Nezih (1982).”*Sayfa Sayfa Gazetecilik*”. İstanbul: Altın Kitaplar.

Dijk, Van Teun (2010).“*Söylem ve İktidar(Nefret Suçları ve Nefret Söylemi)*” İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Ergüder, Üstün (1991). Yılmaz Esmer ve Ersin Kalaycıoğlu (hızl.). *“Türk Toplumunun Değerleri”*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

Esmer, Yılmaz (2008). *“Dünya Değerler Araştırması, 1981-2007”*. Dünya Değerler Araştırması Raporu. Bahçeşehir Üniversitesi. Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi. İstanbul.

Ete, Hatem ve Coşkun Taştan (2003), *“Kurgu ile Gerçeklik Arasında Gezi Eylemleri”*, Ankara, Pelin Ofset.

Foucault, Michel (2000), *“Özne İktidar”*, İstanbul, Ayrıntı.

Giddens, Anthony (2008). *“Ulus Devlet ve Şiddet”*.Çev. Cumhur Atay. İstanbul: Kalkedon Yayınları (orijinal baskı tarihi:1985).

Girgin, Atilla (2008). *“Gazeteciliğin Temel İlkeleri”*. İstanbul: Der Yayınları.

Göze, Nilüfer.(2007). *“Siyasal Düşünceler ve Yönetimler”*. Beta yayıncılık.

Gürbüz, Özdemir (2014).” Weberyen Anlamda Türklerde Otorite Ve Meşruiyet İlişkisi (15.yüzyıl Osmanlı Dönemine Kadar)”. *Akademik İncelemeler Dergisi* 74: 2- 9.

Güreşçi, Murat (2007). *“Medya Söylemi ve Yeni Siyasal Politikalar Çerçevesinde Kimlik Algılaması”*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Harries, Owen (2004). *“Muhafazakârlığın Anlamı”*. Liberal Düşünce. İstanbul: Liberte Yayınları. sayı:34. Bahar.

İnat, Kemal, Burhanettin, Duran ve Muhittin Ataman (2010). *“Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları”*. Nobel Yayın Dağıtım Tic. Lmt.Şti.:1. Cilt, 3.Baskı.

- IŞIK, Gülcan (2011). “*Toplumsal Hareketler*”. İstanbul: Nobel Akademik Yayınları.
- Kalfa, Ceren ve Atalay, Faruk (2008). “Küresel Toplumsal Hareketler”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16-2. 127-149.
- Kılıç, Selim (2002). “Çevreci Sosyal Hareketlerin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Sona Ermesi Üzerine Bir İnceleme.”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 57-2. 93-108.
- Kongar, Emre ve Küçükkaya, Aykut (2013). “*Gezi Direnişi*”. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Korkmaz, Mahmut (2014). “*Sosyal Medya-Kamu Politikaları Etkileşimi: Gezi Parkı Olayları Üzerine Bir Değerlendirme*”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Le Bon, Gustave (2001). “*Kitleler Psikolojisi*”. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Mollaer, Fırat (2004). “*Rasyonalist Düşünce Geleneği Karşısında Muhafazakârlık: Burke’ten Hayek’e. Muhafazakâr Düşünce*”. Ankara: Kadim Yayınları. Sayı:2.Güz.
- Nisan, Fatma (2012). “*Siyasal Söylemin ve İdeolojilerin Gazete Karikatürlerinde Yeniden Üretimi*”. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nuran, Meriç Burçin (2015). “*Geleneksel Medya Ve Yeni Medya Etkileşiminin Gezi Parkı Gösterileri Bağlamında İncelenmesi*”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, Özkan (2014). “*Direnış (Insurgency) Ve Karşı Direniş Harekâtı (Counterinsurgency): Afganistan Örneği (2001-2011)*”. Doktora Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

- Özipek, Bekir Berat (2000). “*Muhafazakâr Düşünce Geleneğinde Akıl, Toplum ve Siyaset*”. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rigel, Nurdoğan, Gül Batuş, Güleda Yücedoğan ve Barış Çoban (2005). “*Kadife Karanlık (21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar)*” .İstanbul: Su Yayınları.
- Safi, İsmail (2007).“*Türkiye’de Muhafazakâr Siyaset ve Yeni Arayışlar*”. 2. Basım. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Sancar, Serpil (1997). ”*İdeolojinin Serüveni*”. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sarı, Murat (2014). “*Sosyal Medyanın Sosyal Hareketler Üzerindeki Etkisi: Gezi Parkı Platformu Örneği*”. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Sinan, Melek (2009), “Gizli Sınıf Analizi Ve Türkiye’de Muhafazakârlık Üzerine Bir Uygulama”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Şentürk, Ünal (2006). “Küresel Yeni Sosyal Hareketler ve Savaş Karşıtlığı”. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Mayıs. 30:1. 31-46.
- Telli, Azime (2012). “*Mısır Devrimi ’nde Sosyal Medyanın Rolü*”. *Bilge Strateji*. 4-7.65-91.
- Therborn, Gören (2008). “*İktidarın İdeolojisi İdeolojinin İktidarı*”. Çev. İrfan Cüre. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Tılıç, Lütfi Doğan (2001).”*2000’ler Türkiye’sinde Gazetecilik ve Medyayı Anlamak*”. İstanbul: Su Yayınevi. s.36-39,42.

Tozkoparan, Yıldırım (2013), “Gezi Parkı Olaylarının Türk Basınında İşleniş Ve İçerik Analizi (29 Mayıs-20 Haziran 2013) Tarihleri Arası”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Turgut Özal Üniversitesi.

Türe, Fatih (2005). “Muhafazakârlık, Yeni Sağ ve AKP”. *Bilim Eğitim ve Toplum Dergisi*. 3:12. Güz.

Vergin, Nur (2006). “*Siyasetin Sosyolojisi Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*”. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Vural, Mehmet (2003). “*Siyaset Felsefesi Açısından Muhafazakârlık*”. İstanbul: Elis Yayıncılık.

Yaltırık, Faik (1994). “*Taksim Gezisi*”. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, T.C. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı. İstanbul.

Yayla, Atilla. (1998). “*Liberalizm*”. Ankara: Liberte Yayınları.

Yıldırım, Yavuz (2013). “*Sosyal Forum’dan Öfkeliilere*”. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldırım, Yavuz (2012). “*Yeni Toplumsal Hareketlerin Siyasal Olanı Belirlemedeki Rolü: Avrupa Sosyal Forumu Ve Hareketlerin Avrupa’sını Kurmak*”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, Sinan (2003). “*Muhafazakârlık, Türk Muhafazakârlığı ve Peyami Safa Üzerine*”. *Journal of Historical Studies*. Sayı.1.

Yılmaz, Hakan (2006). “*Türkiye’de Muhafazakârlık Aile, Din, Batı*”. Açık Toplum Enstitüsü Ve Boğaziçi Üniversitesi Kamuoyu Araştırması. İstanbul.

[http:// www.turkakademisi.org.tr](http://www.turkakademisi.org.tr). 04 Şubat 2016 tarihinde erişildi.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Demokrasi>, 19 Nisan 2015'te erişildi.

http://en.wikipedia.org/wiki/Occupy_Wall_Street, 26 Haziran 2015'te erişildi.

<http://www.amerikaninsesi.com/content/ukraynada-protestogosterilerisuruyor/1798895.html>, 27 Haziran 2015'te erişildi.

<http://www.bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/150727-medyanin-dort-aylik-gezigincesesi>, 27 Temmuz 2015'te erişildi.

<http://devlet.nedir.com/>, 19 Nisan 2015'te erişildi.

<http://www.donuz.com/occupy-times-square-new-york/>, 27 Haziran 2015'te erişildi.

<http://www.irfanerdogan.com/makaleler/dorduncu.htm>, 20 Temmuz 2015'te erişildi.

http://www.radikal.com.tr/dunya/yanukovic_rusyaya_kacti-1178020, Erişim tarihi 27 Haziran 2015'te erişildi.

<http://www.washingtonpost.com/blogs/theswitch/wp/2014/03/26/how-alleged-social-media-leaks-areshaping-politics-in-ukraine-and-turkey/> Türkiye'de medyada ele alınış şekli için <http://www.haberler.com/washington-post-sosyal-medya-sizmalari-ukrayna-ve-5834696-haber>, 27 Haziran 2015'te erişildi.

http://home.ku.edu.tr/~musomer/research_files/Somer,%20OrtadoguAnaliz%20:2013.pdf, 27 Temmuz 2015'te erişildi.

Söz konusu video için; <http://www.youtube.com/watch?v=Hvds2AliWLA>, 27 Haziran 2015'te erişildi.

Söz konusu video için; <http://www.youtube.com/watch?v=RVHt0bsUF5I>, 27 Haziran 2015'te erişildi.

Akşam Gazetesi

Bugün Gazetesi

Birgün Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Radikal Gazetesi

Sabah Gazetesi

Star Gazetesi

Yeni Şafak Gazetesi

Zaman Gazetesi